

AZ

ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET

KOLOZSVÁRTT, 1887, OKTÓBER 27—30. NAPJAIN

TARTOTT

KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZÖKÖNYVE.

SZERKESZTETTÉK:

SZÁSZ GERŐ, ÉS BODOR ANTAL,

EGYHÁZK. KÖZJEGYZŐ.

IGAZG.-TANÁCSI TITKÁR.

KOLOZSVÁRTT.

NYOMATOTT ORMÓS FERENCNÉL, AZ EV. REF. KOLLEGIUM BETŰIVEL.

1887.

103922

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Első ülés, október 27-én, 1887.

Elnök: *Br. Kemény Gábor*,
főgondnok.

Jegyző: *Szász Gerő*,
közjegyző.

Főtiszteletű püspök, Szász Domokos, aa.-nak buzgó, istennek áldását, segedelmét kérő rövid imája után

I. Elnök aa. az idei rendes egyházkerületi közgyűlést, a következő beszéddel nyitja meg:

Tisztelt egyházkerületi közgyűlés!

Rendkívüli közgyűlésünket, mint arra emlékezni méltóztatnak, f. évi ápril 28—30 és május 1-ső napjain tartottuk meg, ugyancsak e helyen. Mint szintén emlékezni méltóztatnak arra is, hogy rendkívüli közgyűlésünk 85. jegyzőkönyvi szám alatt olvasható határozatában ki-mondotta, hogy ez évben a rendes közgyűlés egybeülésének napját, a szokottnál később időre teszi át és utasított engem, mint legidősebb világi főgondnokot, hogy az Igazgató-Tanáccsal egyetértve, azt alkal-mas időn hívjam össze. Az Igazgató-Tanáccsal egyetértve, a jelen idő tűnt föl az idei rendes közgyűlésre legalkalmasabbnak.

Ez nem esik össze a konvent tanácskozmányaival, sőt megelőzi azt, a mi könnyíti a kellő eredményre jutást. Az évszakban nincs oly későn, hogy rendes viszonyok között, zord időtől tartani lehetne és nincs oly jókor, hogy földmives gazdáink, a kik egyházunk hiveinek túlnyomó számát képezik, pár napot a közügynek, nagy megterhelte-tésük nélkül is, ne szentelhetnének.

Ezek alapján tűztem ki a rendes közgyűlés megkezdése napjául a mai napot.

Ha végig tekintek az események folyamán, mely a rendkívüli közgyűlés lejárta óta lezajlott, mint fénylő pont, mely messzire tün-döklök, emelkedik ki abból a mult szeptember 23-ik napja, melyen ő felsége, apostoli királyunk, statusunknak hódolatteljes tisztelgő küldött-ségét elfogadni méltóztatott. Nem szükséges, ő felségének, a király-nak szavait ismételnem, mélyen szívünkbe vannak azok vésve, nem fogjuk elfeledni, megörökítik azokat a történet lapjai; de lehetetlen-

ség, hogy ki ne emeljem a királyi kegyelem és elismerés teljességét, melyek azokban foglaltatnak. Elfeledhetetlenek lesznek azok és elégtételül szolgálnak nekünk, kiknek ősei oly ádáz harcokat küzdöttek a XVII-i: százévben szent vallásunkért és a kik a XVIII-ik százévben még mennyi megaláztatásnak voltunk kitéve.

A mint Igazgató-Tanácsunk biztos tudomást szerzett azon örven detes esemény felől, hogy ő felsége nem csak legkegyelmesebb jelenlétével fogja kitüntetni Kolozsvár sz. kir. városát, de egyszersmind a tisztelgő küldöttségek hódolatának személyes elfogadására is hajlandó, intézkedéseket tett egyházkerületünknek kellő képviseltetése felől. Kétségen kívül, mindnyájunk csak helyeslőleg szólhatunk e czélzatról. Miután magának egyházkerületünk statusának tisztelgéséről, hódolata bemutatásáról volt szó, igénytelen személyemet, mint ez idő szerint legidősebb főgondnokot, illette meg a jog és kötelesség, küldöttségünket a trón zsámolyához vezetni; sajnálatomra, azonban, gátolva valék a kellő időben Kolozsvárrt megjelenhetni. Miután a szolgálati időben utánam következő két főgondnok-társam szintén akadályozva volt, a tisztelgésben részt venni, főtiszteletű püspök atyánkfia, szervezeti törvényünk értelmében, mint főgondnok, lett a diszes tisztelgő küldöttségnek méltó vezetője.

Ezuttal, még csak kevés mondani valóm van.

Egyházkerületünk beligazgatásának jelen szervezete mind inkább megszilárdul. Egyházi és tanügyi administrációnk javul. Főtiszteletű püspök atyánkfia jelentéséből fogja a t. egyházkerületi közgyűlés látni, hogy ő méltósága mekkora és mily odaadó tevékenységet fejt ki. Az állandó Igazgató-Tanács intézménye, mind mélyebb gyökeret ver és ez, mondhatni, napról-napra tanuskodik magának az intézménynek helyes, gyakorlatias voltáról. És, a mit tán legelől kellett volna említenem, egyházunk hiveiben a közszellem mind inkább fejlődik, erősödik. Mindenki kutatja, hol léteznek anyaszentegyházunknak, tanügyünknek érdekei, melyek, vajmi gyakran, fajunk érdekeivel is ezen a földön, melyen élünk, halnunk kell, magának a civilizácziónak érdekeivel azonosak. A hol hiányok, vagy hibák mutatkoznak, mindenki törekszik, néha elégtelen erővel, de hitbuzgó igyekezettel azokon segíteni. Sokak munkája, a végén, nagy eredményeket biztosít.

Most, azonban, hogy belszervezetünk megállapítása folytán, belkormányzatunk javul: mind inkább részletekbe menő ismeretére jutunk a tömérdek sok feladatnak, melyek megoldásra várnak. Úgy, a mint komolyan hozzá látunk a munkához, mind inkább és inkább felűnnek: mennyi és mily fontos teendők állanak előttünk. Tanuskodik erről már azon tárgysorozati javaslat is, melyet e rendes közgyűlésre az Igazgató-Tanács összeállított és a melynek főbb pontjai, szabályaink

értelmében, a meghívókban közöltettek. A tiszt. ker. közgyűlés feladata lesz, azokban bölcsen dönteni.

Az életben verőfény és árnyék egymás mellé esnek, az örvendetes eseményeket felváltják a csapások és viszont. Nem rekeszthetem be elnöki megnyitó-beszédemet a nélkül, hogy egy fájdalmas veszteséget föl ne említsek, melyet egyházkerületünk az ez évi rendkívüli közgyűlés óta szenvedett. Dr. Jenei Viktort, kerületi közgyűlési tagot, igazgató-tanácsost, stb. egyházunk tántorithatatlan hívét, buzgó bajnokát, a közügyek fáradhatatlan, szakavatott munkását, az igaz embert, igaz barátot elvesztettük. Nem volna sem ideje, sem helye, Jenei érdemeire, élete folyamára itt bővebben kiterjeszkedni; de a fájdalom e felsohajtását már itt nem hallgathattam el.

Ezek után, az erd. ev. ref. egyházkerület jelen évi rendes közgyűlését ezennel megnyitom.

2. Olvassatik az egyházkerületi közgyűlés tagjairól az állandó Igazgató-Tanács által összeállított következő

N É V S O R:

<i>I. Egyházkerületi főgondnokok:</i>		* Deák József, pénztáros.
* Br. Kemény Gábor.		* Szabó Ádám, számvevő.
Tisza László.		Balogh György, ügyvéd.
Gr. Bánffy Miklós.		
* Br. Bánffy Dezső.		<i>IV. Egyházmegyei gondnokok,</i>
Lészai Ferencz.		<i>esperesek, jegyzők és képviselők.</i>
* Szász Domokos, püspök.		<i>1. Hunyad-Zarándi egyh.-megyéből.</i>
<i>II. Tiszteletbeli tag:</i>		Gr. Kun Kocsárd, főgondnok.
Kovács Sándor.		Pogány György, "
	*	Pogány Károly, algondnok.
<i>III. Az Igazgató-Tanács tagjai:</i>	*	László Ignác, "
* Szász Gerő, közjegyző.		Baresay Béla, "
* Benkő János, közügyigazgató.	*	Bartha Lajos, esperes.
* Bihary Sándor, igazg. tan.	*	Jánó Albert, jegyző.
* Domokos Antal, " "	*	Kis Mózes, képviselő.
* Gyarmathy Miklós " "	*	Réthy Lajos, "
* Dr. Kolozsváry Sándor " "		<i>2. Gyula-Fehérvári egyh.-megyéből.</i>
* Parádi Kálmán, ig. tanácsos		Br. Kemény Kálmán, főgondnok.
és tanügyi előadó.		Zeyk Gábor, "
* Dr. Kovács Ödön, ig. tan.		Zeyk Kálmán, algondnok.
* Dr. Szász Béla " "		Br. Kemény László, "
* Székely János, " "	*	Tókos Sándor, esperes.
* Nagy László, " "	*	Elekes Viktor, jegyző.
* Bodor Antal, titkár.	*	

Köblös Miklós, képviselő.

Zeyk Dániel, „

3. *Nagy-Enyedi egyh. megyéből.* *

Tisza László, főgondnok. *

Pogány György, „ *

Gr. Thoroczkay Miklós, algondn. *

Szentpáli Ignác, „ *

* Hegedüs Lajos, esperes. *

* Sándor János, jegyző. *

* Barabás József, képviselő. *

Damokos Antal, „ *

Kovács Gyula, „ *

Szilágyi Farkas, „ *

Török Dániel, „ *

4. *Kolozsvári egyh. megyéből:*

Gr. Bánffy Béla, főgondnok. *

Dr. Kolozsváry Sándor, algondn. *

(l. f.) *

Szász Gerő, esperes. (l. f.) *

* Baló Sándor, jegyző. *

* Benedek József, képviselő. *

* Inczedy Sámuel, „ *

* Dr. Szabó Károly, „ *

5. *Kolozs-Kalotai egyh. megyéből.*

Gr. Csáky György, főgondnok.

Lészai Ferencz, „

Lészay Lajos, „

* Gyarmathy Zsigmond, algond. *

* Szakács István, esperes. *

* Ignác Károly, jegyző. *

Baresay Domokos, képviselő.

* Deésy Gyula, „ *

Lészai Gyula, „

* Sárkány Ferencz, „ *

* Visky Zsigmond, „ *

Zeyk Károly, „

6. *Szilágy-Szólnoki egyh.-megyéből:*

Br. Györffy Lajos, főgondnok. *

* Br. Bánffy György, „ *

Br. Wesselényi Miklós, algondn. *

* Gencsy Sándor, „ *

Szikszay Lajos,

Nagy László, esperes, (l. f.)

Surányi Gyula, jegyző.

Bakcsy Sándor, képviselő.

Benkő Lajos, „

Dénes Lajos, „

* Id. Domby Lajos, „

* Ifj. Domby Lajos, „

Kerekes József, „

Magyarósi István, „

Mezey Albert, „

Szathmáry Dániel, „

Viski Pál, „

Kovács Lajos, „

7. *Deési egyh. megyéből:*

Br. Bánffy Dániel, főgondnok.

Roth Pál, algondnok.

* Br. Bánffy Ernő „ *

Simó Lajos, „ *

Nagy Lajos, esperes. *

Pap István, jegyző. *

Miklósy József, képviselő.

Szacsvay Sándor, „

Sombory Lajos, „

8. *Széki egyházmegyéből:*

Gr. Vass Albert, főgondnok.

Br. Bánffy Dezső, „ (l. f.)

Gr. Vass Ádám, algondnok.

Somkerek Miklós, esperes.

Péter Antal, jegyző.

* Gr. Bethlen Pál, képviselő.

Gyárfás Albert, „

Pergő Márton, „

Schilling Rudolf, „

9. *Nagy-Sajó egyházmegyéből.*

Id. gr. Bethlen Sándor, főgondn.

Cserényi Dániel, „

Gr. Bethlen Béla, algondnok.

Fejérváry Károly, „

Vályi Elek, esperes.

Muzsnay Károly, jegyző.

Szeremley Lajos, képviselő.

* Dr. Vályi Gyula, képviselő.

10. *Görgényi egyházmegyéből:*

- * Gyárfás Domokos, főgondn.
- Horváth Mihály, "
- * Br. Kemény Kálmán, algondn.
- Deésy Sándor, "
- Éltető Albert, "
- Benkő János, esperes. (l. f.) *
- * Henter Pál, jegyző.
- Bod Sándor, képviselő.
- * Erce Miklós, "
- Gyárfás Benedek, "
- Br. Kemény György, "
- * Id. gr. Teleki Domokos, "

11. *Marosi egyházmegyéből.*

- Nagy Sámuel, főgondnok.
- Br. Bánffy Zoltán, "
- Ilyés Károly, algondnok.
- Dósa Elek, "
- * Rákosi Lajos, esperes.
- * Vass Tamás, jegyző.
- * Deák Lajos, képviselő.
- Id. Erdélyi Sámuel, "
- Gönczy János, "
- * Kövér András, "
- Madaras János, "
- Nagy Pál, "
- * Ravasz János, "
- * Simó Géza, "
- * Szász Károly, "

12. *Küküllői egyházmegyéből:*

- Szilvásy Sándor, főgondnok.
- Kinizsy Mihály, "
- Vita Sándor, algondnok.
- Kispál Sándor, "
- Kabós Ferencz, "
- * Kovács Elek, esperes.
- * Nagy Domokos, jegyző.
- * Barthalus Sámuel, képviselő.
- Erösdy Pál, "
- Nagy János, "

Sámuel József, képviselő.

Dr. Ujvárossy Gábor, "

13. *Nagy-Szebeni egyh.-megyéből:*

- Br. Bánffy Jenő, főgondnok.
- Timár Károly, "
- Kiss Károly, algondnok.
- Szalánczy Lőrincz, "
- Kelecsényi Károly, esperes.
- * Putnoky Lajos, jegyző.
- Sylvester Domokos, képviselő.
- * Borosnyay Béla, "

14. *Udvarhelyi egyházmegyéből.*

- Gyárfás Domokos, főg. (l. f.)
- Br. Kemény Béla, "
- * Mihály Pál, algondnok.
- Gr. Haller János, "
- * Solymosy István, esperes.
- * Dáné Mózes, jegyző.
- Apáthy Péter, képviselő.
- * Beke Dénes, "
- * Dr. Felméry Lajos, "
- Gyárfás Endre, "
- * Györke János, "
- * Kádár Domokos, "
- Kelemen János, "
- Szentgyörgyi Mózes, "

15. *Erdővidéki egyházmegyéből:*

- Székely Gergely, főgondnok.
- * Lázár Mihály, "
- Lányi Sándor, algondnok.
- Bartha Sándor, "
- * Zajzon Mihály, esperes.
- * Révay Pál, jegyző.
- * Benedek Sándor, képviselő.
- Nagy Lajos, "
- Zathuretzky Gyula, "

16. *Sepsii egyházmegyéből:*

- Székely Gergely, főgond. (l. f.)
- Lázár Mihály, " (l. f.)
- Ujvárossy József, algond. (l. f.)
- Sylvester Dávid, "

- * Csiszér Gábor, esperes.
- * Nagy Sándor, jegyző.
- Imreh Albert, képviselő.
- Kis Albert, „
- * Pütkösti Ferencz, „
- Szász Károly, „
- * Tóth Zsigmond, „
- * Ősz Salamon, „
- * Császár Bálint, „

17. Orbai egyházmegyéből:

- Székely Gergely, főgondn. (l. f.) *
- Lázár Mihály, „ (l. f.)
- Donáth József, aligondnok.
- Horváth László, „

- * Péter Károly, esperes.
- * Földes György, jegyző.
- Gr. Bánffy György, képviselő.

- * Bodor János, „
- Kovács Albert, „
- Molnár Károly, „

18. Kézdi egyházmegyéből:

- Székely Gergely, főgondn. (l. f.)
- Lázár Mihály, „ (l. f.)
- Kovács István, aligondnok.
- Bodor Zsigmond, „

- * Színi János, esperes.
- Bodor Géza, jegyző.
- Bathó János, képviselő.
- Domokos Albert, „
- Kovács Károly, „
- * Székely János, „

V. Püspöki vizsgálat alatt álló egyházak gondnokai és képviselői.

a) A m.-vásárhelyi egyh. községből:

- Nagy Sámuel, főgondnok.
- * Ajtay Gyula, képviselő.
- * Vályi Károly, „

b) Fogarasi egyházközségből:

- Gr. Bethlen Gábor, főgondnok.
- * Pánczél Károly, képviselő.

c) Déési egyházközségből:

- * Szarvadi Pál, főgondnok.

d) A sz.-udvarhelyi egyh.-községből:

- Kassai Ignác, főgondnok.

e) Seps.-Szt.-Györgyi egyh.-községből:

- * Kőkösy Endre, főgondnok.

f) Kézdi-Vásárhelyi egyh.-községből:

- Kovács Áron, főgondnok.

g) A nagy-enyedi egyházközségből:

- * Gáspár János, főgondnok.

h) Ilyefalvi egyházközségből:

- Pál István, főgondnok.

i) Bukaresti egyházközségből:

- Salamon János, főgondnok:

- * Barthalus János, képviselő.

VI. Tanodák gondnokai és tanárai:

1. A nagy-enyedi kollegiumból:

- * Zeyk József, főgondnok.

Gr. Bethlen Géza, „

- Csathó János, aligondnok.

- Elekes Károly, tanár.

- Garda József, „

- * Hegedüs János, „

- Herepey Károly, „

- * Keresztes József, „

- Dr. Kovács Ödön, „ (l. f.)

- Makkay Domokos, „

- Nagy Lajos, „

- Székely Ferencz, „

- * Szilágyi Gyula, „

- Váró Ferencz, „

2. A kolozsvári kollegiumtól:

- Leszay Ferencz, főg. (l. f.)

- Gyarmathy Miklós, algon. (l. f.)

- Veres Ákos, „

- * Geréb Márton, tanár.

- Parádi Kálmán, „ (l. f.)

- * Szabó Sámuel, „

- * Szathmári Ákos, „

* Dr. Török István, tanár.

* „ Sárkány Lajos, „

* „ Csernátoni Gyula, „

3. A m.-vásárhelyi kollegiumtól:

Br. Kemény Domokos főgondn.

Br. Bánffy Zoltán, „

Ilyés Károly, algond. (l. f.)

Dózsa Elek, „ (l. f.)

* Bedőházi János tanár.

Bihari Sándor, „ (l. f.)

* Demeter Károly, „

Horváth Gáspár, „

Horváth József, „

* Konecz József, „

Lakatos Sámuel, „

* Páll Károly, „

4. A sz.-udvarhelyi kollegiumtól:

Gyárfás Domokos, főgondn. (l. f.)

* Nagy Lajos, „

Sebesy. Ákos, algondnok.

Gr. Haller János, „

* Bod Károly, tanár.

Félegyházi Antal, „

Gönczi Lajos, „

* Solymosi Endre, „

* Szakács Mózes, „

5. A zilahi kollegiumtól:

Id. br. Wesselényi Ferencz, főg.

* Br. Wesselényi Miklós, „

Kaizler Imre, algondnok.

Lőrinczy György, „

Baczó Gábor, tanár.

Kerekes Sándor, „

Berényi János, „

Somogyi Jenő, „

6. A szászvárosi kollegiumtól:

Gr. Kun Kocsárd, főgondnok.

Gr. Kun Géza, „

Gr. Kun István, „

* Deák Gerő, tanár.

Dósa Dénes, „

* Sándor János, „

* Simon Ferencz, „

Vitus Lajos, „

7. A sepsi-szt.-györgyi kollegiumtól:

Székely Gergely, főgondn. (l. f.)

Dónáth József, „ (l. f.)

Lázár Mihály, algondn. (l. f.)

Réz Farkas, „

Dr. Bodor Tivadar, „

Révay Lajos, „

* Benke István, tanár.

* Bodor Domokos „

A *-al jelzettek a közgyűlésen jelen voltak.

A megjelent tagok számából kitűnően, hogy a közgyűlés határozat-képes, elnök aa. a szervezeti törvény 4-ik fejezete értelmében, a gyűlést megalakultnak jelenti ki.

3. Elnök aa. előterjeszti, hogy egyházkerületi főgondnok, id. Lé-szay Ferencz aa. egészségi tekintetből; hunyadmegyei főispán, méltsgs. Pogány György, egyházm. főgondnok közigazgatási; Szentpáli Ignác, n.-enyedi egyh. algondnok és Bod Sándor, görgényi egyhm. képviselő, egészségi okokból ez idő szerint közgyűlésünkön nem jelenhetnek meg.

Közgyűlésünk részvétteljes tudomásul veszi.

4. Elnök aa. előadja, hogy a szebeni egyházmegyébe kebelezett kövesdi és szancsali egyházaktól kérvény küldetett be folyó évi rendkívüli közgyűlésünk 82. j. k. sz. alatt hozott határozatát illetőleg.

Áttétetik a kérvényi bizottsághoz.

5. Elnök aa. előterjeszti kézdii egyházmegyénk folyamodását, hogy Bodor Géza h. jegyző és a görgényi egyházm. tanácsának felterjesztését, hogy jegyző Szabó József helyett, aljegyző Henter Pál aa. ismertessenek el e közgyűlés tagjaiul.

Tárgysorozat rendjén fognak elintéztetni.

6. Elnök aa. bejelenti Báthori Lina, férjezett Lőrinczi Menyhértnek felfolyamodását az Igazgató-Tanácsnak 2145—1886. és 1691 - 887. sz. alatt hozott határozatai megváltoztatása iránt.

A két rendbeli folyamodás áttétetik a kérvényi bizottsághoz.

7. Elnök aa. bemutatja a rendkívüli közgyűlésről áttett indítványát küüllői egyházmegyénknek, mely az erdőtörvény módosítása tárgyában az országos képviselőházhoz intézendő kérvényt szorgalmaz.

Áttétetik az indítványozó bizottsághoz.

8. Elnök aa. bejelenti, szintén a rendkívüli közgyűlésről ájtött dévai egyházunk folyamodását az Igazg.-Tanács azon határozata ellen, melylyel megtagadja iskolájának díjtalan átengedését állami iskolák részére.

Áttétetik a sérelmi bizottsághoz.

9. Elnök aa. előadja a görgényi egyházm. tanácsának felfolyamodását az ujonnan választott tagok félfizetése tárgyában.

A mennyiben ez ügy törvénytmagyarázatot foglal magában, áttétetik az indítványok megvizsgálására kiküldött bizottsághoz.

10. Igazolás rendjén jelenti az Igazg.-Tanács, hogy vajda-hunyadzarándi egyházmegyénkben, a gr. Kún Géza, egyházkerületi képviselői állásáról lemondása következtében megüresedett képviselői állásra megválasztatott Kis Mózes, lozsádi lelkész; valamint az erdővidéki egyházmegyében jegyzővé választott Révay Pál helyébe, egyházkerületi képviselőnek megválasztatott Benedek Sámuel, kolozsvári tanító-képezdei tanító.

Közgyűlésünk Kis Mózes és Benedek Sámuel aait. igazolt képviselőknek tekinti, erőt, buzgóságot kíván és munkájokra kéri istennek áldását.

11. Tárgyaltatik a kézdii egyházmegye fölterjesztése, hogy aljegyző, Bodor Géza, valamint a görgényi egyházmegye kérése, hogy Szabó József, jegyző helyett, Henter Pál, aljegyző, ismertessenek el jelenlegi közgyűlésünk tagjainak.

Nevezett aait. közgyűlésünk tagjainak elismeri. A mennyiben e kérések most nyujtattak be, jövőre nézve figyelmeztetnek az egyházmegyék, hogy ily nemű fölterjesztéseiket, a mennyiben lehetséges, a rendes úton és a szabályszerű időben adják be az Igazg.-Tanácshoz.

12. Elnök aa. e gyűlésünk tartamára segéd-jegyzőkül felkéri Vas Tamás, Révay Pál egyházm. jegyzőket; Bedőházi János és dr. Sárkány Lajos, tanár aait.

Közgyűlésünk nevezett aait. e gyűlés tartamára segédjegyzőkül kinevezi.

13. Elnök aa.-nak a házszabályok d) pontja értelmében tett ajánlatára közgyűlésünk kinevezi.

a) Indítványok átvizsgálására és véleményes jelentéstételre: Gyarmathy Zsigmond, Csiszér Gábor, dr. Szász Béla,

b) Kérvények megvizsgálására: Solymosi István, Geréb Márton, Bihari Sándor és Bartha Lajos,

c) Sérelmi ügyek átvizsgálására: Szarvady Pál, Kőkösi Endre, Nagy László, Szathmáry Ákos,

d) Feliratok szerkesztésére: Fehérvári Károly, Váró Ferencz, Dr. Török István,

e) Az egyhkerületi pénztár megvizsgálására: Dr. Szabó Károly, Szakács István és br. Bánffy Ernő,

f) A Királyhágón túli superintendentiák jegyzőkönyveinek átnézésére és véleményes jelentéstételre: Gr. Bethlen Géza, dr. Kovács Ödön és Hegedüs Lajos,

g) Szavazatszedő bizottságba: Gyárfás Domokos, Dr. Szabó Károly, Sárkány Ferencz, Koncz József, Elekes Viktor, Geréb Márton és Dézsi Gyula,

h) Az 1888-ik évi költségvetés felülvizsgálására: Inczédi Sámuel, Rákosi Lajos, Dr. Vályi Gyula aiait.

14. Elnök aa. előadja, hogy a tárgysorozat szerint, hat igazg. tanácsosnak, a házassági törvényszék egy bírójának, ugyszintén, a konventbe egy világi rendes tagnak, vajdahunyd-zarándi egyházmegyénkbe főgondnoknak, szászvárosi kollegiumunkba két algondnoknak, és az Igazgató-Tanács ügykezelésének megvizsgálására és az egyházkerületi számadások felülvizsgálására három tagu bizottságnak megválasztása állván közgyűlésünk teendőinek sorában: indítványozza, hogy időnyerés tekintetéből, a választások megkezdessenek.

Közgyűlésünk felhivja a szavazatszedő bizottságot, hogy magát konstituálván, a három első pontra nézve, ma délután négy órától fél hatig a szavazatokat vegye be.

15. Olvastatik az Igazg.-Tanács előterjesztése, mely szerint a marosi és erdővidéki egyházmegyék azért folyamodnak, hogy a megszáporodott teendőkre való tekintetből, engedélyeztessék egy harmadik algondnoki állomás szervezése. Egyszersmind, marosi egyházmegyénk kijelöli Czakó József, Hajdu Mózes és Losonczy Dénezs aait.; erdővidéki egyházmegyénk pedig kijelöli Zathureczki Gyula, Bedő József

és Csiki István aait. és kéri az egyházkerületi közgyűlést, hogy a választást megejtteni méltóztassék.

Az Igazgató-Tanács ajánlattal terjesztvén elő e folyamódásokat, közgyűlésünk nevezett egyházmegyéinkben a harmadik algondnoki állás szervezését megengedi és a választást elrendeli.

16. Felolvastatik az Igazgató Tanácsnak közgyűlésünk tárgysorozatára vonatkozó javaslata.

Közgyűlésünk az előterjesztett javaslatot általánosságban határozattá emeli.

17. Tárgysorozat rendjén, elnök aa. felkérése következtében, püspök aa. olvassa következő évi jelentését.

Nagyméltóságu elnök ur!

Tisztelt közgyűlés!

Szerencsés vagyok, ez alkalommal, csaknem másfél évi püspöki szolgálattételeimről tenni meg köteles jelentésemet. Lélekben hálával borulok le a kegyelem atyja előtt, hogy ez idő alatt is megsegítő jobbajával nem távozott el tőlem s erőtlenségemben megdicsőítvén csodálatos erejét, bőv alkalmat nyújtott nekem, leróhatni parányi mértékben szent tartozásaimat, mindenek felett, szeretett anyaszentegyházam iránt, melynek javára életemet örömmel szentelem föl.

Az események időrendi sorjában, csaknem utolsó, de magas rendű és áldásos jelentőségét tekintve, a többiek sorából legelsővé magaslik ki azon örvendetes tény, melyről ő nagyméltósága elnöki megnyitó-beszédében fenkölt szavakban emlékezett meg s melyről megemlékezni, mindenek előtt, kedves kötelességemnek ismerem én is. Hazarészünk s abban reformált anyaszentegyházunk történetének évlapjain az idők homályát túlragyogó fénynyel lesz följegyezve az, hogy koronás urunk, apostoli királyunk ő felségét ez évben körünkben láthattuk s iránta mélyen érzett alattvalói hódolatunkat, felséges színe előtt megjelenve, kifejezhettük. Életemnek örökre felejtethetlen pillanatai közé sorozom azokat, midőn szept. hó 23-án, anyaszentegyházunk történelmi fényes multját és magas méltóságát megillető sorrendben, egyházmegyei gondnokaink s képviselőink diszes soraitól, kollegiumaink küldöttségeinek s egyházi tisztviselőinek egyszerűségükben ékes nagy seregétől környezetten, egyházkerületi főgondnok-társaimmal s azok nevében hálát rebeghattünk böles és jó királyunknak, kinek dicsőséges uralkodása alatt lett valósággá áldásos egyesülésünk a testvér-egyházkerületekkel egy erőben folyton növekvő s magas küldetésének útján, fokozott mérvben folyton előre haladó egyetemes reformált egyházzá; ki anyaszentegyházunk evangyeliomi hitének szabadságát s drága áron szerzett önkormányzati jogait hatalmas erejé-

vel védi s mindenektől tiszteletben tartatja. E kegyének viszonzásául törhetetlen hűségünknek s legbensőbbben átérzett alattvalói hódolatunknak örömmel adtunk kifejezést felséges színe előtt. Úgy vélem, a fő-tiszt. közgyűlés legkedvesebb kötelességét teljesíti, ha ama fenkölt pillanatok emlékét hódolati nyilatkozatunknak s ő felsége kegyelmes válaszának egész terjedelmükben jegyzőkönyvbe igtatása által a rohanó idő árjai közepette megörökíti.

Hálás indulattal említem föl azt is, hogy urunk, királyunk Ő felsége atyai jóságát nem csak körünkben személyes megjelenésével, hanem egyes szűkölködő egyházközségeink kegyes gyámolításával is érez-tette velünk, a mennyiben fejéregyházi, beszteczai, felső-szováthi, medgyesi és göröcsöni egyházközségeink templomaik helyreállítása, illetőleg, építési céljaira, egyenkint 100—100 forintot magán-pénztárából adományozni, kegyes vala. Felséges neve s ural-kodó háza, családja legyen örökké áldott!

És most, vetek egy pillantást azon jelentősebb s egyházkerüle-tünket közelebbről érdeklő mozzanatokra, melyek mult évi jelentésem óta, egyetemes egyházunk életében merültek föl.

A megújhodás új korszakának kezdetét jelzi az 1885-dik év november havában tartott egyetemes konventünknek 51. jegyzőköny-vi szám alatt kimondott azon végzése, melylyel megállapított az, hogy az országos közalap évi jövedelmének $\frac{1}{4}$ -ed része állandóul missziói célokra forditassék s felhivattak az egyes egyházkerületek, hogy tüntessék föl e tekintetben kielégítésre váró szükségleteiket rész-letesen kidolgozott fölterjesztésekben. E végzés által az egyes egy-házkerületekben s fájdalom, legelső sorban, éppen a miénkben, egy rég óta mélyen érzett szükségnek fokozatos kielégítésére lőn megnyit-va az út, s én nagy lelki örömmel ragadtam meg a kínálkozó alkal-mat arra, hogy egyházkerületünk feles számú vidékein szétszortan élő, jobban mondva, tengődő, mert lelki gondozás s a vallásos élet áldá-sa nélkül szűkölködő hiveink megmentésének fenséges munkájára ves-sem erőten kezeimet. Részint az egyházmegyei előjáróságok készsé-ges segedelmével, részint más úton, nem csekély időt, erőt igénylő szorgoskodással egybegyűjtém a szükséges adatokat s lelkem elborult, midőn az azokból egybeállított sötét képre fordítám tekintetemet. Lát-va az előttem álló feladat nagyságát, a kielégítésre váró kiáltó szük-ségek roppant mérvét, az első pillanatban tisztában voltam azzal, hogy az egyetemes egyháztól nyerhető segély, a rendelkezés alatt álló anyagi erő korlátozottsága miatt, a czélnek avagy csak megkö-zelítésére is, egymagában, nem lesz elegendő s így a rokon termé-szetű erők egyesítése termékeny elvének alkalmazását kell érvénye-síteni. Értem, az egyetemes egyház, saját egyházkerületünk s az idő-közben életre kelt E. M. K. E. erejének harmonikus összeműködés-

ben egyesítését, az utóbbival a szövetségre lépést kontemplálván az erdélyi részek oly vidékein, hol legelső sorban, nem szorosabb értelemben vett felekezeti, hanem imminens veszélyben forgó faji, nemzeti érdekeink megmentése s védelme forog szóban. Részletes előterjesztéseimet, állandó Igazgató-Tanácsunk útján s helybehagyása mellett, mind az egyetemes konventhez, mind az egyesülethez intézve, elkészíttettem. A konventhez intézett fölterjesztésemben egyelőre 23 új körlelkészi állomás szervezésének szükségét tüntettem föl, kérve személyi járandóság czimén, állandó segélyül, 3950 forintot, jelezve előterjesztésem egyes pontjaiban ugyanazon célokra egyházkerületünk részéről nyújtandó s az egyesülettől remélhető segélyösszegeket is. Az egyetemes konvent 44. jegyzőkönyvi szám alatt kelt végzésében végzett munkám csekélységével teljességgel arányban nem álló gazdag jutalomban vala kegyes engemet részesíteni, a mennyiben a missziói bizottság javaslata folytán, bele sem bocsátkozván előterjesztésem részletes tárgyalásába, javaslataimat egész terjedelmében egyhangulag magáévé tette s egyházkerületünk missziói céljaira általánképpen állandó segélyekre 3250 forintot, beruházásokra ez évre 2500 forintot, összesen 5750 forintot bocsátott egyházkerületünk rendelkezésére, megadva a virement jogát.

A közművelődési egyesülethez intézett előterjesztésem, illetőleg, javaslattételem sorsa nem volt ily kedvező. A főtiszt. közgyűlés tagjai előtt az összes erdélyi magyar egyházak s az egyesület közt létre hozandó állandó szövetség tárgyában intézett átirataim, miután azok a nyilvánosság terén is megjelentek, ismereteseek levén s különben is ez ügy, a tárgysorozat rendjén, külön előterjesztés tárgyát képezvén, ez úttal csupán annak kijelentésére szorítkozom, hogy az egyesület által, ez idő szerint, megszavazott segélyezések oly feltételekhez köttettek, melyek egyházkerületünknek országos törvények által biztosított önkormányzati jogkörével homlok-egyenest ellenkezők levén, legjobb meggyőződésem szerint, elfogadhatlanok s így, ez idő szerint, az egyházkerületnek kezdetben mélyre ható bölcsességgel s körültekintéssel megállapított munka-programmjától eltérőleg, utólag elfoglalt álláspontján, a szövetség lehetetlenné lett téve. Ennek daczára sem adtam föl, azonban, azon reményt, hogy kölcsönös jóakarattal, az elvi differenciák elenyészethetők lesznek s a széles körben célba vett akció, az erők egyesítése folytán, előbb-utóbb, folyamatba indul. Részemről, tekintettel a magas rendű érdekekre, egyházam törvények által biztosított önállásának s függetlenségének korlátai között, az egyezkedésnek fonalát fölvenni, hajlandó vagyok.

E fölmerült akadály daczára is, igyekeztem, haladni az általam követendőnek itélt s az egyetemes konvent által is helyeselt úton. Idóm és erőm javarészét a tervbe vett körlelkésziségek szervezése s

életbe léptetése messzire és mélyre ható munkájának szentelém. Igazgató-Tanácsunknak a főtiszt. közgyűlés asztalára kitett évi jelentéséből kitűnik az eredmény, melyet vezetésem alatt az Igazg.-Tanács, mint a missziói ügyek vezetésére is hivatott központi kormányzó közeg, az egyházmegyei hatóságoknak általam készséggel elismert segédkezése mellett, fölmutatni szerencsés vala. Meggyőződve levén arról, hogy az egyházi kormányzás s főleg az új intézmények alkotása sikerének titka, első sorban, az időt és fáradságot nem kimélő személyes akció közvetlenségében rejlik, kötelességemnek tartám, részint személyesen, részint megbízottjaim útján, hatni az új intézmények gyors életbe léptetésére s lerakni az alapokat, melyeken anyaszent-egyházunk eddig sok tekintetben elhanyagolt vidékein az új életre ébredésnek erősségei fölépülhetnek.

Mielőtt, azonban, e tekintetben kifejtett munkásságom tüzetesebb feltüntetésére térnék át, jelzem még a következő egyetemes érdektű mozzanatokat,

Az országos segély-alap, istené a hála, hová-tovább mind mélyebb gyökereket ver. Ez intézmény életbeléptetésének harmadik évében a tiszta és valódi bevétel, kerek számban, 110,000 forintba emelkedett föl, 14,700 forinttal többre, mint az előző évben s így az emelkedés nem kevesebb, mint 24%. Ez összegből, a törvény értelmében, tőkésítésre rendelt 25%-ot leszámítva, a közalap céljaira 71,394 frt. 5 kr. volt fölhasználható. Igaz, hogy ez összeggel szemben, a kérvények száma is emelkedést mutat, de nem jelentékenyt. Beadatott összesen 961 kérvény; csak 8-al több, mint az előző évben. Ezek közül 603-mat az egyházak, 558-at a lelkészek nyújtottak be. A kérelmezők kértek összesen 342,355 frtot; az egyházmegyék indítványoztak 207,730 frtot; az egyházkerületek 95,069 frtot; a végrehajtó bizottság 50,240-et és pedig 33,660-at az egyházak, 16,580-at a lelkészek részére, rendelkezésre maradván még ezen felül, kizárólag miszsiói célokra, 21,154 frt. Az egyetemes konvent kerületünk iránt a múlt évben is kitűnő jóságot tanúsított, a mennyiben egyházaink s lelkészeink segélyezésére, a missziói célokra fönnb jelezett összegeken kívül, 13,480 forintot szavazott meg s így a rendelkezésre jött segélyösszegeknek csaknem 30%-át. E kegyes eljárásáért, e helyen is, hálás köszönetet nyilvánítani, kedves kötelességemnek ismerem. Miután a segélyosztó bizottság a jövő hóban tartandó konventhez előterjesztendő javaslattelevéllel immár elkészült s tanácskozásaimban én is résztvevén, megállapodásairól tudomással bírok, örömmel jelzem, hogy az előzőhöz hasonló kegyes eljárásra a közel jövőben újra kilátásunk van. Kilátásunk van, továbbá, arra is, hogy a testvéregyházkerületek felszólalása folytán s a múlt évi konventnek 42 jegyzőkönyvi számában foglalt elvi jelentőségű nyilatkozata értelmében,

az országos közalap kezelési szabályai egyszerűsítettnek fognak. A végrehajtó bizottság e tekintetben is javaslatot terjeszt a konvent elé, melynek lényege az, hogy a fejenként kivetett járulékok mily úton fedezése s behajtása módozatának megállapítása az egyes egyházkerületek, illetőleg, egyházmegyék belkörü intézkedésének hagyatik fön, valamint engedély adatik arra is, hogy egyes egyházmegyékben ne az esperes, hanem esetleg más egyházi férfiú bizassék meg a kezelési szabályok végrehajtásának vezetésével s ellenőrzésével.

A Baldácsi-alapítvány és Jordán-féle hagyomány ügyének állása az igazg. tanácsi jelentés keretében föl levén tüntetve, ahhoz kiegészítésül csak annyit jegyzek meg, hogy az előbbi kezelő egyházkerületi küldöttségeknek 1887. május 22 én tartott közgyűlésében kötelességszerűen részt vettem s az utóbbira nézve a végrehajtó bizottság a közelebbi konventen oly előterjesztést teend, melynek helybejárása esetében, az alapítvány jövedelme már a jövő éven kezdve, az országos segélyalap kiegészítéseképpen folyósítható lesz.

Egyetemes jelentőségű, a mult évi konventnek a theologiai vizsgák szabályzatára vonatkozólag 75 jk. sz. alatt kelt végzése, mely az összes egyházkerületekre nézve kötelező erejű, de csak ideiglenes hatálylyal bír, mert egyházi törvényeink értelmében, a lelkészi vizsgák végleges szabályozása a zsinati törvényhozás jogkörébe tartozik. A konventi szabályzatra nézve megjegyzem, hogy annak alapelvei a mi kerületünkre nézve nem foglalnak magukban új dolgot, a mennyiben a mi kerületünk az alap- és szakvizsga intézményeit, már azt megelőzőleg, életbe léptette s így a konventi szabályzat azon nyomon járó, a melyet mi már 1882-ben helyesnek itéltünk. A szabályzat egyes részletei, azonban, a mi eddigi gyakorlatunktól eltéréseket foglalván magukban, kötelességünk, azokhoz alkalmazkodni. Akadémiánk tanári karával a kérdés ez ágát tárgyalás alá is vettem s ennek eredménye azon külön felterjesztés, mely a főtiszt. közgyűlés tárgysorozata rendjén erre vonatkozólag az egész szabályzatnak közgyűlésünk jegyzőkönyvbe vételét s fokozatos hatályba léptetését javasolja.

Az új rendszernek, azonban, egyházkerületünkre nézve van egy nagy fontosságu s a papi pályára lépő ifjainkat igen közélről érdeklő speciális folyománya. Kerületünkben ugyanis, eddig a theol. ifjak, ha letették a tanfolyam 2-ik éve végén az alapvizsgát s az egész tanfolyam végeztével a szak-vizsgát, jogot nyertek azonnal, minősültségük mértéke szerint, rendes lelkészi állomásra pályázhatni. A konventi szabályzat értelmében, azonban, az eddigi szakvizsga két részre lett felosztva, és pedig olyképen, hogy a tanfolyam negyedik évének bevégezése után az ifjak az első képesítési vizsgára bocsáttatnak. Ennek kellő sikere esetében az ifjak lelkészjelöltekké lesznek s mint ilyenek az egyházkerület nevében felhatalmazást és kibocsátást nyer-

nek, hogy segédlelkészi minőségben mindennemű lelkészi szolgálatot teljesíthessenek. Megjegyzem itt, hogy a kibocsátás, illetőleg, felhatalmazás nem csupán egy megnevezett egyházközségre szóló, hanem általános jellegű s a vizsga sikeres letétekor azonnal kiadandó. A második képesítő vizsga az első után egy év előtt nem tehető le s ez időköz segédlelkészi gyakorlatban, vagy külföldi egyetemeken, magán- vagy nyilvános tanítói, illetőleg, tanári állásban töltendő s ez a második vizsgára jelentkező által okmányilag igazolandó; sőt igazolandó még az is, hogy tényleg gyakorolta magát lelkészi szolgálatokban, bármely megengedett foglalkozással töltötte is el az egy évet, esetleg, mint maximumot, a három évet. Az eddigi szakvizsga e kétfelé osztásának a mi ifjainkra nézve szükségképeni folyamánya tehát az, hogy a tanfolyam végzése után legalább egy évig alkalmat kell szerezniök maguknak arra, hogy a lelkipásztori teendőkben gyakoroltságot nyerjenek. E tekintetben, úgy vélem, mind az egyházmegyei, mind az egyházkerületi hatóságoknak kötelességük, segédkezet nyújtani nekik, hogy a gyakorlati képzettség feltételének eleget tehetni, részükre mód és alkalom nyujtassék. A visitáció új rendszerének életbe léptetésével a nagyobb tractusok espereseire nézve kötelezőleg lesz kimondandó a káplán-tartás s oda kell hatnunk, hogy első sorban a nagyobb városi gyülekezetekben a segédlelkészi intézmény, mint legjobb iskolája a gyakorlati képzésnek, életbe léptetessék. Részemről, püspöki szolgálattételeim eddig letelt rövid ideje alatt igyekeztem, megtenni erre nézve a tőlem telhetőt, és pedig nem siker nélkül. Nagyobb városi, sőt még falusi egyházközségekben is, a fenforgó szükség mérvéhez képest, feles számú esetekben engedélyeztem egyes lelkipásztoroknak és gyülekezeteknek segédlelkész-tartást. E kérdésre nézve szüksége forogván fenn a segédlelkészek alkalmazására vonatkozólag 1878—97 sz. alatt kelt közgyűlési végzés módosításának s illetőleg kibővítésének, az akad. tanári karával egyetértőleg, megtettem az előkészítő lépéseket s a tárgysorozat rendjén ez az ügy is külön előterjesztés alakjában kerül a főtiszt. közgyűlés bölcs elbirálása alá.

Meg kell még emlékeznem egy oly ügyről, mely nem csak reformált egyetemes egyházunknak, hanem az egész magyar protestantizmusnak jövő felvirulását, szellemi erejének intensív gyarapodását mélyen érdeklő s mint ilyen, a magyar protestantizmus minden igaz hívének nemcsak figyelmére, de egyszersmind leghatályosabb támogatására első sorban méltó. Mult évi konventünk ugyanis 66 jk. sz. alatt egyes ügybuzgó vezérférfiak kezdeményezése folytán, egy nem pusztán történelmi, hanem széles körű protestans tudományos irodalmi társaság megalapításának szükségét kimondotta, és pedig a

három testvér prot. egyház együttes működésével s utasította a konventi iskola-ügyi bizottságot, hogy a társadalmi uton megindult mozgalmat kísérelje figyelemmel, annak fokozására hasson s a konvent által tovább teendők iránt, terjesszen elő véleményes jelentést. E nagy fontosságú ügyet Ig.-Tanácsunk jelentése is érinti; de részemről, kötelességemnek tartom, e püspöki jelentésem rendjén is fölhívni arra a közfigyelmet s kérni annak hatályos támogatását első sorban, jó példa adásul, világi urainktól, valamint összes egyházi s iskolai testületeinktől s minden egyes, bár szegényebb sorsú, de hitbuzgalomban gazdag egyházi férfiutól. A protestantismus, mely miként Európaszerte, úgy hazánkban is a szellemi erő életre ébredésének köszöni létrejöttét s azóta is létjogosultságát első sorban annak ébren tartásával s folyton fokozásával igazolhatja, a szellemi verseny terén, melyen a katolikus egyház az erő nagy apparatusával vivja a harcot, feles számú irodalmi társulatok fentartása s munkássági körük folyton szélesbitése útján, csak azon esetben bírhat versenyképességgel, vivhatja harcát a diadalom reménységével, ha a benne kétségen kívül rejlő szellemi erőt a czélba vett társaság életre-képes létrehozásával s fentartásával manifesztálja. Ha a három protestáns egyház prot. irodalmi s tudományos téren képzett férfiai szellemi erejüket egyesítik, a magas rendű ügy iránt áldozatkész buzgalommal bírók támogatása által segítve, az óhajtott siker áldása bizonynyal megjön.

Ezeknek előrebocsátása után, egyházkerületem kebelében folytatt munkásságom feltüntetésére térhetek át, kellő tekintettel a főtiszt. közgyűlés idejének s türelmének korlátaira.

Szólok elsőbben is kissé tüzetesebben, mint föntebb előre jelzém, a körlelkészi új intézmények szervezéséről.

Egyházkerületünk testének, fájdalom, feles számú Áchilles-sarkai vannak s így az anyaszentegyház egész testének biztonsága érdekében első sorban a legkönnyebben sebheto részek megvédésére kelle fektetnem egyház-politikai működésem java részét. Egy tekintet a régi Erdély nemzetiségi és felekezeti közti konfigurációjára, bárkit meggyőzhet arról, hogy ily sebheto részek Hunyadmegyének egész területe, Alsó-Fehérmegyének nyugati és dél-nyugati részei, Maros-Torda,- Torda-Aranyos,- Kolozs,- Szolnok-Doboka,- s Besztercze-Naszód megyéknek a Mezősébbe benyuló vidékei és Szilágymegyének déli s nyugati részei; továbbá, különösen felekezeti érdekek szempontjából, az egyes szász városok, továbbá Nagy-Küküllő megyének észak-nyugati része, a Barcaságon Hétfalu vidéke s végül, Háromszék megye északi része s Csikmegye egész területe. Az adott helyzet parancsoló szavának engedelmeskedtem, midőn egyfelől ezen vidékeken vettem munkába első sorban az összes körlelkészségek szervezését s

a hol csak lehetett, azokkal kapcsolatban, a szükség és lehetőség szerint, önállóan is egyes városokban s egyes nagyobb községekben eddig nem létezett anyaegyházak életre hívását, mint p. o. Beszterczén, Szamos-Ujvárt, Medgyesen, Segesvárt, Ludason, Dicső-Szent-Mártonban, Mocson, Mező-Záhon, Detrehemben, Piskiben, Maros-ilyén, Hétfaluban, Csik-Szeredában, Ördög-Kúton, nem is említve ezen kívül azon eddig is létezett anyaegyházakat, melyek a már szervezett, vagy szervezés alatt álló körlelkészi állomások allandó székhelyeivé emelkedtek, vagy ilyenekké emelése általam célba vétetett. Miután a folyó évben tartott rendkívüli közgyűlésünk 81. jk. szám alatt a miszsiói egyházak szervezését, valamint a körlelkészek alkalmazásának módozatait, tett javaslataim értelmében, megállapította, a helyesnek approbált úton, a mint az egyes helyeken a szervezeti előmunkálatok befejezésre jutottak, megtettem az állomások betöltésére vonatkozó lépéseket. Örömmel konstátálom, hogy a kibocsátott pályázatok útján feles számú jeles, nagyobbára fiatalabb korú jelentkezők között lehetett ajánlat-tételeimben választanom s bizonyos reménységem van a felől, hogy a részökre szolgáló útasítások lelkiösmeretes megtartása mellett, egyházkerületünknek eddig, mondhatni, parlagon hevert feles számú vidékein egészen új életnek hajnala kél. Rendkívüli közgyűlésünk óta 12 körlelkészség szervezése s betöltése lett bevégezett ténynyé. A többieknek szervezési munkálatai, a mennyiben a konvent által megszavazott segély engedi, folyamatban vannak. Ez új kreációk létrehozásánál legnagyobb nehézség a papi lakok, iskolai helyiségek s igen sok helyt a templomok hiánya. Isten, azonban, csodálatosképen nyilvánvalóvá tette e tekintetben is az ő segedelmét. A rendkívüli közgyűlés által szankcionált központi építkezési alap intézményének áldásai szembetűnően jelentkeznek. Ügybuzgó esperes-társaimnak, feles számú világi férfainknak, sőt még más felekezetekhez is tartozó, de a magyar faj megmentésének érdekeiért a felekezetiesség korlátain felül emelkedő egyeseknek (kiknek sorából tündöklő példakint említem föl tek. Lázár Ferencz ördög-kúti földbirtokos urat) támogatásával, a központ részéről aránylag nagyon csekély áldozatokkal, feles számú új papi lakásoknak s iskolai helyiségeknek jutottunk birtokába s bizony, az épülő új templomok és papi lakok nem egy helytt fennen hirdetik az áldozatkész buzgalom teremthetőségét. Ilyenek a részint már fölszentelt, részint fölszentelésre váró, részint épülő félben levő csik-szeredai, beszterczei, m.-záhi, p.-kamarási, detrehemi, györgyfalvi, hosszúfalusi, petrozsényi, kudui templomok s folyamatban vannak hasonló szent munkára az előkészületek M.-Ludason, Kis-Barcsán, Segesvártt, Piskiben, Dicső-Szent-Mártonban, Mocson, Ördög-Kúton, Ujfaluban, Szász-Régenben, Abrudbányán, Topliczán, Szavában, Zilahon, stb. Ha isten velünk, kicsoda ellenünk!

Hol imminens bajok merültek föl s közvetlen beavatkozásomat szükségesnek ítéltam, nem késtem, személyesen szállani ki a hely színére s hol a bevégzett szent munka örömnépét ülték hiveink, mentem, együtt örülni az örülőkkel. Kötelességemnek tartom, e kiszállásaimról is röviden megemlékezni.

Kovácsnán, a papi állomás betöltése alkalmából fölmerült vilongások miatt, az unitárius felekezetbe az avertálások tömeges mozgalma indult meg. Az addig virágzó népes egyházközség felbomlását megakadályozandó, folyó év márczius 21-dikére oda siettem s istentiszteletet, egyházi közgyűlést tartva s az áttérésre jelentkezőket külön is felkeresve, igyekeztem, megerősíteni a megtántorultakat s isten ebben is megsegített engemet. A mozgalom hullámai elsimultak, lecsendesedtek s az a pár lélek, melyet mégis elveszténk, még nyereséget szerzett nekünk. Az egyházközség sok tekintetben rendezetlen ügyei tisztázva, a községnek u. n. vajnafalvi tagjaival fenforgott differenciák kiegyenlítve, s a vajnafalvi bomladozó templom restaurálva lettek. Valósággá lett a Sámson meséje: a keserüből édes jöve ki.

Még a múlt év szeptember hava 11--13-ik napjain a nagy-szebeni egyházmegye u. n. bolyavölgyi részébe szállottam ki, hol felekezeti s még annál is nagyobb mérvben nemzetiségi érdekeink megmentésének imminens szüksége forgott fönn. E kiszállásom történetének följegyzésre méltó mozzanata volt az, hogy felekezeti különbség nélkül nem csak a vidék összes birtokossága vett részt az elnökletem alatt, fajunk megmentése érdekében tartott értekezletben, de még a kath. lelkipásztorok is, s mig örvendetes tudomásul vettük, hogy a kath. püspökség Bolyában magyar plébániát szervezett, másfelől megállapított az, hogy Mihályfalva központtal, ref. körlelkészi, illetőleg, pap-tanítói állomás állítandó fel és Sz.-Vessződön magyar iskola nyitandó. E megállapodások értelmében, a mihályfalvi állomás immár tényleg szervezve s betöltve lett s az E. M. K. E.-hez is intéztem átiratot a vessződi iskola ügyében, de kérésem figyelmen kívül hagyott.

Ugyanazon hó 27-én a hétfalusi körlelkészség szervezési munkulatainak megindítása végett szállottam ki a hely színére, tájékozást szerzendő a teendők felől. Felejthetetlen, emlékekben gazdag pár nap volt az. Nemcsak ott lakó hiveink, de Háromszékmegye és Brassó város közönségének intelligenciája tüntető mérvben tisztelte meg bennem anyaszentegyházunkat s alig egy rövid év leforgása alatt az eredmény az, hogy a körlelkészség szervezve, egy kiváló ifju erővel betöltve, a diszes papilak készen van, s mellé a templom-berendezés munkálatai folynak.

Hasonló célzatok vezettek ez év május 14-én M.-Ludasra, mely topographiai fekvésénél s forgalmi viszonyainál fogva azon vidék egyik

góczpontja s mind felekezeti, mind faji szempontból jelentős hely. Keresztes Áron, ottani főgondnokunk vezetése alatt, ritka buzgóság tünetei láttatnak ott s erre támaszkodva, magyar anyaegyház szervezését vettem célba. Hogy ottlétem alkalmával az áldozatkész lelkesedés mily mérveket öltött, e jelentésem mellékletei fényesen igazolják. Gr. Andrászi Gyuláné ő excellenciája kegyes adományából nyert telken a templom s papilak építésének előkészületei folyamatba indultak s ha isten is úgy akarja, a jövő évi jelentésem bevégzett alkotásokról fog szólhatni.

Futólag fölemlítve még azt is, hogy anyaegyház szervezése érdekében jártam Mocson; templom-építés ügyében Györgyfalván, (hol a templom már készen is van); templomokat szenteltem föl Ajtonban, Fogarason, Kajánton, kiszállottam Szász- és Magyar-Régenbe, a két magukban véve erőtlén egyházközség lehető egyesítése végett. Kissé tüzetesebben szólok csik-megyei s romániai körutamról.

A csikit közjegyző, hivataltársammal együtt, e hó 7—11 napjain végzém, átutazva a háromszéki egyházmegyéken s Kézdi-Vásárhelyen, mindenütt a kitüntető szivélyesség lekötelező jeleitől elhalmozottan. A csik-szeredai körlelkésség szervezésének szükségét a főtiszt. közgyűlés már ezelőtt 15 évvel, 1872. esztendőben kelt végzésével kimondotta vala s nekem már ez is elegendő indokul szolgálhatott arra, hogy azt megkisértem. Teljességgel nem, mint bizonyos oldalról, s a nyilvánosság terén is ismételten hangoztatják, az ottani tulnyomó más felekezetű hivekkel szemben, agresszív szándéklattal, hanem egyszerűen és kizárólag indítatva azon kötelességérzettől, melynek át kell hatnia az anyaszentegyházat, annál inkább, mentől elhagyatottabb s izoláltabb helyzetben sinylenek egyes hivei. A szervezés nehéz munkájában, a gondviselés különös segedelmén kívül, mely ott minden lépten-nyomon nyilvánulóvá lett, hálás indulattal emlitem föl feles számu segítő társaimat s ezek közül is névszerint emlitem föl nt. Szini János, kézdii esperes társamat, nagys. Dósa Gábor fő- és tek. Baktsi Gáspár inspektor kurátorokat és Szász Lajos urat. Páratlan olcsó áron jutottunk Csik-Szeredában birtokába diszes, emeletes kőépületnek, melybe alkalmas papi s kántori lakások s ötszáz hallgató befogadására csinnal berendezett templomi helyiségünk van s az új harangok ércz nyelve hívja össze a hiveket a szabadító isten dicséretére. A templomszentelés s körlelkész-beigtatás magasztos ünnepének örömteli hangjai most is visszacsendülnek lelkemben. Evangeliumi hitünk, szabadságunk erős alapjai le vannak ott rakva s az első ref. lelkipásztor szent munkáját nagy buzgalommal immár megkezdé

A múlt hóban Romániában tett körutamról részletes jelentés van fölvéve a tárgysorozatban s így e helyen tüzetesebben nem szólok felőle s csak arra kérem a főtiszt. közgyűlést, hogy részletes jelen-

tésem rendjén felsorolt intézkedéseimet jóváhagyni s tett indítványaimat elfogadni, kegyeskedjék. Még csak annyit jelzek, hogy köztem s a román hatóságok közt nem az egyházközségek, hanem az iskolák visitációja miatt fölmerült konfliktus, mely a felekezeti iskolák fölötti eddig gyakorolt főnhatóságunkat veszélyeztető jellegű, diplomaciai úton lesz megoldásra juttatandó s Ig.-Tanácsunk e tekintetben megteendni a kellő lépéseket.

Püspöki vizsgálat alatti egyházközségeink közül, múlt évi közgyűlésünk óta, köteles visitációt hajtottam végre a deési, sz.-udvarhelyi, fogarasi és sepsi-szent-györgyi egyházközségeinkben, megtéve mindenütt a szükségesnek mutatózkodó intézkedéseket. Mind a négy helyett kitüntető kegygyel lettem fogadva, s örömmre szolgál kijelentenem, hogy nagyobb mérvű bajokra egyik helyett sem találtam.

Papi szigorlatokban kétszer vettem személyesen részt. A múlt év szept. 6—9 s a folyó év okt. 3—6 napjain.

Szolgálok ezek után a következő statisztikai adatokkal.

Az elmúlt polgári évben házasságra lépett egyházkerületünkben összesen 3499 pár; 138-czal több, mint az előző évben. A szülöttek száma 15,123; 1239-czel több, mint 1885-ben. Meghaltak 9879-en; e szerint, a szülöttek száma meghaladja a halottakét 5244-gyel.

Haladást konstatálhatok a népoktatás terén is. Ugyanis, a tankötelesek száma 50,007 volt a múlt évben; összehasonlítva az előző évvel, az emelkedés 1151. A tényleg iskolabajárók száma volt 37.987; 1008-czal több, mint 1885-ben. Százalékokban kifejezve, az összes tanköteleseknek 75.96%-a járt iskolába; 0.90%-kal több, mint azelőtt.

Lélekszámunk áttérések által is gyarapodott, mert a hozzánk áttértek száma 183, a tőlünk elpártoltaké 73 s így a tényleges gyarapodás 110 lélek.

E jelentésem melléklete a vallásos buzgóság emelkedésének is mutatója. Egyes hivek ajándékozásából, készpénzben s egyéb adományokban befolyt összesen 30,098 frt 57 kr., nem számítva ide az Ig.-Tanácshoz beküldött adományokat s bejelentett alapítványokat, melyeknek összege 29,561 frt. Szorgalmi jövedelem czimén befolyt 22,089 frt 75 kr. perselypénzül 1601 frt 5 kr. Ha ez összegekhez hozzászámítjuk az országos domesztika javára 1885. júl. 1-től 1886. júl. 30-ig felküldött 16,075 frt 99 krt., az áldozattételek végösszege 99,426 frt 31 kr. Mondják, hogy az egyház magát túlélte intézmény. Mondhatnák inkább: örökké növekvő, folyton viruló s nemes gyümölcsöket termő élőfa.

Püspöki hivatalom ügyforgalma mind nagyobb mérveket ölt. Múlt évi közgyűlésünktől, illetőleg, 1886. június 15-től december 31-ig számítva, beérkezett 876 ügydarab, ez évben, mostanig, 1336 s így összesen 2212; pár híjjával 200-al több, mint a mennyit a

múlt évi jelentésemben jeleztem vala. Az utolsó pillanatokban érkezett pár ügydarabot leszámítva, részint közbevetetten, részint véglegesen elláttam valamennyit, gyakori, hivatalos távollétem miatt, az időközökben fokozott erőfeszítéssel.

Örömmel konstátálom, hogy tényleg működött egyházi tisztviselői karunkból múlt évi közgyűlésünk óta áldozatul senkit sem szólított el a halál. Áldom érette az élet adóját, megtartóját! Azonban, anyaszentegyházunk közügyeinek két oly szolgálja, kik közül az egyik esperesi, a másik egyházmegyei főjegyzői hivatalt viselt földi életének csaknem utolsó pillanatáig, lezárta szemeit csendes álmra: széki egyházmegyéink volt esperese, Báthori Dániel és a sepsii egyházmegye volt főjegyzője, Kisantal Sámuel. Mindketten hosszas és fájdalmas gyötördés árán nyertek megváltatást. Legyen sirjuk fölött könnyű a hant!

Legyen szabad, végül, egy indítványt tennem.

Kerületi közgyűlésünk tartásának idejére vonatkozólag állandó Ig.-Tanácsunk tárgysorozata rendjén javaslattal lép föl. Ehez most nem szólok hozzá, de kérem a főtiszt. közgyűlést, méltóztassék, a közgyűlés ékonómijára vonatkozólag, jövőre nézve, egy változtatást állapítani meg. A testvér-egyházkerületekben az új lelkipásztorokat kibocsátó közgyűlések szombat napon kezdődnek s az első nap tárgysorozatában van fölvéve a közgyűlés ünnepélyes megnyitása, megalakulása, a hivatalos évi jelentések s a jelentkező ifju lelkészek szám-bavétele. A közgyűlés második napján, azaz, vasárnapon, a közgyűlési összes tagok jelenlétében megy végbe az új lelkipásztorok ünnepélyes kibocsátása. S a közgyűlés tulajdonképeni érdemleges tárgyalásai a következő napon kezdődnek. A nálunk néhány év óta gyakorlatban levő szokás szerint, az anyaszentegyház legnagyobb szerű és legünnepélyesebb jelentőségű aktusa akkor hajtatik végre, mikor a közgyűlés munkáját immár bevégezte s a tagok nagy része, a szélrőzsa minden irányában, eltávozott. Ugy vélem, felesleges a bővebb indokolás s így csupán arra szorítkozom: méltóztassék, bátorozatilag kimondani, hogy közgyűléseink ezután szombat napon kezdődnek s a lelkipásztorok kibocsátása az azt követő vasárnapon hajtatik végre.

Ez indítványom, a házszabályok értelmében, az indítványi bizottsághoz lesz átteendő, esetleg, az Ig.-Tanácsnak a közgyűlések tartása idejére vonatkozó előterjesztésével kapcsolatosan tárgyalandó.

És most, jelentésemet bevégezem, köszönetet mondva a főtiszt. közgyűlésnek, annak kegyes végig hallgatásáért s mindenek felett, áldva a kegyelmes istent, hogy a nekem adott csekély talentumok mértéke szerint, anyaszentegyházamnak s hazámnak szolgálhattam.

Közgyűlésünk püspök aa.-nak terjedelmes, egyház-kerületünk életének teljes képét feltűntető jelentését

ismételten megújuló tetszéssel fogadta. Örömmel és megelégedéssel látja azon szakadatlan, ügybuzgó és megfontolt tevékenységet, melyet püspök aia. magas hivatalaskörében kifejt és ezért köszönetet és elismerést szavaz.

18. Főtiszt. püspök aa.-nak jelentéséből örömmel vette tudomásul közgyűlésünk most már részletekben ismert ama főlemelő tény, hogy felséges urunk, királyunk a mult hónap folyamán az erdélyi részeket és Kolozsvárt is szerencséltetvén magas látogatásával, erdélyi ev. ref. egyházkerületünk egész lelkesedéssel ragadta meg a kedvező alkalmat, hogy ő Felsége előtt kifejezhesse az iránta mélyen érzett alattvalói hódolatát. Szeptember 23-ika volt a nap, a mely anyaszentegyházunk történetében korszakot fog alkotni, holott a trón zsámolyáról voltunk szerencsések hallani, hogy anyaszentegyházunk evangeliomi hitének szabadsága és drága áron szerzett önkormányzati jogai a legmagasabb védelemben részesülnek és mindenkitől tiszteletben tartatnak, holott a küldöttség vezetője főtiszt. püspök aa. a következőkben mutatta be hódolati nyilatkozatát:

„Az erdélyrészi reformátusok egyházkerületének legmélyebb hódolatát, van szerencsém, főgondnok-társaimmal együtt s azoknak nevében, tolmácsolni felséges urunknak, legkegyelmesebb királyunknak. Édes örömmel és mélyen érzett hálával ragadtuk meg az alkalmat, mely atyai színe elé járulnunk enged annak a felséges királynak, ki őseinktől öröklött egyházi alkotmányunk megújítását, az egyetemes magyar reformált egyház egyes kerületeinek egyesítését szentesítő legfelsőbb határozatával létrejöni engedé. Egyházam mindig tántoríthatatlanul ragaszkodott felséged császári és királyi házához s boldogoknak valljuk magunkat, hogy most előszóval is hálát rebeghetünk felségednek, kinek dicsőséges és áldásos uralkodása nem csak szeretett hazánk, hanem anyaszentházunk történet-könyvében is fénylő tettekkel örökitette meg áldott nevét. Fogadja felséged fenkölt kegyével hódolatunk s hálánk nyilvánítását s esdeklünk felségednek, ajándékozva meg mindig hű anyaszentegyházunkat továbbra is soha eléggé meg nem hálálható védelmével, kegyelmével. Buzgón kérjük a kegyelmes istent, hogy felségedet, dicsőségesen uralkodó királyunkat s fenséges királyi házat, családját áldja, áldja, áldja meg örökké!”

Közgyűlésünk legkedvesebb köteletségének tartja, e nap emlékét megörökíteni és ő Felsége kegyelmes válaszáat jegyzőkönyvre vétetni határozza, a mint következik:

„Ismereteselek előttem az erdélyi reformátusok hazafias erényei „és örömmel látom az imént vett hódolati nyilvánításból, hogy ez eré-

„nyek közt a trón és személyem iránti hű ragaszkodást első vonalba „sorolhatom.

„Fogadják ezért hálás elismerésemet, s legyenek meggyőződve, „hogy hittársaiknak meglelégedését és egyházi ügyeik örvendetes fejlő- „dését mindenkor legjobb kívánataimmal kísérem.“

19. Parádi Kálmán, tanügyi előadó, előterjeszti következő évi jelentését.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Erdélyrészi gymnáziumaink életében s általán, kollegiumaink életében, az 1885—86-dik tanévet az újabb szervezkedés első rendes évének lehet tekinteni. Az intéző köröknek, jelesen: a kollegiumi előljáróságoknak és tanári karoknak érdeme, hogy annak tekinthetjük. Ők jártak el lankadatlan kitartással ama nagy munkában, mely az 1883. évi XXX. törvényezikk és az egyetemes konvent álkotta új tanterv s rendszabály keresztűlvitelével mindnyájukra nehezedett.

Az e téren nyilvánult elfogulatlanság és odaadó buzgalom tüne- ményszerűnek és csaknem megfoghatatlannak látszik, ha meggondol- juk, hogy kollegiumainknak már 1861 óta volt a kor követelményei- nek megfelelő, önálló tanrendszerük; ha meggondoljuk, hogy voltak s vannak előljáróink és tanáraink, kik ama rendszer gyakorlati kivi- telében s fentartásában öszűltek meg. Mekkora türelem, lemondás és férfias önmérséklet kívántatott meg mindnyájuk részéről ama sok, nagy részt rohamos újítással szemben! S valóban, az autonom gyakorlattól és a megszokott rendszertől az államhatalom által előirányzott s egy- házilag is központosított rendszerre való átmenetel rázkódtatások nél- kül nem történt volna meg, ha a türelem, lemondás és férfias ön- mérseklet gyakorlásában a hazafiság, alkotmányosság és a hosszas vá- rakoztatás folytón biztató mozzanatai lassan oda fejleszték közfelfogá- sunkat, hogy az új rendszert mindjárt kezdetben a jó réginél jobb- nak hittük.

Már évek óta, jóllehet csak elméleti okokból, hisszük, hogy az új rendszer jobb a réginél. S vajjon, igazolja-e hitűnket a gyakorla- tában átélt évek tapasztalata? Némelyek szerint, nem igazolja s nem is igazolhatja a tapasztalat e rendszer helyes voltát mindaddig, mig az egyetemi oktatás vele öszhangzásba nem hozatik. Ellenben, mások abban a meggyőződésben vannak, hogy e rendszer inkább megfelel a munka-felosztás követelményeinek, mint a régi, mert vele tökéletesebb eredményeket lehet felmutatni úgy oktatás-, mint neveléstani tekintet- ben. De ők is megjegyzi, hogy a rendszer egyes részeiben érezhető hiányok és inpraktikus követelmények foglaltatnak.

Azok közű, kik ez új rendszer korszerűségét s életrevalóságát elismerik, tartoznak kollegiumaink előljáróságai és tanárkarai is. El-

ismerésük nem vak-hit többé, hanem tapasztalaton nyugvó bírálat, mely a hiányokat fölfedni s az egészet tökéletesíteni törekszik.

Tanulságosabb dolgot alig tudnék a kollegiumi zárjelentések-ből a főtízt. közgyűlés tudomására hozni, mintha az új tanrendszer-ről a csaknem közvéleménynyé tömörült hibáztató nézeteket röviden előadom.

Mostani rendszerünk mellett, a gymnaziumi nyolczadik osztály iskolai éve, úgy szólván, két harmadára szoríttatván össze, sem a tanárnak nincs elegendő ideje tantárgyának derekas fölfejtésére, sem a növendék nem képes az egész évi tananyagot kétharmad alatt kellőleg földolgozni. Ehhez járul még, hogy a nyolczadik osztálylyal az iskolai év vége előtt jóval vizsgálatot kell tartani s aztán egészen a szóbeli érettségi vizsgálatig, sokszor hat-nyolcz hétig, nem érezvén magukat kötelezetteknek növendékeink a vizsgálatok után órákra járni, tanítás nélkül igen sokat felejtenek. Általában, a törvény azon intézkedése, mely a kiszabott tananyagnak a két első évharmadban való bevégzését követeli, az utolsó évharmadot pedig ismétlésre rendeli, nem bizonyított szerencsés intézkedésnek. Hasonlót mondhatni az év végén tartandó klasszifikáló vizsgálatokról is. Több fáradságot okoznak, mint a mennyi előnyt nyújtanak. Minden növendéktől, minden tantárgyból oly feleletet hallgatni meg, mely osztályzata megállapításának alapjául szolgálhatna, a lehetetlenséggel határos. E vizsgálatok kifárasztják a szülők érdeklődését s a tanárokat, a lehetetlenség miatt, felületes eljárásra kényszerítik.

A tanterv némely ágában, nevezetesen, a magyarnyelv és irodalom, a mennyiségtan, meg a természetrajz, földrajz tananyagának helytelen beosztása miatt szintén merültek föl nehézségek, melyeknek elhárítására nézve az idei április havában tartott rendkívüli tanári értekezlet konkrét javaslatokat terjesztett az Igazg.-Tanács elébe. Ezeknek részletezésébe ezúttal nem bocsátkozom, mivel tárgysorozat rendjén, az Igazgató-Tanács méltatásával és véleményével úgys külön elő fognak terjesztetni.

Áttérve már a közelebb lefolyt 1885—86. iskolai év nevezetesebb eseményeire, első sorban kell megemlítenem a gondnoki és tanári karokban történt nagyobb mérvű változást.

A kolozsvári kollegium gyászolja felejtethetlen főgondnokát, báró Bánffy Albertnek elhunytát (1886. február 1.); a zilahi kollegium fájdalmasan tudatja egyik alapítójának, legfőbb jóltevőjének és főgondnokának, hadadi ifjabb báró Wesselényi Ferencznek halálát (1885. november 10-én, Drágban). A sepsi-szent-györgyi kollegium meghatva hallgatá dr. Bodor Tivadar gondnoki beköszöntő beszédét, melylyel e kiváló tehetséggel megáldott férfiú algondnoki hivatalát elfoglala. Zi-

lahon, a már korábban elhalt Dull Ferencz, iskola-inspektori helyét reményekre jogosító buzgalommal foglalta el Gazda Ferencz, kir. alügyész, az egyházkerületi közgyűlés bizalma folytán (1885. rendkívüli közgyűlés szept. 20.)

A tanári karokból, Kolozsvártt, Sárkány Ferencz, 30 évi sikeres szolgálat után, megérdemlett nyugalomba lép; dr. Hegedüs István, kimagasló tehetségeihez méltóbb térre, a kolozsvári tudomány-egyetemre hivatván az államkormány által rendes tanárnak, búcsút vesz kartársaitól s az intézettől. A nagy-enyedi tanári-testület elveszti egyik fáradhatatlan tudós tagját, Lőte Lajos tanárt (1885. november 15.), ki gyászoló özvegyet és hat árvát hagyott hátra. Zilahon, Kerekes Sándort, a mennyiségtan szakavatott tanárát, váratlanul oly súlyos testi baj érte, hogy munkaképtelenné lőn.

Ennyi szomorúság és személyváltozás, egy rövid év alatt, érzékenyen érinté az illető collegiumokat. Csak az isteni gondviselés jóságának tulajdonítható, hogy a munka rendes folyama, az Igazgató-Tanács éber közbenjárása folytán egyik collegiumnál sem szakadt meg.

Az elköltözöttek érdemei, tanuságul az utókornak, a collegiumok évkönyveiben örökítették meg, a távozottakat s a nyugalomba vonultakat egyházunk áldása s elismerése kíséri, a küzdőterre lépett új erőket mindnyájunk bizalma övedzi körül.

Hivatalt viselt, ez év folytán, a hét collegiumnál, 29 gondnok, 4 theologiai tanár. A négy rendes tanáron kívül, tanított a theol. akadémiában dr. Bócz József, főiskolai orvos, közegésségtant és Nagy Lajos, tanítóképző igazgató, nevelés-oktatástant; 98 gymnaziumi és 5 tanítóképző tanár, meg 29 elemi iskolai tanító. A részletesebb munka-megosztás tervezetét az I. szám alatt csatolt táblázaton mutatom be.

A tanuló ifjuság létszámát illetőleg, volt a tanév elején a nagy-enyedi theologia akadémiában 76 ifju, a hét gymnasiumban 1,338, a tanítóképzőben 56, a collegiumi elemi iskolákban 1,007, összesen 2,477 tanuló. A részletekre nézve bővebb felvilágosítást nyújt a II. szám alatt mellékelt rovatos kimutatás.

Tanulásbeli előmenetelre nézve, volt a vizsgálatot tett 1,242 gymnaziumi tanuló közt 11·10% jeles, 63·37% első rendű, 25·53% másod rendű; az elemi iskolák 912 megvizsgázott növendéke közt 36·93% jeles, 47·26% első rendű és 16·01% másod rendű. A részleteket a III. számú melléklet tünteti föl.

A tanév végén megtartott érettségi vizsgálaton érettnek nyilváníttatott 88 ifju, még pedig jelesen 7, jól 30 és egyszerűen 51; visszavettettetett 19; végképpen 1, egy évre 7, kevesebb időre 11. A következő tanév (1886-87) elején, szeptember hó 10-én, Maros-Vásár-

helytt, megtartott javító vizsgálaton javítottak 10-én; e szerint, nyert érettségi bizonyítványt mind a hat főgymnaziumban összesen 98 ifju. A tüzetesebb kimutatás a IV. szám alatt csatolt a) és b) táblázatokon foglaltatik.

Az ifjuság egészségi állapota Nagy-Enyeden, Kolozsvártt, Maros-Vásárhelyt és Zilahon egész éven át oly kedvező volt, mihez hasonlót ritka évben találhatunk. Szászvároson az év elején és az év közepén a kanyaró lépett föl járványszerűleg. Az elemi iskolai növendékeknek csaknem harmada megbetegedett s a baj átcsapott a gymnaziumi növendékek közé is, de haláleset nem történt. Sepsi-Szent-Györgyön, a tanév vége felé, a szemeses köthártyalob oly mértékben terjedt el a növendékek közt, hogy miatta a kövizsgálatok, a megyei és városi hatóságok intézkedései folytán, összevonattak s már június 24-én az összes tanulótság haza bocsáttatott.

A fegyelem statisztikája elég jól rendezett állapotokra vall. Nagy-Enyeden összesen 25 eset fordult elő olyan, mely forma szerint való igazgatói eljárást kívánt, ezek közül három esetben a tanárkari ítélet hozatalára is szükség volt; más három esetben a konzilium abeundi alkalmaztatott. Kolozsvárt 11 esküdtszéki és négy tanárkari ülés foglalkozott komolyabb kihágások orvoslátával; három tanuló konzilium abeundit kapott. Maros-Vásárhelytt csak két ízben kellett a tanári székeknek komolyabb kihágások felett ítélni; de ezek sem voltak jellembe vágók. Székely-Udvarhelytt szintén három tanulóra mondatott ki a konzilium abeundi. Zilahon, Szászvároson és Sepsi-Szent-Györgyön magasabb foku fegyelmi eljárásra nem volt szükség.

Kollegiumaink fegyelmi eseteinek bírálatánál nem szabad szem elől téveszteni az együttlakás körülményeit. Helyesen jegyzi meg a nagy-enyedi gymnazium igazgatója, Váró Ferencz, ez évi zárjelentésében, hogy „benlakással kapcsolt nevelőintézeteinkben a fegyelmi esetek száma, a dolog természete szerint, mindig több, mint a tisztán csak tanítói állami intézetekben, s így a fegyelmi esetek pusztá számadatai egyáltalában nem alkalmasok arra, hogy azok alapján a különböző nemű intézetek erkölcsi jelleme párhuzamba állíttassék.“ Ebben, valamint az óramulasztások statisztikájában igen kedvezőtlen színben tűnteti föl a miniszteri jelentés református tanintézeteinket. (Lásd a XIV. 304 s következő lapját.) Pedig, egészen alaptalanul. Mert, valamint a fegyelmi esetek statisztikájából kétségtelenül más eredményt vonhatna ki, ha azok bírálatában a benlakás körülményeit is számba venné, úgy az óramulasztások aránylag nagy számösszegein sem ütköznék meg, mihelyt tudomást szerezne arról, hogy nálunk az istentisztelet-mulasztás is egy-egy tanóramulasztásnak számítatik; úgyszintén, az óramulasztások számában foglaltatnak az összes nem-református vallásu tanulóknak ünnepi kimaradásai, minthogy a

mi kollegiumaink az illető ünnepnapokon szünetet nem tartanak. Hogy jövőre nézve gimnaziumaink hasonló félreértések miatt meg ne zavartassanak, vagy legalább mi ne szolgáltatassunk okot a megrovásra, jónak látta az Igazgató-Tanács 2432—1886 sz. a. körrendeletben utasítani a gimnaziumok igazgatóit, hogy jövőben sem a református vallású tanulók istentisztelet-mulasztásait, sem a nem-reformátusok ünnepi mulasztásait az államkormány részére készítendő statisztikai kimutatás illető rovatába s összegébe ne vegyék föl.

Az ifjuság önmunkásságát csaknem valamennyi igazgatói zárjelentés dicsérettel tünteti ki. Nagy-Enyeden a szorgalom és komoly törekvés mutatója, az általában kielégítő tanjegyeken kívül, a különböző önképző-körök (általános önképző-kör, theologiai önképző-kör, tanítóképződei önképző-kör), zene- és énekkarok sikeres működése; továbbá, a tanári kar és az önképző-körök által kitűzött pályakérdésekre benyújtott nagy számu és nagyobbára, a szó legvalódibb értelmében, dicséretes, sőt kitünő dolgozat. Rendkívüli tantárgyképpen, az eredményt vizsgálaton bemutatván, tanulta a franczianyelt 19 tanuló (III—VIII. oszt.), a rajzot 65 (I—VIII. oszt.), a műéneket 113 (I—VIII. oszt.), és a zenét 19 tanuló (V—VIII. oszt.) Kelozsvártt az önképző-kör, a tisztán szépirodalmi gyakorlatok mellett, egyes tudományszakok tanulmányozásában és a tanulmányoknak írásos reprodukálásában igen dicséretes eredményeket mutatott föl. A tanári kar által kitűzött 4 pályakérdés, egynek kivételével, megfejtetett. Zenét 15-ön, franczianyelt 20-an és gyorsírást 17-en tanultak. Innen, az országos kiállítás alkalmával, rendkívüli vasúti kedvezményvel, 40 ifju utazott fel október havában (19.), dr. Sárkány Lajos tanár vezetése alatt, Budapestre, a kiállítás megsejmlélése végett. Maros-Vásárhelyt az önképző-kör 36 tagja kielegitő sikerrel működött. A tornászat gyakorlásában, valamint az ének, zene és franczianyelv tanulásában, a mult évihez viszonyitva, haladás jeleztetik. A franczianyelvből 25-ön állottak fel vizsgálatra, jeles, jó és elégséges eredménnyel. Székely-Udvarhelyt is meg volt elégedve az előjáróság az önképzőkör működésével. Nyilvános föllépésével is dicséretet aratott a 85 tagból álló énekkar, úgy szintén a 21 tagból álló zenekar is. Zilahon szorgalom-hiány mutatkozott számos tanulónál, valamint az ennek nyomán járó felületesség; a pályázatoknál sem volt meg a verseny és önmunkásság oly mértékben, milyenben az előjáróság méltán várhatta volna; a jutalmak nem voltak kiadhatók. S végül, Szász-Városon és Sepsi-Szent-Györgyön ez irányban csak dicséretretről tétetik említés.

A tanulóknak nyujtott jutalmak, ösztöndijak, segélyek és különböző javadalmak összegeiről az ide mellékelt V. számú kimutatás ad részletes felvilágosítást.

E szerint, kiosztatott a hét kollegiumban összesen 28,150 frt 37¹/₂ kr. 33 drb. cs. kir. arany és 24 véka gabona.

Az állami főfelügyelet gyakorlása céljából, mint a m. kir. közoktatási miniszterium megbízottjai, meglátogatták a kolozsvári, nagyenyedi, maros-vásárhelyi és zilahi főgymnaziumokat Páll Sándor, a szászvárosi és székely-udvarhelyi fő-, meg a sepsi-szent-györgyi al-gymnaziumot pedig Elischer József, kir főigazgatók. Ezeken kívül, meglátogatta a nagy-enyedi, zilahi, szászvárosi és sepsi-szent-györgyi intézeteinket (május havában) dr. Klamarik János, miniszteri osztálytanácsos, mint a miniszter ur küldöttje, az államsegély szükségéről meggyőződést szerzendő. Főtiszteletű Szász Domokos, püspök aa. (febr. 12-én) a nagy-enyedi kollegiumot látogatta meg, hogy a theologus ifjak közös étkezésének berendezését előkészítse.

Államsegélyben, még pedig az 1887—88 tanévre rendkívüli fentartási és beruházási segély czimén, részesültek a zilahi és szászvárosi főgymnaziumok és a sepsi-szent-györgyi al-gymnazium, mindössze 24,000 forintban. (14,000 fentartási és 10,000 egyszer s mindenkor.)

E köszönettel fogadott segélyösszeg felhasználásával eszközölt újabb berendezéséről nevezett intézeteinknek külön s tüzetes igazgatótanácsai jelentés levén a tárgysorozat rendjén fölvéve, a segélyügy részletes fölfejtését ez úttal elmellőzöm.

E pillanatban még csak azon gyarapodás regisztrálására kívánok szorítkozni, melynek az egyes kollegiumok részint önerejükön, józanul számító takarékoságuk folytán, részint egyes áldott lelkű alapítványtevők kegyességéből újabban részeseivé lettek.

Főlemelő érzettel mutatok ama díszes épületre, melylyel a nagyenyedi kollegium, nagy áldozatok árán, kibővült. Ebben az új épületben nyert a gymnazium hét osztályra rendes tantermeket, melyeket az előljáróság tanári asztalokkal és emelvényekkel, ablakfüggönyökkel és 200 tanulóra számított padokkal szerelt föl. A padok a különböző rendszerek előnyeinek lehető kombinálásával két-ülésűek, null-distanciások és puha fából valók.

Tetemes költséggel, mondhatni, anyagi erejének végmegfeszítésével bővült ki s részben újra épült a székely-udvarhelyi kollegium is, a hol egyidejűleg a klaszszika-philologia II-ik tanszék, valamint a mennyiség-tani tanszék rendszeresítése is lehetségessé vált.

A nagy-enyedi kollegiumra hagyta végrendeletileg néhai b. e. Benedek Dénes, nyugalmazott lőrincz-révei lelkész, 8,000 forintnyi vagyonának felét, szegény sorsu tanulók segélyezésére, oly föltétellel, hogy a kamatokat életfogytiglan leánya élvezze.

A kolozsvári kollegiumnál özvegy Bélteky Ferenczné tett férje emlékére 1000 frtos alapítványt, oly kijelentéssel, hogy ez összeg évi kamatjából két szegény tanuló segélyeztessék, egyenlő mértékben,

évenként. Dr. Székely József, m. kir. pénzügyi közigazgatási bíró, a kolozsvári kollegium egykori növendéke, a ráfordított atyai gondoskodást meghálálándó, 1000 frtot tett le az illető előljáróság kezébe, azzal a rendeltetéssel, hogy e tőke kamataiból két szegény sorsu tanuló ösztöndíjban részesíttessék.

Adja a gondviselés, hogy a kegyelettel fogadott alapítványok kamatai a hála és nemeslelkűség erényeivel gazdagítsák élvezőiket!

Ezzel kimerítém az 1885—86 tanév főbb mozzanatainak sorozatát. Közöttük nincs, igénytelen vélekedésem szerint, egyetlen egy is, mely a főtiszteletű közgyűlés intézkedését szükségessé tenné; azért, mély tisztelettel kérem a főtiszteletű közgyűlést, kegyeskedjék előadásom érezhető hiányaiért szíves elnézésével megajándékozni, s magát a jelentést tudomásul venni, méltóztassék.

Köszönetet szavaz.

20. Következik az áll. Igazg.-Tanács évi működéséről szóló következő jelentés.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Mult évi junius 17-én egybeült közgyűlés bezártától, egyházkerületünk közigazgatásának vezetésével megbízott Igazgató-Tanácsunk csak egyes fontos és szembetűnő hátrány nélkül elintézetlenül nem hagyhatott ügyről tevén jelentést az időközben megtartott rendkívüli e-kerületi közgyűlésnek, ezen néhány ügy kivételével, jelen beszámolójában egy évi és négy havi működését öleli fel.

1. A lefolyt egy év és négy hó alatt is Igazg.-Tanácsunk ügyforgalma emelkedést tüntet fel. Ugyanis, a beadványi jegyzőkönyvbe vezetett ügydarabok száma 3,065-öt, a titkári kezelés alatt álló egyházkerületi nyomtatványok megrendelésének s kiadványának ügyszáma 205-öt, együtt 3270-et jelez, mely az előző év megfelelő időszakában beadatott ügydarabok számát 143-mal haladja felül.

A beadott ügydarabok, 74 kivételével, melyek a legközelebbi napokban nyújtattak be, és ülésileg nem voltak tárgyalhatók, elláttattak. A hivatalos kiadványok száma 4748, ebből postai úton küldetett el 3624, helyben kézbesítettett 1124 ügydarab.

Tartatott 15 nagy, és 46 rendes: együtt 61 ülés.

Az egyházmegyei és kollegiumi hatóságok tevékenységének és munkásságának fokozottabb élénkségét nemcsak az ügydarabok számának emelkedése, hanem a fölterjesztésekben nyilvánuló nagyobb gondosság, mélyebb áttekintés, gyors és erélyes intézkedés jellemzi s kedves kötelességének ismeri Igazg.-Tanácsunk, ezen tapasztalt ügybuzgósággért köszönetét fejezni ki egyházi hatóságainknak.

2. Valamint a múlt időkben nem tévesztette szem elől Igazgató-Tanácsunk azt, hogy a protestantismus élő fájának virulása csak úgy érhető el, ha annak gyökérszárait a hivek vallásos buzgósággal telt keblükön táplálják, most, midőn oly sok felől hangoztatják az újabb nemzedék vallásos érzületének lanyhulását, időszerűnek látjuk, éber örökösre s fokozott munkásságra hívni fel egyházhatóságainkat s lelkészeinket a visszaesés megelőzésére s anyaszentegyházunk ügyei iránt való meleg érdeklődésnek táplálására.

Tévesnek tartjuk azon túlbuzgolkodók következtetését, kik a vallásos érzés melegének hiányát abban vélik feltalálni, hogy számos községben a népoktatás átment felekezetünktől a község, vagy állam gondozásába; mert ezen iskolákban, papjaink kötelesek, a hit-sorsos növendékeknek vallást tanítani; de kétségbe vonhatlan tény az, hogy a hitbuzgóság és áhitat emelésére mélyreható vallásos énekek oktatása, kevés kivétellel, nem részesítettik kellő gondozásba az ily népiskolákban; ennek káros befolyása most már tapasztalható isteni tiszteletünk ünnepélyességénél s általában egyházi életünk ébren tartásánál hova-tovább érezhetőbb lesz. Igazg.-Tanácsunk figyelmeztetni kívánja egyházközségeinket, hogy a nem felekezetünkhöz tartozó iskolákba járó növendékeknek vallásos énekekre tanítására kiváló gondot fordítsanak s az espereseket arra, hogy az oktatás sikeréről szerezzenek meggyőződést.

Tagadhatlanul, üdvös befolyással van a hitbuzgóság emelésére hiveink körében, téli estvéken s kivált ünnepnapokon, vallásos elbeszélések felolvasása, népkönyvtárak felállítása s reméljük s elvárjuk lelkészeinktől s egyházmegyéink előljáróságaitól, hogy egyházi életünk nagy horderővel bíró erkölcsmemesítés és nevelés rendszeres életbe léptetésére s terjesztésére, erkölcsi kötelességüknek fogják ösmerni a buzgó munkálkodást.

A vallásosság és hazaszeretet ápolására kétségbevonhatlanul üdvös hatással van az országos erkölcsmemesítő egyesület működése. Ohajtja Igazg.-Tanácsunk ezen egyesületnek, egyházkerületünkben mentől szélesebb körben való pártolását és támogatását s az egyesület részéről vett felszólításnak készségesen engedve, ajánlja a főt. egyházkerületi közgyűlésnek, hogy hívja fel egyházhatóságaink figyelmét anyaszentegyházunk magasztos céljaival rokon irányban működő egyesület feladatának megoldásához fiókegyletek alakításába részvétel, tagok gyűjtése s általában erkölcsi s anyagi buzgó közreműködéssel való hozzájárulásra.

3. Örömmel tesz jelentést Igazg.-Tanácsunk a Magyar Protestáns Tudományos Irodalmi Társaság megalakításának oly jelesein által lett kezdeményezéséről, kiknek eddigi irodalmi munkásságuk, buzgóságuk és tekintélyük biztos zálogot nyújt, a magyar protestantismus

életerős fejlődésére hatalmas tényezőt képező szövetkezés létesítésére.

Mélyen érezzük azt, hogy a magyar protestantismus szellemi ereje csakis a tudományok színvonalával párhuzamos fejlesztés által tartható fenn és fokozható; úgy azt is, hogy ezen szem elől nem téveszthető cél elérése, az arra hivatottak szövetkezése által legbiztosabban valósítható meg s midőn haláljának kifejezésével üdvözölte Igazgató-Tanácsunk az erők egyesülésének kezdeményezői fellépését, kötelességének ismerte úgy szellemi, mint anyagi támogatásra egyházkerületünk figyelmét felhívni.

A megküldött aláírási felhívást Igazgató-Tanácsunk külön jelentése mellett azon ajánlattal terjesztette a főt. közgyűlés elé, hogy méltóztassék egyházkerületünknek, két ötszáz forintos alapítvány elvállalásával, a pártoló tagok sorába való belépését elhatározni.

Anyaszentegyházunk jövőjére e mélyreható cél elérése, az egyházi hatóságok és általában hitfeleink azon érdeklődésétől függ, melylyel a pártolásra felhívó szózat fogadtatik s midőn Igazg.-Tanácsunk a közvetlen közelében segélyre szorult számos egyházunk felemelésére is erőtelen, szűkös vagyoni körülményeinkhez mérten, egyházkerületünk részéről ezen lehető legnagyobb anyagi támogatásra ajánlja az alakuló társaságot, ez által jelezni kívánta egy úttal azt is, hogy minő pártolását óhajtja és várja egyházi hatóságaink és egyházkerületünk tagjai részéről.

Igazg.-Tanácsunk indítványozza a főt. közgyűlésnek, hogy hívja fel egyházmegyéink közgyűléseit, kollegiumaink előjáróságait s püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségeink presbiteriumait, hogy úgy maguk, mint minden egyes tagjai részéről a társaság tagjai sorába való belépésre az aláírásokat ejtse meg s az iveket ez év végeig küldje fel Igazgató-Tanácsunkhoz.

4. Az egyetemes konvent múlt évi októb. 18 és következő napjain tartott gyűléséből jóváhagyta a Jordán-alapítvány ügyében a néh. alapító özvegyével kötött egyezséget s a hagyatékot átvette 121,528 frt. 44 kr. becsértékben, megterhelve az egyezés szerint, az özvegy részére megállapított 40,000 frttal és a felmerült költségekkel.

5. Az országos közalap múlt évi folyó bevétele tett 103,060 frt. 06 krt. mely az előző évi bevételt 14,780 frt. 57 krral haladta felül. Ezen bevételből a múlt évben kiosztható összegül 71,394 frt. 5 kr. állapítottatott meg. Kiosztatott az egyházkerületek között, egyházak és papok segélyezésére, 52,590 frt, melyből egyházkerületünknek utalványoztatott 13,480 frt; vagyis, több, mint annak egy negyede. A belmissio gyámolítására kiutaltatott az öt egyházkerületnek 18,650 frt, melyből egyházkerületünk részére, állandó segélyezésekre

3,250 frt; egyszer s mindenkorra dologi kiadásokra 2,500 frt, együtt 5,750 frt, vagyis több mint, $\frac{3}{10}$ %-a bocsáttatott rendelkezésre, mely hathatós támogatás folytán az egyes vidékeken szétszortan élő s anyagi erő hiánya miatt egyházi gondozásban alig részesített hiveink megtartására, beható intézkedések lettek foganatba vehetők.

Egyházkerületünknek, a mostoha körülmények által indokolt, ezen méltányos segélyezését, Igazgató-Tanácsunk hálásan fogadta.

6. A Baldácsy protestáns alapítvány szervezeti szabályának III. része, az alapítványi igazgatóság előterjesztésére, a következőleg módosított a közgyűlés által:

A III. fejezet f.) pontja után:

g) „Az igazgatóság elnöke, jegyzője és többi tagjai, — az alábbi kivétellel — 6 évre választatnak, akkép, hogy a választás 3 évenként eszközöltetik, és vagy az elnökre, vagy a jegyzőre, a többi igazgatósági tagokból pedig négy, vagy három tagra terjed ki.

h) Első alkalommal külön sorshúzás útján az elnök, vagy jegyző, és szintén sorshúzás útján az igazgatóság többi tagjai közül négy tag lép ki, azután pedig a kilépés a 6 évi megbízatás lejártá szerint történik s a kilépők újra megválaszthatók.

i) Ha az igazgatóság valamely tagja meghal, vagy lemond, helyette azon közgyűlésen, melyen a lemondás történt, vagy ha nem közgyűlésen történik a lemondás, a legközelebbi közgyűlésen azon időre, mely a meghalt, vagy lemondott tag megbízatása idejéből még hátra van, más választandó.

k) Az igazgatósági tagok megválasztásának idejére nézve a polgári évek szerint való számítás csak annyiban irányadó, hogy a megbízatás azon évben, melyre polgári számítás szerint a lejárát esik s az ezen évben tartott azon közgyűlésen, melyen az új választás eszközöltetik, a választás befejeztével szűnik meg.“

Ezen alapítvány mult évi bevétele tett,
a közölt kimutatás szerint 51,622 frt. 31 krt.
mely az előírányzott összeget 507 frt 98 krral haladta felül. A mult évi kiadás volt . . . 16,379 frt. 89 kr.

Az előírányzott összegnél kevesebb 1,772 frt. 42 krral. A fenmaradott 35,242 frt. 42 kr.
bevételi többletből, kiadatott, az egyházkerületeknek 22,000 frt.; átvitetett, mint pénztármaradvány 13,242 frt. 42 kr. Az 1887. évre előterjesztett költségelőírányzat szerint, a bevétel 56,294 frt. 40 kr.
a kiadás 16,251 frt. 30 kr.
bevételi többlet 40,043 frt. 10 kr.

Az 1883-ban tartott alapítványi közgyűlés azon határozata, melyben kimondatott a jövedelem bizonyos hányadának tőkésítésére nézve,

hogy a keresztülvitel meghatározását, az adósság-törlesztés befejezésének időpontjára halasztja, oda módosított, hogy a tiszta jövedelem bizonyos, időről-időre meghatározandó hányada, az adósság-törlesztés befejezte előtt már tőkésítették, és ezen hányad, egyelőre 5%-ban állapított meg, oly módon, hogy a tőkésítendő összeg kamatai a folyó jövedelmek emelésére szolgálnak alapul.

Minthogy a tetemes pénztármaradvány áthozatalával 1887-re előirányzott jövedelem-felesleg lehetővé tette, — kivételesen ezen évre — az egyházkerületek jutalék-összegének emelését, kimondatott, hogy a 40,043 frt. 10 kr. bevételből — 2,002 frt. 10 kr.-nak, mint az évi jövedelem 5 %-ának tőkésítése után fenmaradó 38,041 frt. rendelkezés alatti összegből, 27,500 frt. osztassék ki az egyházkerületek között, és pedig a múlt évekről áthozott tetemesebb pénztármaradéokra tekintettel pótlólag s egyszerre 500—500 frt., és az 1887. évi tiszta jövedelemből két egyenlő részletben 2000—2000 frt; 10,541 frt. pedig 1888-ra vitessék át, mint pénztármaradék.

Az 500 frt rendkívüli jutalék és a folyó évre eső 2000 frt fele-része 1000 frt., együtt 1500 frt. egyházkerületünk részére meg is küldetett.

7. A moldva-oláhországi missiói egyházak helyzetéről külön részletes előterjesztést tevén Igazg.-Tanácsunk, ez alkalommal csak az időközben felmerült fontosabb mozzanatokról emlékezik meg. Galaczi egyházunk paptanítói állomását Brassai Károly afia elfoglalva, a galaczi volt lévita, Nagy Sándor, a brailai leányegyházköztségbe helyeztetett át; továbbá, a bukaresti egyh.-köztségben segédlelkész-tanítói állomás rendszeresített s ideiglenesen betöltetett. Két missioi egyházban a sikeres és a tanulók létszámától feltételezett tanítási jutalom megá-lapítása a népoktatás előmozdítására jótékony intézkedésnek bizonyult.

A missioi alap idei költségvetését /• alatt csatolva, annak — a múlt évihez viszonyítva — kedvezőtlen volta abban nyeri magyarázatát, hogy a Horváth Mária alapítványát képező „Simai“ puszta múlt évre esedékes 600 frt. bérből a Nyírvíz szabályozása költségeire 217 frt vonatott le és ennyivel megapadott azon bevétel, mint a mennyire rendes körülmények között méltán lehetett számítani.

A „Magyar-Csángó-Egyesület“ ez évben is kiterjesztette gondoskodását és jótékonyágát a missiói egyházakra: mint a múlt években, ez úttal is 900 frt. segélyt utalványozván s bocsátván egyházkerületünk rendelkezésére, mely szives gyámolításért Igazg.-Tanácsunk meleg köszönetét fejezte ki.

8. A belmisszio rendezése végett főt. püspök afia. által tett előterjesztésben megnevezett 23 körlelkézség szervezésére szükséges összeg, személyi járandóságokra 7700 frtban — első berendezkedésre,

dologi kiadásokra, a csik-gyergyói egyház szükségleteinek hozzáadásával — 21,800 frt. vétetett előirányzatba. A tervezet szerint, fedezendő egyházkerületünk által, a személyi kiadásokból 2250 frt.; az egyetemes konventtől reménylett összeggel, személyi kiadásokból 4,050 frt., dologi kiadásokból 3,500 frt.; az E. M. K. E. egylettől remélt összeggel a személyi kiadásokból 1115 frt. Azonban, az egyetemes konvent a rendelkezésre állott jövedelem csekély volta miatt személyi kiadásokra 3,250 frtot, vagyis a kért összegnél 800 frttal; a dologi kiadásokra 2,500 frtot; vagyis a kért összegnél 1000 frttal kevesebbet utalt ki; az E. M. K. E. támogatását — a megszabott súlyos feltételek miatt — teljesen nélkülözi egyházkerületünk. A fedezet ezen jelentékeny részének hiánya miatt, kénytelen volt Igazg.-Tanácsunk, azon körlelkészi állomások szervezését elodázni, melyeknek felállítására nemzetiségi és felekezeti tekintetben kevésbé veszélyeztetett, avagy kevésbé fontos vidékek jelöltettek ki.

Már tényleg betöltettek a csikszeredai, hosszufalusi, mihályfalvi, szamosujvári, ördökgúti, pánczélcsehi, noszolyi, mező-záhi, maros-ilyei, tancsi, segesvári körlelkésszések s az uzdi-szentpéteri tanítói állomás, közelebről betöltetik a fel-torjai körlelkésszeg; munkálatba van véve az ilosvai, piskii, ó-topliczai és az ardói helyett Ér-Körösön felállítandó körlelkésszések betöltése; egyelőre függőben tartandónak jelölte ki Igazg.-Tanácsunk a detroheimi, görgény-szentimrei, erzsébetvárosi, kebeleii és m.-klopotiva-pestyéni körlelkésszések beállítását. Megállapította a körlelkészek részére az általános utasítást, s megtette az előintézkedéseket a részletes utasítások kidolgozása végett.

9. Egyházkerületünk felekezeti és nemzetiségi tekintetben veszélyeztetett egyházközsegeinek gyámolítása érdekében, főtiszt. püspök afa. valamint Igazgató-Tanácsunk által az E. M. K. E.-tel folytatott egyezkedési kísérleteiről s annak jelen állásáról, Igazgató-Tanácsunk külön benyújtott előterjesztésében ad felvilágosítást.

10. Egyházkerületünkre nézve a lefolyt év egészségügy tekintetében kedvezőtlen volt. A szemesés köthártyalob szembetegség és himlő járvány, kivált Székelyföld számos községében, nagy mérvben lépett fel s annak következtében a sepsi-szent-györgyi, székely-udvarhelyi és szász-városi kollegiumunk növendékei részére a szünidők meghosszabbítását s több népiskolánkban hosszabb vagy rövidebb ideig az oktatás beszüntetését tette szükségessé, mely járvány terjedése a politikai hatóságok erélyes fellépése daczára sem volt teljesen megszüntethető.

11. Eltekintve egyes helyeken jég által okozott károkat s a szárazság következtében csaknem általában érezhető terméshiányt, nagyobb elemi csapás megkimélte egyházkerületünket.

Részvéttel vette és meleg ajánlással közölte egyházhatóságainkkal a tűzvész által nagy részben megrongált eperjesi kollegium ki-

építésére adományok gyűjtése végett kibocsátott felszólítást és aláírási íveket, valamint Eperjes, Nagy-Károly és Toroczkó városok leégése által koldusbotra jutott családok gyámolítására az írók és művészek által kiadott „Segítség“ album aláírási ívét. Az album egy 10 frtos példányát megrendelte egyházkerületünk részére s a „Segítség-sorsjegyekre“ Igazgató-Tanácsunk tagjai között aláírási felhívást intézett.

12. A hajdan szebb idöket élt egyházak akarat- és tetterejének megszibbadása s anyagi erőtlensége miatt pusztulásnak indult templomok, papi lakok és iskolák restaurálását, valamint több egyházi épület emelését nagy részben a segély-alapokból, valamint az egyházkerületi építkezési alaphól nyert támogatás folytán számos egyházunk vevén munkába, mint a feléledt buzgóság és áldozatkészség szép emlékei emeltettek fel: kudui, alsó-szováthi, feketelaki visai, pusztakamarási, besztercei, györgyfalvi, maros szentimrei, m.-bodonai, hétfalusi és fogarasi egyházközségeink templomai; nagylaki, káposztászt.-miklósi és érkávási egyházközségeink tornyai; tancsi, viczei, disznajói, menyői, benedeki, tövisi, ördökgúti, kölpényi, noszolyi egyházak papilakjai, valamint czegei, décei, czikói, göröcsöni, szilágy-főkereszturi s még számos egyházaink iskolái; munkálatba vétetett a segesvári, marosludasi, mirsi, ördökgúti, t.-szentlászlói, abrudbányai, szász- és magyar-régeni, beczei, erdőszentgyörgyi, barscai templomok építése; nem említve azon számos templom, kevésbé költséges papilak és iskolaház kijavítását, melyekről a tervrajz és költségszámítás Igazg.-Tanácsunk által már felülvizsgáltatott, s még kevésbé azon kisebb mérvű átalakításokat és javításokat, melyek foganatosításának és befejezésének felügyelése az egyházmegyei hatóságok hatáskörébe tartoznak.

13. Egyházkerületünk pénzalapjára vonatkozó számadások közül, Bányai Vitalis, volt pénztáros, beadta a püspöki alapról és az erdélyi földtehermentesítési kötvények kamatairól szóló számadásait, melyek közül az előbb jelzett megvizsgáltatván és számadó, a terhére írott kevés összeget befizetvén, a számadás átteendő felülvizsgálás végett a kinevezett bizottsághoz; az utóbb jelzett számadás megvizsgáltatván, a számvevői észrevétel közöltetett számadóval.

Deák József, pénztáros, beadta a szilágyi egyházak dézma kárpótlási alap 1884. és 1885., a köz- és akadémiai alap 1884. és 1885., és a nagy-teremi alapítványi pénztár 1885. évről szóló számadásait, melyek közül a két előbb nevezett alap számadási vizsgálat, az utóbb említett alapé felülvizsgálat alatt állanak.

A moldova-oláhországi missio-alapról vezetett, 1886. évi számadást ^{1/}. alatt mellékelve, azon kéréssel terjeszti be Ig.-Tanácsunk a főt. közgyűléshez, hogy méltóztassék ezen jelentés átvizsgálására kinevezett bizottság által átnézetve, másod fokulag elintézni.

^{1/}. Lásd a jegyzőkönyv végén 1 számú kimutatást.

14. Kollegiumaink, püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségeink, s azon alapítványi pénztárak, melyeknek pénzalapjairól vezetett számadások Igazg.-Tanácsunk ellátása alá tartoznak, az egyetlen zilahi kollegiumot kivéve, a rendes háztartások költségét képesek fedezni, sőt némi megtakarítás által tőke-vagyonukat gyarapítják is.

A kollegiumok közül a nagyenyedi 1.45%, a kolozsvári 0.08, a marosvásárhelyi 7.4, a székelyudvarhelyi 6.1, a szászvárosi 0.85, a Székely-Mikó kollegium 0.05% bevételi többletet tüntetett fel az 1887 évi költségvetésében. A zilahi kollegium csak is a hátrálék követeléseknek gyors és erélyes felhajtása által kerülheti ki, rendes kiadásának fedezése végett, a tőke elköltést.

A m. k. vallás és közoktatási miniszter úr önmaga, az egyetemes konvent közvetítése folytán, kiküldött biztosa által nyert tájékoztatás s előzetes tárgyalások után, a szászvárosi, zilahi és sepsi-szentgyörgyi kollegiumok segélyezésére ezen tanévre 14,000 frt. államsegélyt méltóztatván rendelkezés alá bocsátani, melynek felhasználása módoszatairól a tárgysorozat rendjén Igazgató-Tanácsunk részletes előterjesztést teszen, ez által nemcsak a zilahi kollegiumunkra nézve fenforgott tőke-elköltés veszélye szűnt meg, hanem mindhárom tanintézetünkre nézve lehetővé vált, bár ideiglenesen, a tanerők szaporítása, valamint a beruházások kiegészítése s ez által a középiskolai törvény és kor követelményeinek megfelelő berendezés megközelítése.

15. Az egyházkerületi felülvizsgálat alá tartozó pénzalapokról szóló számadások beadását és ellátását feltüntető kimutatás ²/₁₀₀ alatt csatoltatik.

16. A gr. Mikó-alap állását feltüntető kimutatást ³/₁₀₀ alatt csatoljuk.

Ezen alapítvány, a b. e. alapító rendelkezése értelmében m. földhitelintézeti záloglevelekben kezeltetvén, miután a záloglevelek árfolyama a névértéket meghaladta, minden kisorsolt záloglevél beváltási árának újabb záloglevelek vásárlására fordítása alkalmával tetemes tőkecsökkenést szenvedett az alaptőke. Ezen ismétlődő és már nagyon érezhetővé vált tőke-csökkenések meggátlása végett, Igazg.-Tanácsunk felkérte a b. e. alapító utódait, abba való beleegyezésük kijelentésére, hogy ezen alapítványt képező földhitelintézeti zálogleveleket egyházkerületünk, 5%-os magyar papíráradék kötvénnyel konvertálja, mely kérésünk szíves teljesítése után, a konvertálás eszközöltetett és ennek eredményeül a jövő évben beadandó ez évről szóló pénztárállási kimutatás ezen alap tetemes tőke emelkedését fogja feltüntetni. A boldog emlékü alapító intézkedésének ezen indokolt módosításáról, Igazg.-Tanácsunk által tett bejelentését, a m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur ő nagyméltósága jóváhagyó tudomásul vette.

²/₁₀₀. Lásd a jegyzőkönyv végén a 2 számú kimutatást.

³/₁₀₀. Lásd a „ „ „ 3 „ „

17. A nagy számmal folyamodó egyházközségek és egyesek között 14,000 frt államsegélynek és a Baldácsi-alapítványból 1000 frtnak kiosztását feltüntető utalványokat $\frac{1}{4}$ /. alatt tisztelettel benyújtjuk, jelentve azt, hogy egyházkerületünk kezelése alatt állott földtehermentesítési kötvényeknek 5 $\frac{1}{2}$ %-os m. papíráradék-kötvényekkel lett konvertálása által keletkezett jövedelem-többletből a főt. közgyűlés múlt évi 27 jkv.-i sz. b. pontja értelmében papi és tanítói állomások központi állandó segélyezésére kijelölt 1736 frt 50 krból részeltetés végett a kérvények felterjesztésére jövő évi január 15 tüzetett ki határidőül s a kérvények átvizsgálásával megállapítandó véleményét Igazg.-Tanácsunk a jövő évben tartandó egyh. ker. közgyűlés elé fogja nyújtani.

18. Az egyházkerület központi kezelése alatt állott s 5 $\frac{1}{2}$ % m. papíráradék kötvénnyel konvertalt földtehermentesítési kötvények tulajdonosai részére, azon 100—100 frt után eső 5—5 frt különbözet kiutalása végett, melyet a földtehermentesítési kötvények kisorsolása esetében nyertek volna, Igazgató-Tanácsunk, vett utasítása folytán, a kisorsolást megtartotta s annak foganatosításáról külön előterjesztésben részletes jelentést tett.

Egyházkerületünk épületének kiépítésével felmerült kiadásokról szóló számadást felülvizsgálás végett $\frac{1}{4}$ /. alatt csatoljuk.

19. Az Első-Magyar Általános biztosító-társasággal az egyházi épületek csoportos tűzbiztosítása végett kötött szerződésben megállapított kedvezményezett díjakban, egyházi testületeink ügynökségek közvetítésével 2577 frt 57 krt, közvetlenül 1437 frt 40 krt; együtt 4017 frt 97 krt. fizettek be az intézetnek; ezen díjak 6 $\frac{1}{2}$ %-ában beszolgáltatott nevezett társulat a papi özvegy-árvai gyámintézet javára 240 frt 89 krt. Az év folyamán felmerült 7 tüzeset által okozott károk megtérítésében kifizetett összeg 3202 frt. 25 krt tett.

20. A folyó évben tartott rendkívüli egyházkerületi közgyűlés 82 jkv.-i sz. a. kelt határozata értelmében megalakította Ig.-Tanácsunk az egyházkerületi építkezési alapot, megállapította a kötelezvény mintázatát, a mely főbb vonalaiban magában foglalja azon föltételeket, melyek mellett a törlesztési kölcsönök utalványoztatnak s ezen alaptól 32 évi, 1 $\frac{1}{2}$ % törlesztési kölcsön utalványozásáért kérvényező egyházközségeknek a $\frac{1}{4}$ /. alatt csatolt kimutatásban feltüntetett összegek a jelzett kamat-fizetés mellett megszavaztattak s kiadattak.

Több egyházközségünk által törlesztési kölcsön utalványozásáért beadott kérvényre kilátásba helyezettett a kimutatott építési szükséglet folyósítása, azon feltétel alatt, ha a folyamodvány szabályszerűen felszereltetik. Ilyen függőben levő ügyek a maros-lúdasi, dicső-szentmártoni, abrudbányai, feketei, fehéregyházi, segesvári szász- és magyar-régeni, ördökgúti, m. igeni templom építésre, és átalakításra, továbbá

¹/. Lásd a jegyzőkönyv végén 4 számú kimutatást.

piskii, m.-ilyei, bürgezdi s ördöγκúti papiház építésre, vagy átalakításra szükséges s mintegy 40,000 frtra menő törlesztési kölcsön-kérvények, nem említve a kisebbszerű egyházi építkezéseket.

21. Az egyházkerületi építkezési-alap szervezése, valamint Igazgató-Tanácsunk azon intézkedése által, hogy jövőre mindazon generalis-diktaturai kezelés alatt állott pénzek, melyek a „Protestáns Közlöny“ mult évi 19 számában felsorolvák, Igazgató-Tanácsunkhoz fizetendők be, a felhajtásnál pontosabb ellenőrzés gyakorolhatása végett, az egyházkerületi pénztárosi teendők olyannyira megsaporodtak, hogy az évi 200 frttal javadalmazott segédkező helyett, a pénztárosi kezelés rendes vezetése érdekében, nélkülözhetlenné vált egy oly szakértő pénztáros-segéd alkalmazása, ki egész munkaidejét és erejét fordítsa ezen teendők végzésére: Igazg.-Tanácsunk, ideiglenesen, évi 700 frt javadalmazással, pénztáros-segédet állított be s a jövő évi költségvetés előterjesztésével kapcsolatban, javaslatba hozta ezen állomás rendszerezését. Kéri a szükség és sürgősség kényszerhatása alatt tett ideiglenesen intézkedésének jóváhagyó tudomásul vételét.

22. A pénztáros-segédi állomásra az egyik irnok alkalmaztatván, ez által ürességbe jött egy irnoki állomás. Ennek betöltésével kapcsolatosan, tekintetbe véve azt, hogy egyházkerületünk központi közigazgatásával egybekötött teendők, kivált az utóbbi években, feltűnő mérvben szaporodtak; valamint azt, hogy a gyors közigazgatás fennakadásának megelőzése végett, szükségesnek látta Igazg.-Tanácsunk, miszerint az üresedésbe jött állomás, a fizetés némi emelésével, oly képzett egyénnel töltsék be, ki a titkárnak a fogalmazásokban is segítségére lehessen: az 500 frt évi javadalommal rendszerezítve volt irnoki állomást, 100 frt fizetés növeléssel, titkárszegédi állomássá alakította át, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával.

Midőn, a f. évi költségvetés előterjesztésével kapcsolatban, javaslatot nyújtott be Igazg.-Tanácsunk a titkárszegédi állomás rendszerezítése végett, egyidejűleg kérte, hogy miután a jövő évtől kezdve az egyh.-megyei vizsgálati jkv.-ek közigazgatási tekintetben leendő felülvizsgálás és elbírálás, valamint esetleg egyes egyházközségek számadása végellátás végett Ig.-Tanácsunkhoz terjesztetnek fel: ezen kiváló nagy munkaszaporulatra tekintettel, jövő évi januártól kezdve még egy irnoki állomás szerveztessék.

23. A főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával tett következő intézkedések helybehagyását kérjük:

a) Bornemissza József, gondok afa. a detreheimi egyházközségünk templomépítése költségeire sajátjából fizetett 1797 frt összeg követeleséről, nevezett egyházközség javára, lemondván, az építkezés fogatosítása alkalmával felmerült szabálytalanságok vizsgálatától Igazg.-

Tanácsunk nem csak elállott, hanem egyházkerületünk nevében, nevezett ügybuzgó és áldozatkész gondnoknak meleg köszönetét fejezte ki.

b) Görgényi egyházmegyénk északi végpontján, más nemzetiségű és hitfelekezeti lakosok nagy tömegétől elzártan, Jod községében élő 136 hitsorsosunknak leány-egyház községgé alakulását engedélyezte s felkérte gr. Bánffy György főgondnok afa. ömértóságát, egy taxás telkének iskolatelekül, adomány képen való átengedésére s reméljük, hogy hazafiui támogatása mellett, a lévitai állomás a jövő évben betölthető s a népiskolai tanítás megkezdhető lesz.

c) Csik-Gyergyói körlelkésség székhelyén, Csik-Szeredában énekvezéri állomás rendszeresített, a földtehermentesítési kötvények konverziójából keletkezett többletnek egyházi tisztviselők fizetésének emelésére szánt részéből 100 frt fizetést folyósítva, a hivek által a stólán kívül elvállalt 100 frt fizetés növelésére.

d) Gidófalvi egyházközségünkben, 300 frt javadalommal egybekötött második tanítói állomás szervezését jóváhagyta s a kiállított díjlevelet megerősítési záradékkal ellátta, köszönetét fejezve ki a politikai község tagjainak, ezen tanító fizetésére, évi 200 frt javadalom megszavazásáért.

e) Katonai egyházunknak, papi állomása helyett, lévitai állomás szervezését engedélyezte, azon indokból, mert a hivatalos becslés szerint 164 frtra tett fizetésre a pályázat eredménytelen lévén, az idegen elem között élő 85 hívünknek évek óta sem papjok, sem tanítójuk nem volt.

f) Szacsvai egyházközségünk papi és tanítói csekély fizetésének egyesítésével, pap-tanítói állomás szervezését engedélyezte s így remélhető, hogy a 384 frt becsértékre emelkedett fizetéssel az állomás betölthető lesz. Ugyanezen indokból megengedte a lőrinczrévei, benedeki, m.-borzási és szent-margitai egyházközségekben a papi állomásnak a tanítói állomással való egyesítését.

g) A bürkösi papi díjlevelet, a birtokosság kepejének fekvő átengedésével megváltása mellett, módosítva; a zabolai egyházközség papi díj-levelet, 850 frt papi fizetésnek és ugyanezen egyház tanítói díj-levelet, 450 frt fizetésnek, a kepeváltási alap jövedelméből és kepeadóból ideiglenes megváltásával, módosítva: helybehagyta.

h) A dévai és girolti egyházak papi, aranyos-gyéresi, istvánházi és sepsiszentkirályi papi és tanítói; bonyhai, s.-ujlaki, fülei és hodgyai egyházak tanítói; továbbá, a bikfalvi és perecseni énekvezér díj-leveleit, részint a fizetés emelésével, részint a fizetés módozatának változtatásával, de a fizetés értékének csökkenése nélkül módosítva: helybehagyta.

Engedélyezte a következő felhajthatlan követelések számadásból való kitörlését:

a) A Bethlen-kollegium öt adósa ellen fennállottt, együtt 65 frt 9 $\frac{1}{2}$ kr régi keletű követelésének, m. klopotivai egyházunk még a múlt századból származott 385 frt 92 kr követelésének.

b) A zilahi kollegium volt pénztárosa, Szilágyi B. János által 1864 és 1865 évről vezetett számadásoknak megvizsgálása folytán megállapított és volt számadó öngyilkossága miatt felhajthatatlanná vált 1436 frt. 93 kr. összegnek, a számadások bevételeinél és megvizsgáltatásánál felötlött mulasztások miatt felelősséggel terhelt előljáróság tagjaival szemben a kártérítési részlet-összegek nem lévén megállapíthatók, részint azért, mert a számadások beadására időhaladékot adó előljáróság, valamint a beadott számadás megvizsgálására kiküldött bizottság tagjai egyrészt elhaltak, részint változtak: Igazgató-Tanácsunk ajánlja a főt. egyházkerületi közgyűlésnek ezen követelés törlésének engedélyezését.

c) Az ilyefalvi egyházközség iskolaalapjának azon egyházközség közalapjával szemben fennállott 400 frt és 600 frt követelésnek elengedését engedélyezte, tekintettel az egyház közalapjának terhelt voltára és arra, hogy azon községben jól berendezett községi iskola áll fenn s a felekezeti iskola visszaállításának sürgőssége nem forog fenn.

d) Az ötvenes évek elején, kollegiumainkra a kormány által gyakorolt kényszerhatás alatt egyházközségeink által elvállalt alapítványi ígéret kötelezettsége alól felmentés végett több szegény egyházunk lépéseket tévén, a márkosfalvi, égei, a-siménfalvi és süköi egyházunk felmentettek a székelyudvarhelyi kollegiummal szemben elvállalt 40 frt. 200 frt. 52 frt. 50 kr. és 200 frt. tartozásuk befizetése alól.

24. Egyházkerületünk boldog emlékü püspökének, Nagy Péter afiának siremlékét Igazg.-Tanácsunk felállíttatta, melynek ünnepélyes leleplezése, valamint a nagynevű és szeretett főpásztor emlékének megörökítésére kijelölt alapítványok letétele, a benyújtott tárgysorozatba külön pontok alatt vétetett fel Igazg.-Tanácsunk által: annak végrehajtása, a főt. közgyűlés kegyeletos ünnepélyét fogja képezni.

25. N.-Enyedi egyházközségünk főgondnoka, Gáspár János afiának, nemes Alsó-Fehérmegye érdemes kir. tanfelügyelőjének, a népnevelés terén félszázadra terjedt áldásos és közhasznú munkásságának emlékére, nemes Alsó-Fehérmegye tanító-testülete múlt évi deczember 8-án ünnepélyt rendezvén, Igazg.-Tanácsunk felkért megbizottjai által hálás elismeréssel emlékezett meg egyházkerületünk közgyűlésének szeretett és tisztelt tagjáról, tanári hosszas működése alatt s a közbizalom által kijelölt állásában, anyaszentegyházunk közjavára szentelt nagybecsű munkásságáról s kiváló érdemeiről.

26. Anyaszentegyházunk évkönyvében, az egyházi buzgóság és áldozatkészség számos és szép nyilvánulásainak feljegyzésével emelkedett a jóltevők sora. Ugyanis:

a) Egy magát megnevezni nem kívánó hívünk 20,000 frt névértékű kötvény-alapítványt tett le egyházkerületünk pénztárába, a megnevezendő kulturális és egyházi célokra.

b) Gr. Bethlen Árpád afia évi 214 frt. 20 kr. készpénz, és 4 h. öl fa patrocíniumot vállalt el kétharmad részben a sz.-bonyhai pap és egyharmad részben a sz.-bonyhai tanító javadalmazására.

c) Gr. Bethlen Pál afia saját költségén diszes népiskolát épített magyar-décei egyházunknak, biztosítván Ig.-Tanácsunk áldozatkész patronus afiát arról, hogy ezen egyház tanítói fizetésének emelésére oly összeget juttat, a mennyi egy képesített tanító alkalmazására szükséges.

d) Br. Wesselényi Miklós, egyházmegyei gondnok afia, magára vállalta, hogy göresöni egyházközségünk templomát kijavítja s Nyírsiden iskolaházat épít saját költségén.

e) Péchy Mihály, birtokos, a czikói tanítói fizetés alapjára évi 100 forint patrocíniumot biztosított; az iskolaház kijavításához tetemes építkezési anyagot ajándékozott.

f) Bodor Pál, kányádi nyug. pap afia lelkeszkedésének 50-dik évfordulója emlékére, saját költségén, derzsü leányegyházközségünk részére 6 öl hosszú és 4 öl széles imaházat épített.

g) Bornemissza József, gondnok afia. a detrehemi templom felépítésével felmerült 1797 forint 50 kr, általa előlegezett fedezetlen költség követeléséről lemondott az egyházközség javára.

h) Török József, derzsei birtokos afia. és neje, szül. Jancsó Klára urnő, derzsei leányegyházközségben újból építendő templom-alapra 200 frtot, az „Első-Magyar Általános Biztosító-Társaság“ a torda-szent-lászlói és beszterczei egyházaink templomépítése költségeire 25 — 25 frtot tett le Igazgató-Tanácsunkhoz, Kósa-Reznek István a székelyudvarhelyi kollegiumnak, gyula-fehérvári és al-dobolyi egyházközségünk iskoláinak 100 — 100 frtot hagyományozott.

Egyes jóltevők által egyházközségeink és iskoláink segélyezésére s a vallás erkölcsi élet támogatására tett számos adományokat, a püspöki jelentés tünteti fel.

Fogadják úgy a fentnevezett, mint a püspöki jelentésbe felsorolt nemes alapítók és adományozók, vallásos buzgóságukért és áldozatkészségükért elismerésünket és meleg köszönetünket.

27. Beadták lemondásukat: a szászvárosi kollegium két algonoka, dr. Lészay László és Bágya Zsigmond, afiai; továbbá, a vajdahunyadi-zarándi egyházmegye részéről nyert egyházkerületi képviselői állásról gr. Kun Géza afia, miután Kun kollegiumi főgondnoki állásánál fogva, a főt. egyházkerületi közgyűlésnek amugy is rendes tagja. Ajánljuk a lemondások tudomásul vételét.

28. Számos munkás tagját veszíté el a főt. közgyűlés, ez időszak

alatt, kik buzgóságuk s tehetségük által kiemelkedve, anyaszentegyházunk közügyeinek tisztelt s szeretett bajnokai voltak.

Igazgató-Tanácsos, a kolozsvári egyházmegye alondnoka, a házassági főtörvényszék bírása s az egyetemes konvent tagja, dr. Jenei Viktor; a széki egyházmegye alondnoka, báró Inczédy Zsigmond, a vajda-hunyad-zarándi egyházmegye alondnoka, Bágya Károly; a szilágy-szólnoki egyházmegye alondnoka, Kovács Mihály; a zilahi kollegium tanára, Török István; a székelyudvarhelyi kollegium nyug. tanára, Kiss Ferencz afiait elszólította a végzet egyházi életünk gondozására a közbizalom által kijelölt s közelismeréssel hiven betöltött helyről.

Legyen áldott, a közgyűlési jegyzőkönyvben, életrajzuk közlésével, megörökítendő emlékük.

Közgyűlésünk a jelentést tudomásúl vevén, tanulmányozás és jelentéstétel végett kiadja Gáspár János, Gyarmathi Zsigmond, Deák Lajos és Somkerek Miklós aai. személyében fölkért bizottságnak.

Ezzel az ülés, holnap délelőtt 10 órára kitűzetvén, bezáratott.

II-ik ülés. 1887, október 28-án, d. e.

Elnök: *br. Kemény Gábor*,
főgondnok.

Jegyző: *Bodor Antal*,
titkár.

21. A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése

A jövő ülésre halasztatik.

22. Elnök afia bemutatja a következő beadványokat:

a) A sérelmi bizottság jelentését.

Tárgysorozat rendjén fog tárgyalatni.

b) Az Igazgató-Tanács ügykezelésének megvizsgálására kinevezett bizottság jelentését.

Tárgysorozat rendjén fog tárgyalatni.

c) Somogyi Jenő, zilahi tanár, kérését, a m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur ő nagyméltósága által megadatott tanári jogosultságának az egyházkerület által elismerése végett.

Áttétetik a kérvényi bizottsághoz.

d) A szilágy-szólnoki egyházmegye közgyűlésének indítványát, a középtanodákban a vallás-tanári tanszékek rendszeresítése tárgyában.

Áttétetik az indítványi bizottsághoz.

23. Tárgysorozat rendjén olvastatik az Igazgató-Tanácsnak a zilahi, szászvárosi és a sepsi-szent-györgyi gymnasiumoknak az 1887/8.

évi rendkívüli államsegély felhasználásával történt újabb berendezésről szóló következő jelentése,

Az egyetemes konvent elnöksége f. é. 971 szám alatt leküldi hatóságunkhoz a közoktatási m. kir. miniszter urnak f. é. május hó 10-kén kelt 18,186 számú leiratát, melyben tudatja a közoktatási miniszter ur, hogy addig is, míg a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje által az 1883. évi XXX. trv. cz. 47. §-a alapján segélyezni kért református középiskolák közül a zilahi, szász-városi és sepsi-szent-györgyi ref. gymnasiumokkal a szerződést megkötethetné, a zilahi gymnasiumnak 5500 frtot, a szászvárosinak 5000 forintot, és a sepsi-szt.-györgyinek 3500 frtot engedélyezett az 1887⁷/₈-ik tanévre rendkívüli fentartási segélyül; s egyszersmind, utasította az illető városok adóhivatalait, hogy a nevezett összegeket az illető iskolák előjáróságai kezéhez, az általuk kiállított s báró Vay Miklós ő nagyméltósága által láttamozott, szabályszerűen bélyegzett nyugtákra, fizessék ki.

A segély felhasználására nézve megjegyzi a miniszter ur, hogy a mennyiben a segélyezett tanintézetek új rendezkedése a jövő tanévvel teljesen még életbe nem léphetne, az illető előjáróságok, a segélyből netalán megtakarított összegeket tanszerek, vagy iskola-bútorok nagyobb beszerzésére fordíthatják, de a tanintézet vagyonához nem csatolhatják. Továbbá, hogy a miniszter ur tanár kinevezési joga megóva legyen, az előjáróságok a tanári testületek kiegészítésénél csak is ideiglenes tanárokat alkalmazhatnak, kiknek azonban a megfelelő szakból képesített egyéneknek kell lenniök.

Az általános beruházásokra egyszer s mindenkorra kért segélyezésben ez alkalommal csak a zilahi és a szászvárosi főgymnasiumokat részesíté, a zilahinak 4000, a szászvárosinak 6000 frtot engedélyezvén, mely összegek a már fönnebb jelzett módzatokkal utalványoztattak is.

A kellő beruházásokra igényelt további segélyezést a miniszter ur a törvényhozásnak ez irányban jövő elhatározásától teszi függővé. Hogy azonban az egyszeri segély végleges összege megállapítható legyen, a zilahi és a szászvárosi gymnasiumok részéről a beszerzendő tanszerek és bútorok jegyzékét és költségvetését, valamint az épületi bővítések tervét és költségvetését fölrendeli.

A zilahi és a szászvárosi gymnasiumok a jelenleg kapott beruházási egyszeri segélyrészletet azonnal fordíthatják tanszerekre, vagy egységesebb intézkedések czéljából, a további segélyezés megnyeréseig, gyümölcsözőleg el is helyezhetik, de semmi esetre sem fordíthatják alumniumi, vagy internatusi építkezésekre s felszerelésre.

Végül, felhívja a miniszter ur hatóságunkat, hogy a nevezett

három gymnasium segélyezése tárgyában kötendő szerződések föltételeinek tárgyalására és megállapítására kiküldendő megbizottjait, vagy megbizottját hozzá bejelentse, hogy aztán, saját megbizottja kijelölése mellett a tárgyalás határnapját kitűzhesse.

A m. kir. közoktatási miniszter urnak e jóindulatu leírásához képest, az Igazgató-Tanács, miután egyházkerületünk nevében a nyújtott segélyt köszönettel elfogadá, haladéktalanul utasította a zilahi és sepsi-szent-györgyi kollegiumok előjáróságait, hogy az utalványozott segélyösszegeket vegyék föl és azoknak felhasználásával, még az 1887/8. iskolai évben megvalósítandó új berendezés tervezetét készítsék meg.

A tanszékek számára és tárgycsoportjaikra nézve már előzetesen is szükségesnek mutatkozik az Igazgató-Tanács elvi tájékoztatása, melylyel az előjáróságok különösen arra hivatnak fel, hogy hitfelekezeti szempontból állapítsák meg, mely tanszékek fizetése fedeztessék az államsegélyből, vagy a mi ugyanezt jelenti, mely tanszékek betöltésénél tartassék fenn a miniszter ur kinevezési joga s melyeknél nem? Mert, további bizonyítást alig igényel az a felfogás, hogy a természettudományi tanszékek államosítása kevésbé kockáztatja protestáns hitfelekezeti érdekeinket, mint a történet-nyelvtudományoké, s ezek közül is, a német nyelv s a klasszikai nyelveké kevésbé, mint akár a történelmi, akár a magyar nyelv és irodalmi tanszékeké. S minthogy a tantárgyakat csak a már működő s egyházilag véglegesített egyének képzettsége s az országos tanárvizsgálati szabályzat előirányzata szerint lehet csoportosítani, önkint előáll a szükség, hogy a már egyházilag s tényleg betöltött tanszékek némelyikének a fizetése áthelyeztessék az államsegély terhére. Az ilyen áthelyezés korlátozni fogja ugyan a miniszter kinevezési jogát, de csak addig, míg az illető tanárok nyugalomba nem lépnek, vagy el nem halnak; ekkor aztán, az átvitt tanszékekre nézve is hatályba lép a miniszter ur kinevezése. Nemkülönb, igazságosnak és a nemesebb verseny érdekében kiviendőnek tartá az Igazgató-Tanács azt is, hogy a tanári fizetések mind az egyházilag választott, mind az államilag kinevezett tanárookra nézve egyenlővé tétessenek.

Ezen ügy sürgős és nagy fontosságú voltára való tekintettel, tanügyi előadóját küldte ki az Igazgató-Tanács mind a három kollegiumhoz, hogy részt vevén az előjáróságok tanácskozmányaiban, a megállapodások korrektségét elősegítve, de egyszersmind hogy a helyszínen szerzett tapasztalatoknál fogva, az Igazgató-Tanácsban ez ügyre nézve felmerülhető kérdésekre kellő felvilágosítást adhasson.

Ily előzetes intézkedések és elvi határozmányok rendjén készítették meg a kollégiumi előjáróságok az 1887/8. tanévre javaslatai-

kat az új berendezést illetőleg, melyeket az Igazgató-Tanács egyenkint tárgyalt, némi módosítással jóvá hagyott és ideiglenesen életbe is léptetett, a főtiszteletű közgyűlés utólagos jóváhagyásának fentartása mellett.

Ezen, az Igazgató-Tanács hozzájárulásával, ideiglenesen foganatba vett új berendezés tényeit, van szerencsénk, az alábbiakban a főtiszteletű közgyűlés elébe terjeszteni, további szives intézkedés végett.

A zilahi kollégium előjárósága nem volt s nem lehetett abban a szerencsés helyzetben, hogy főgymnasiuma ügyét már a most folyó tanévre végleg megoldja s rendes, természetes útjára terelje. Neki fen kelle tartani még egy évig a polgári iskolával való kapcsolatot, mivel az idő rövidsége miatt, fel nem bonthatta a vele való szerződést s ki nem költöztethette a polgáriskolai négy osztályt a kollégium épületéből. De meg, az államsegély rendkívüli fentartási összege (5500 frt) nem lett volna elegendő a teljes főgymnasium 8 osztályára szükséges kvalifikált tanerők méltányos jutalmazására. Így tehát, a már megnyert segély csekélyisége, és ez idő szerint valóban elháríthatatlan külső körülmények szabtak határt intézkedéseinek, és birták arra az elhatározásra, hogy a polgári iskolával való kapcsolatnak még egy évi fentartása mellett, a főgymnasium négy felsőbb osztályát látja el kellő számú és jeles képzettségű tanerőkkel, s e mellett szertárait is kellő módon rendezi be és szereli föl, hogy aztán, az 188³/₈ iskolai évben, a kért s remélt fentartási segélyösszeg másik felének (összesen 11,000 frt.) megnyerése esetében biztosan és a várakozásnak megfelelő energiával s tekintéllyel nyithassa meg mind a nyolcz gymnasiumi osztályát.

A most folyó 188⁷/₈ isk. évben a következő tanszékeket tartja fenn.

1) a vallás- s latin nyelvtanít, melyet Dobai Sándor, papi képesített s állandósított latin-nyelvi szaktanár tölt be;

2) néhai Török István halálával megürült classica philologiai tanszéket, melyet helyettes minőségben Kincs Gyula okleveles tanár tölt be;

3) történelem-földrajzi tanszéket, melyet Somogyi Jenő rendes tanár foglal el;

4) a magyar-latin nyelv s irodalmi széket, és

5) a német-latin nyelvi tanszéket, mind a kettő, a szerződés megkötése után, a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés által lesz rendszerezendő s betöltendő; az előbbi betölti ideiglenes minőségben Petri Mór, helyettes tanár, az utóbbira még nem sikerült alkalmas erőt találni;

6) a mennyiség-természettani széket, melyet Berényi János ren-

des tanár foglal el, fizetése áttétetni javasoltatik az államsegély terhére;

7) a természetrajzi tanszéket, melyet Baczó Gábor rendes tanár tölt be; fizetése szintén áttétetni javasoltatik az államsegélyre.

Ezeken kívül, tart a kollégium egy torna-, egy rajz- és szépírási-, meg egy zene-ének-tanítót, és fentartja az elemi iskola négy osztályát.

Mindezeknek fentartására rendelkezik az 188⁷/₈ évre kiutalt 5500 frtnyi államsegélylyel együtt, 16,942 frt. 6 krral; tényleg kell, ez évi költségelőirányzata szerint, 16,550 frt 82 kr; főlőslég mutatkozik 391 frt. 26 kr.

Ily berendezés mellett, rendelkezése alatt maradt az előljáróság-nak az idei rendkívüli államsegélyből 2050 frt., a melylyel taneszköz-tárait és a tanári szakkönyvtárt látja el és szereli föl mindazzal, a mit egy főgymnasiumban a közoktatás módszerei megkövetelnek. A 4000 frtnyi egyszer s mindenkorl segélyösszeget gyümölcsözőleg helyezi el a jövő nyárig, a mikor abból és a még bevárandó 6000 frtból, összesen 10,000 frtból épít egy tornacsarnokot és a kollégium udvarán álló épületét kiépítteti alkalmas tantermekre. Ezeknek tervrajzai és költségvetései az egyetemes konvent utján fölterjesztetnek a közoktatási miniszter urhoz, megismerés végett.

Ugyancsak ez évi költségvetésbe fölvetetett a már teljesleg munkaképtelenné vált Kerekes Sándor nyugdíjára 800 frt.

A következő 188⁸/₉-ik tanévben, a már fönnebb megnevezett tanszékeken kívül, szerveztetik és betöltetik még:

8) egy magyar-német nyelv- s irodalmi tanszék, a kollégiumi alap terhére;

9) egy classica philologia, tanszék, az államsegély terhére;

10) egy mennyiség-természettani tanszék, szintén az államsegély terhére.

Igy, lesz e főgymnasiumnál az 188⁸/₉-ik évben 9, a vallástanárral együtt 10 rendes tanár, kik közül 6 az egyházi alapokból, 4 pedig az államsegélyből javadalmaztatik, egyen-egyen évi 1000 frt. fizetéssel, 200 frt. szálláspénzzel s egyelőre két izben 100 frtos fizetési kárpótlékkal. Egyszersmind lehetséges lesz, Baczó Gábor ez idei igazgatótanárt is 800 frttal nyugdíjazni, ki 30 évnél továbbra terjedő időig, elismerésre méltó buzgalommal szolgálta a kollégium ügyeit.

Azonban, ezen évre vonatkozó tervezetet az előljáróság csak ugy foganatosíthatja, ha az eredetileg kért 11,000 frtnyi fentartási költséget, mint állandó évi államsegélyt, egészen megkapja. Ez alapon készíté meg az 188⁸/₉ évi költségvetését, mely szerint a fedezet összege egyházi alapokból 13,092 frt. 6 kr., az államsegélyből 11,000

frt, együtt: 24,092 frt. 6 kr. A szükséglet összege 24,040 frt. 82 kr.; mutatkozik fölösleg 51 frt. 24 kr.

A szászvárosi főgymnasium új berendezése minden tekintetben megfelel a szigorubb követelményeknek is. Tanszékei ezek:

- 1) vallástani szék; betölti a helybeli két református pap;
- 2) klassika philologiai I. tanszék, melyhez ez idő szerint, a philosophia propaedeutica tanítása van kapcsolva; betölti Dózsa Dénes, rendes tanár;
- 3) klassika philologiai II. tanszék, betöltve Deák Gerő, rendes tanár által;
- 4) klassika philologiai III. tanszék, mely az államsegély terhére, ideiglenes helyettes minőségben Kispál Mihály által van betöltve;
- 5) magyar-nyelv s irodalmi tanszék, Vitus Lajos, rendes tanár által betöltve;
- 6) német-magyar nyelv s irodalmi tanszék, mely a szerződés megkötése után, a főtiszteletű közgyűlés által rendszeresítendő s betöltendő; ideiglenesen betölti, helyettes tanári minőségben, Csűrös Pál;
- 7) történelem-latinnyelvi tanszék, mely szintén a főtiszteletű közgyűlés által rendszeresítendő s betöltendő; ideiglenesen betölti, helyettes minőségben, Jánosi Gábor tanár;
- 8) mennyiség-természettani I. tanszék, Simon Ferencz, rendes tanár által betöltve;
- 9) mennyiség-természettani II. tanszék, mely az államsegély terhére rendszeresítendő; ideiglenesen betölti Tokaji Aladár, helyettes tanár;
- 10) természetrajz-földrajzi tanszék, melyet Sándor János, rendes tanár foglal el, de szerződésileg az államsegélyből lesz fentartandó;
- 11) rajz és szépirás tanszéke, az államsegély terhére; ideiglenesen betölti Benkő János, helyettes tanár.

S végül, a tornászat, az ének és a zene tanítására nézve az előjáróság az eddigi gyakorlatot kívánja fentartani, mely szerint, keblileg intézkedik alkalmas erők meghívása s méltányos jutalmazásuk iránt.

A nevezett 10, a vallástanítóval együtt, 11 rendes tanszéket elfoglaló tanárok közül 6, s illetve 7 egyházi alapokból húzza a fizetését, ellenben, 4 az államsegélyből. A rendes tanár fizetése, a lakbérrel együtt, 1,400 frt, mely az ötöd-éves 100 frtos kárpótlékokkal fölemelkedhetik, a szolgálati évek arányában, 1,700 frtig, de csak abban az esetben, ha az államkormány az idén nyújtott 5,000 frtnyi rendkívüli fentartási segélyt állandóan kiegészíti 10,000 frtra. A mérleg ez: az 188⁷/₈. isk. évben a főgymnasium fedezete egyházi alapjaiból 17,813 frt; az államtól 5,000 frt, együtt 22,813 frt. A

szükséglet: 22,780 frt; felesleg 33 frt. A bővebb s eredetileg kért segélyezés esetében az 188⁸/₉. tanévben a főgymnasium fedezete saját alapjaiból: 17,813 frt; az államkormánytól 10,000 frt, együtt: 27,813 frt. A szükséglet: 26,670 frt; felesleg 1,143 frt.

Minthogy az előljáróság az államsegélyre helyezett tanszékek ideiglenes helyettes tanárainak fizetését, az országos gyakorlat szerint, csak 800 frtban állapította meg, fenmaradt az idei 5,000 frtnyi segélyből 800 frtja, melylyel taneszközeit és a tanári szakkönyvtárt gyarapítja. A 6,000 frt. építési, illetőleg, beruházási segélyből 500 frtot fordított a rajzterem felszerelésére, a physikai és vegytani gyűjtemények czélszerűbb elhelyezésére és a tantermek ventiláló készülékére; a még megmaradt 5,500 frtot pedig gyümölcsözőleg helyezte el, míg a felsőbbség által jóváhagyandó tervszerű további építkezés megkezdhető lesz. A kollégiumi udvarral szomszédos s már megvásárolt telken építendő 8 tanterem és egy igazgatói iroda, valamint a kollégiumtól egy keskeny utcza által elválasztott saját telkén építendő tornacsarnok tervét és költségvetését felküldé további intézkedés végett.

A sepsi-szent-györgyi Mikó-kollegium, mint algymnasium, a 3,500 frt. államsegély felhasználásával akként intézkedett, hogy fentart:

1) egy vallástanári széket, melyet betölt a helybeli ref. lelkész; jelenleg betegsége által akadályozva levén, papjelöltek tanítják a vallást;

2) egy klasszika philologiai tanszéket, melyet Benke István, rendes tanár foglal el;

3) egy történelem-latinnyelvi tanszéket, mely a szerződés megkötése után, a főtiszteletű közgyűlés által rendszeresítendő s betölten-dő; ideiglenesen betölti Domján István, helyettes tanár;

4) egy mennyiség-természettani széket, melyet Bodor Domokos, rendes tanár tölt be; de ez szerződésileg áthelyezendő az államsegélyre;

5) egy magyar-német nyelvtani széket, mely államsegély terhére szervezendő; ideiglenesen betölti Csősz János, helyettes tanár;

6) a mértani s szabadkézi rajz, meg szépírás tanszékét, mely szintén az államsegély terhére rendszeresítendő; ideiglenesen betölti Szalay Jenő, helyettes tanár.

Ezen állandó s részben még állandósítandó rendes erők mellett, mellékerők is alkalmaztatnak a tornászat s az ének tanítására, ugy-szintén az együtt-lakással járó felügyeletre is.

Az előljáróság az algymnasium fentartására kér és kíván legkevesebb 4,800 frtot évi segélyül, a melyből fedezné 3 rendes tanári fizetését 1,200 frttal és 200 frt. szálláspénzzel (magyar-német nyelv, mennyiség-természettani, mértani rajz), 500 frtot fordítana

tanesszükségletekre és könyvekre, 100 frtot pedig irodai szükségletek s nyomtatványok részben való fedezésére. Ezen államsegélylyel szemben, a kollégium a fentartási szükségletekhez járulna 7,468 frt. jövedelmével, ezen kívül fölszerelvényei használati értékében 4,700 frttal.

A 7,468 frt. készpénz-jövedelem fedezné két rendes- és a valóstánár, meg az összes mellékerők fizetését, az épület jó karban tartása költségeit és minden fölmerülhető fentartási szükségletet.

Ámde, a közoktatási miniszter ur az 188⁷/₈. tanévre csak 3,500 frtot utalványozott ezen intézetnek; így tehát, csak ezen összeg erejéig terjeszkedett az előljáróság a tanári fizetések megállapításában (a rendes tanáré 1,000 frt, a helyettesé 800 frt., 200—200 frt. szálaspénzzel), kérvén s remélvén az állandó fentartási segélyösszegnek 4800 frtra való kiegészítését. A 3500 frtnyi segély számításával készült 188⁷/₈. tanévi költségvetés mérlege im ez: szükséglet 16,736 frt. 52 kr. fedezet 16,856 frt. 12 kr. felesleg 119 frt. 60 kr.

Ezek az új berendezés tényei, a most folyó 188⁷/₈. tanévre vonatkozólag. Jövőre nézve, minthogy Seps-Szent-Györgyön s vidékén visszautasíthatatlanul nyilatkozik a közvélemény a teljes gymnasium életbe léptetése mellett, s minthogy maga a kollégiumi előljáróság is meg van győződve arról, hogy e helyen csak egy teljes gymnasiumnak van létjoga: elhatározta, hogy a főgymnasium berendezése s fentartása érdekében, új kérvényt nyújt be az államkormányhoz, és ezen újabb kérvényét tekintélyessé s elutasíthatatlanná teszi az által, hogy rámutat egy oly módozatra, melylyel az ötödik (V.) osztályt már az 188⁸/₉. évben meg lehetne nyitni.

Ezen újabb kérvény szerint, melynek pártoló felterjesztését az Igazgató-Tanács elhatározta, járulna a kollégium a teljes nyolcz osztályu gymnasium fentartásához 13,232 frttal, az államkormány pedig évi 11,000 frttal. Ezen kívül, kér s kíván egyszer s mindenkorra 40,000 frtot, a kollégium délkeleti szárnyépületének tantermekre leendő kiépíthetése s fölszerelése végett.

Miután Igazgató-Tanácsunk, az új berendezést illető előljárósági javaslatok tárgyalása közben, meggyőződött arról, hogy azokban kellő kielégítést nyertek az államkormány törvényes követelményei, de egyzersmind hitfelekezeti érdekeink is; miután meggyőződött a költségvetések realitásáról, és miután általánosságban kimondotta, hogy a tanári fizetések tervezett fölemelése s azok ötöd-éves korpótlékozása csak a szerződéseknek a kívánt értelemben való sikeres megkötése után, foganatosítható; miután határozatilag kimondotta, hogy a szerződések föltételeinek tárgyalására s megállapítására az Igazgató-Tanács tanügyi előadója küldeték ki: elfogadta s megerősítette az Igaz-

gató-Tanács az új berendezések fönnebb elősorolt tényeit s ideiglenesen végrehajtásukra felhatalmazta a három kollégium előljáróságait, a főtiszteletű közgyűlés utólagos jóváhagyásának fentartása mellett.

Tisztelettel kérjük a főtiszteletű közgyűlést, méltóztassék Igazgató-Tanácsunknak a segélyügy előzetes mozzanataira vonatkozó intézkedéseit jóváhagyó tudomásul venni s elhatározni, hogy ezen ügy jelen stadiumában, összes mellékleteivel együtt, az egyetemes konvent elé terjesztessék, további intézkedés végett.

Közügyülés, az Igazgató-Tanácsnak a segélyügy előzetes mozzanataira vonatkozó intézkedéseit jóváhagyó tudomásul veszi s megbizza az Igazgató-Tanácsot, hogy az összes ügyiratokat terjeszsze föl az egyetemes konventhez, a további intézkedések megtétele végett, s a m. kir. vallás- s közoktatási miniszter ur ő nagyméltóságának jegyzőkönyvileg köszönetét fejezi ki azon szíves támogatásáért, mely jótékony befolyással volt arra, hogy nevezett kollégiumaink, bár nem az óhajtott mérvben, állami segélyben részesítették.

24. A szavazatszedő bizottság jelenti, hogy az október 27-én d. u. megejtett szavazás, a következő eredménnyel folyt le:

a) A házassági főtörvényszéki birói állásra beadatott összesen 83 szavazat. Ebből nyert: Bihari Sándor 77, dr. Török István 3, Szeremlei Lajos 1, Geréb Márton 1 szavazatot, 1 szavazat érvénytelen volt.

b) Az egyetemes konventbe megválasztandó egy világi tagra beadatott 83 szavazat. Ebből nyert: dr. Kolozsvári Sándor 81, Sárkány Ferencz 1 szavazatot, egy szavazat érvénytelen volt.

c) Az Igazgató-Tanács hat tagjának megválasztására beadatott 83 szavazat. Ebből nyert: dr. Kolozsvári Sándor 82, Parádi Kálmán 83, dr. Kovács Ödön 82, Sárkány Ferencz 77, Gyarmathy Miklós 82, Domokos Antal 80, Hegedüs Lajos 2, Koncz József, Váró Ferencz, gróf Bethlen Géza, dr. Szabó Károly, dr. Török István és dr. Szász Béla afiai 1—1 szavazatot.

Közügyülésünk a szavazás eredményét tudomásul véve, elnök afia kijelenti, hogy megválasztottak: házassági főtörvényszéki bírónak Bihari Sándor; egyetemes konventi rendes világi tagul dr. Kolozsvári Sándor, és igazgató-tanácsosokul dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán, dr. Kovács Ödön, Sárkány Ferencz, Gyarmathy Miklós és Domokos Antal, afiai.

25. Elnök afia felhívja közgyűlés figyelmét arra, hogy dr. Kolozsvári Sándor afia elnök-helyettesi és Parádi Kálmán afia tanügyi

előadói állásuk igazgató-tanácsosi megbízásuk lejártával megszűn-
vén, ezen állások betöltéséről való gondoskodás szükségessé vált.

Közgyűlésünk dr. Kolozsvári Sándor, ujjalag meg-
választott igazgató-tanácsos afiát elnök-helyettesül és
Parádi Kálmán igazgató-tanácsos afiát tanügyi előadóul
közfelkiáltással megválasztja.

26. Elnök afia felhivja a közgyűlés tagjait, hogy ma délután
4— $\frac{1}{2}$ 6-ig kitűzött időben adják be szavazataikat a vajda-hunyad-
zarándi egyházmegyei főgondnoki, és a szászvárosi kollégium két al-
gondnoki állás betöltésére.

Szolgál tudásul.

27. Tárgysorozat rendjén, tárgyalatott az Igazgató-Tanács előter-
jesztése, melyben elfogadásra ajánlja püspök afiának a moldva-oláh-
országi miszsió egyháznak egyházmegyei szervezet által szorosabb
kapcsolatba hozatala végett beadott, következő javaslatát.

A moldva-oláhországi miszsióban élő hiveink vallás-erkölcsi éle-
tének gondozását folyton s kiváló figyelemmel kísérvén, a mint a köz-
bizalom anyaszentegyházunk vezetői sorába emelt, egyik legfontosabb
teendőmnek ismertem, megtenni azon lépéseket, melyek, nézetem sze-
rint, elodázhatlanok az erőtlenségükben és elszigetelt helyzetükben
nagy támogatásra szorult hiveink megtartására.

Meglátogatva a bukovinai andrásfalvi egyházközséget, tapasztala-
taim alapján tett előterjesztésemre, a főt. egyházkerületi közgyűlés
1885. évi 37. jegyzőkönyvi szám alatt kelt határozatával kimondotta
ezen egyházközségnek a moldva-oláhországi miszsiói egyházakhoz való
csatolását s ez által egyházkerületünkkel szorosabb és szerves kapcsola-
tba hozását; 59 jkvi. sz. a. pedig magáévá tette a főt. egyházke-
rületi közgyűlés, évi jelentésem rendjén előterjesztett és indokolt azon
indítványomat, hogy a moldva-oláhországi missziói egyházakat újból
szervezve, Bukarest székhelylyel, külön egyházmegye alakíttassék. A
főt. egyetemes konvent azon évi üléséből, 51. jegyzőkönyvi szám alatt
kelt határozatával, mindkét indítványt magáévá téve, helyesléssel fo-
gadta a romániai külön esperesség szervezésének eszméjét.

Ezen elvi határozatok folytán, eljöttnek láttam az időt arra, hogy
a részletes kivitel tervezetét elkészítem, melynek biztos alapot szer-
zendő, szükségét éreztem annak, hogy a hely színére kiszállva, mé-
lyebb tekintetet vessek egyházaink életébe, tájékozottságot s szemé-
lyes tapasztalatot szerezzek a hiveknek egyházukkal, egyházi hivatal-
nokoknak egymással s a külélettel szemben fennálló viszonyaikról.
Mindenik egyházközségnek előre megküldém a püspöki vizitáció kérdő
pontjait, azon útasítással, hogy előzetesen tartandó egyházgyűlésen a
feleleteket állapítsák meg.

Magammal vive titkár afiát, a szeptember 8—13. napjain meg-
ejtett püspöki látogatásom alkalmával, bevettem a kérdőpontokra adott
és ./. alatt csatolt feleleteket s főbb vonalaiban jelezve az egyes egy-
házközségek életviszonyait, tett intézkedéseimről és észleleteimről a kö-
vetkezőkben teszem meg tájékoztató előterjesztésemet.

1. Plojesti egyházközségünk lélekszáma 4—500-ra tétetik, de
pontosan nem állapítható meg, mert hiveink nagyobb részét folyton
változó cselédség képezi. A vallásos buzgóság nem kielégítő; hiveink
az isteni-tiszletet ritkán és kevés számmal látogatják, e miatt úgy ün-
nep-, mint vasárnapokon és csakis délelőtt tartatik templomozás. A
presbyterium csak nyolcz tagból áll.

A város egyik mellék-utcájában fekvő parokhialis telken a kö-
ből épített s mintegy 70 □ meter belterületi imaház jó karban van,
valamint a két szobából, konyhából álló papilak és egy fedél alatt
levő iskolaszoba is. Az iskolaszoba a hitfelekezetünkhöz tartozó 25—
30 tanköteles gyermek befogadására sem elégséges s miután azon vá-
rosban ezen egyetlen magyar tannyelvű iskolába a más hitfelekezet-
hez tartozó magyar gyermekek is befogadandók, nagyobb tanteremről
szükséges gondoskodni. Felszerelése hiányos; tanszerekkel és taneszkö-
zökkel azonban el van látva, számológép és földgömb kivételével.
Temetője, mely a róm. kath. egyházzal közös, rendezett.

A presbyterium meghallgatásával a következő intézkedéseket
tettem.

A presbytereket meleg hangon felszólítottam, jó példaadással s
az egyház tagjainak buzdítása által, az isteni-tiszleteken rendes és le-
hető nagy számmal való részvételre, közremunkálásra, a presbyterium-
nak 12 tagra leendő kiegészítésére.

Utasítottam Juhász Izidor pap afiát, hogy a presbyterium közre-
működésével, hiveinket pontosan írja össze és készítse el családkönyvi
ívét, valamint írja össze a tanköteleseket. Figyelmeztettem a presby-
teriumot, hogy a szegény tanulók szülőit ne kényszerítse tandíj fize-
tésére, ígérve azt, hogy a pap részére díjlevélileg biztosított tandíj-
elengedések kárpótlása iránt, egyházkerületünk méltányos figyelemmel
lesz. A tanulók sikeres oktatása végett, Kelemen Ferencz, pitesti volt
tanítót megbíztam ideiglenesen a leánygyermek oktatásával, a fiu-
gyermek tanítását a paptanító az imaházban végezve, melynek fű-
tési költségéről, valamint Kelemen Ferencz, ideiglenes tanító díjazá-
sáról egyházkerületünk által való gondoskodást kilátásba helyeztem.

2. Galaczi egyházközségünk parokhialis telke a város egyik mel-
lékutcájában fekszik; az imaház, papilak és iskolaszoba berendezése
és minősége csaknem ugyanaz, mint a plojesti egyházzé, az iskola-
szoba, azonban, nagyobb és elég tágas a 30—40 magyar tanköteles

gyermek befogadására. A tanulók száma, részint az ipar és kereskedelem csökkenésével, hiveink jelentékeny részének a város területéről lett elköltözése, részint az utánjárás hiánya miatt, a mult tanévben 15-re szállott le. Az isteni-tisztelet itt is csak sátoros-ünnepeken és vasárnap délelőtt tartatik. A hivek számát a presbyterek hozzávetőleg sem tudták megállapítani; némelyek szerint 150, mások szerint 300. Az egyházközség vagyoni viszonyai rendezetlenek. Kerekes Szabó József afia a f. évben adományozott az egyháznak 1,000 frankot, azon kikötéssel, hogy a mig él, az egyházközség fizessen neki 10% kamatot. Ezen tőkeösszeget galaczi pap, Brassai Károly afia, a presbyterium tudta nélkül, az adomány-levéllal együtt, kezéhez vette és a pénzt ki kölcsönözte egyeseknek, a saját nevére szóló váltók mellett és sem az alapítvány letételéről s az alapítványi tőke felvételéről, sem annak elhelyezéséről nem tett jelentést a felsőbb egyházi hatóságnak. Az egyházközség számadásai annyira rendetlenségben voltak, hogy lehetetlen volt, azokat megvizsgálni. Midőn ezen rendetlenségekért lelkesz afiát kérdőre és feleletre vontam s figyelmeztettem törvénytelen eljárásának súlyos következményeire s az őt terhelő vagyoni felelőségre, papi hivataláról lemondását beadta.

Megbízta a presbyteriumot hiveink pontos összeírására, a családkönyvi ıvek kiegészítésére s buzdította az isten házában pontos és gyakori látogatására s a tanköteles gyermekeknek iskolába feljratására. Meghagyta lelkesz afiának, hogy 30 nap alatt az egyházközség számadását, szigorú felelısség terhe alatt, készítse el és misszionárius pap afiának adja be, ki által a felülvizsgáltatandó számadás, az alapítvány levél hiteles másolatával együtt, fölterjesztendő a mlgs. Igazgató-Tanácsához. Pap afia kezéből az egyházi vagyont azonnal átvettem és Simonits János gondnok afiának szabályszerően átadtam s az egyház adósait megidézttve, az egyházközség pénzei elhelyezéséről szóló, szabálytalanul kiállított váltókat az egyház nevére és kezeikkel aláíratva, új váltókkal cserélttettem ki. Brassai Károly lemondását elfogadtam, a kiköltözésre 60 napot tűzve ki.

3. Braillai leány-egyházközségünk csak a mult évben szerveztetvén, egyelőre egy bérelt házban rendezte be iskoláját, melyben galaczi egyh.-községünkben átköltözött Nagy Sándor, buzgó tanító vezetése alatt, 34 gyermek nyert oktatást. A tanulók létszáma, azonban, alkalmas helyiségről gondoskodás és a tandíjnak részben leszállítása, részben elengedése által 50—60-ra volna emelhető. A bérház szűk és egyáltalában nem alkalmas iskola berendezésre. Tanszerekkel és taneszközökkel el van látva, a számológép és a földgömb kivételével. A város népességének gyors fejlődésével párhuzamosan, hiveink és általában a magyarság létszáma is folyton emelkedvén, egyházunk tag-

jainak száma most már 3—400-ra tehető. A leányegyházközség buzgó előjárósága átérezvén azt, hogy saját egyházában kettős teendő végzésével elfoglalt galaczi pap-tanító beszo­l­gá­lása elégtelen a népes leány-egyház vallás-erkölcsi életének gondozására, kérte pap-tanítói állomás szervezését s mivel az egyház összes vagyona az iskolai felszerelésekből, kevés urasztali készletből és 617 frank 5 báni 6%, kamatra elhelyezett tőke-pénzből áll, úgy a szükséges papi- és iskolai­telek vár­lása, mint az egyházi épületek fölemelése és berendezése költségei fedezése végett, az egyetemes konvent és egyházkerületünk segélyeért és támogatásáért folyamodott. Felhívtam az egyház­községet, a csak 6 tagból álló presbyteriumnak kiegészítésére, megbíz­tam alkalmas parokhialis telek megvétele iránt körültekintésre és esetleg javas­lattételre, remélve, hogy az egyetemes konvent támogatása s egyházkerületünk építkezési alapjából törlesztési kölcsön utalványozása mellett, ezen egyházunk megalapítására állandó hajlék lesz szer­ezhető. Megbíz­tam, továbbá, a presbyteriumot az anya-egyház szervezésének és fen­tartásának költségeiről részletes számítás készítésével, valamint azzal, hogy szólítsa fel az egyház tagjait az iránt ajánlat-tételre, hogy papi állomás szervezése esetében, mivel járulnak a pap fizetéséhez és az egyház fen­tartásához? Az ajánlatok bevétele után, tüntesse föl azt, hogy mennyi segély lenne nélkülözhetlenül szükséges az anya-egyház szervezésére.

Az egyházközség által beadandó felterjesztést helyettes misszió-nárius afia, vagy esetleg a szervezendő missziói egyh.-megye előjárósá­gának véleménye kíséretében, tárgyalás végett, be fogom nyújtani a méltsgs. Igaz.-Tanács­hoz.

4. Pitești egyházközségünk tagjainak száma a közelebbi években, el­költözés folytán, megapadva, mintegy 150-re tehető. A város főut­cájában fekvő, nagy parokhiális telek udvarán levő templom roska­dozó állapotban van s részint nedves talaja, részint falainak gyenge volta miatt, már a közel jövőben, egyik nagy mértékben meghasadozott oldala pedig sürgősen kiújítandó.

A papilak szárnyépületének két szobából és az iskola szobától ideiglenes fallal elkülönített konyhából álló lakást a pap használja. E mellett van az iskola-szoba, mely elég téres és világos s tansze­rekkel és felszereléssel kellően el van látva. Van még az utca felé három szobából és előszobából álló lakás, melynek bérjövödelme a papot illeti. Általában, az egész épület-fedélzet korhadt s mulhatatlanul kijavítandó, újból fedendő; a szomszéd-telek felől a rozoga tűz-fal helyett új emelendő. Az egyház tőke-vagyona 1,062 frank, mely még a fedélzet kijavítására sem elégséges.

A tanköteles gyermekeket a pap-tanító oktatja; mult félévben 11 volt a tanulók száma.

Hétköznapokon itten sem tartatik isteni-tisztelet.

Az egyház tagjait nagyobb buzgóságra s az isteni-tiszteletek rendszer látogatására intve, utasítottam a presbyteriumot, hogy a papilak befedéséről készíttessen haladéktalanul költségszámítást s az utczaszabályozás alkalmával a parokhiális telekből külön szakított 200 öf puszta belső telekrészért, az árverési költségek levonása után befolyt 2.128 frnkból, Domján Ferencz, lelkész afia. által kezemhez befizetett 1,800 frankból átadtam missziónárius papnak 1,200 frankot, oly utasítással, hogy megvizsgálva az elkészítendő költségszámítást, a kijavításokra szükséges összeget bocsássa az egyházközség rendelkezésére. Az általam átvett összegből fenmaradtott 600 frankot, az elnöki utalvány-könyv mellett, átadtam egyházkerületünk pénztárosa kezéhez, nevezett egyházközség nevében, takarékpénztári kezelés alá vétel végett. Utasítottam, továbbá, az egyházközség presbyteriumát, hogy készíttessen költségszámítást a templom meghasadozott falának kijavításáról és terjeszsze fel h. missziónárius afia közvetítésével.

Mivel, értesülésem szerint, a dr. Székely Károly hagyományát képező azon szőlő, mely jelenleg a papi fizetés alapját képezi, a phloxera által veszélyeztetve van, s miután a tervezett vasut-vonalhoz a szőlő közel esvén, annak előnyös eladására jó alkalom kínálkozik, sőt kedvező ajánlatok már tétettek is: felhatalmaztam az egyházközség előljáróságát, hogy 5,000 frank kikiáltási ár mellett, a szőlő eladását eszközölje.

5. Bukaresti egyházunk lélekszáma még kevésbé állapítható meg, mint a többi missziói egyházainké, az állandó lakók alig képezvén hiveink egy tizedét; a többi folyton változó cselédség és iparos-segéd; hozzávetőleg, a népesség 5—6000-re tehető. Temploma, mely a hivek befogadására elégtelen, kivált sátoros-ünnepek első napjain, izléssel és csinnal van építve és fölszerelve. Ugyanazon telken levő parokhiális épület emeleti részén van a papi lakás, mely három szobát és konyhát foglal magában, az emeleti folyosó két szobájában van a segédpap szállása. Az épület alsó részén van a tanító lakása és itten, valamint a földszinten külön levő épületben berendezve az iskola.

Az emeletes épület falazata vékony s földszinti része sötét, az iskolaszobák szűkek, sülyedtek s a tanulók befogadására elégtelenek. A 400-ra tehető tanköteles gyermekek közül mintegy 100 jár az iskolába, a többi vagy más iskolákban tanul, vagy éppen semmi nevelésben nem részesül. A temető távol van ugyan a várostúl, de rendezett és jó karban van tartva. Általában, az egyház ügyeit a presbyterium elismerésre méltó buzgósággal, helyes tapintattal s előrelátással vezeti. Az egyházat hathatós támogatásban s anyagi segélyben részesíti a „Bukaresti Magyar Társulat“ s kilátásba helyezte, hogy a

jövő évtől kezdve, a városon ezen egyetlen magyar tannyelvű iskolánkat rendszeres segélyben részesíti.

A népoktatás ügyének javítását tanácskozás tárgyává tevén, azon felvilágosítást nyertem, hogy a város nagy terjedelme s azon körülmény gátolja a tanköteles gyermekeket az iskola pontosabb látogatásában, mert hitsorsosaink az iskolától távol fekvő város-részben laknak túlnyomó számban és a tankötelesek tekintélyes részének oktatása csak úgy érhető el, ha hiveink által tömörebben lakott városrészben állittatik föl még egy népiskola.

Mivel Bukarestben, egymagában élő hitsorsosaink száma jóval felülhaladja az összes missziói egyházaink lélekszámát és a főgondoskodás ezen pontra fordítandó, megbiztam az előljáróságot, az iránt tudakozódással és javaslattétellel, hogy hiveink által inkább lakott városrészben, mily költséggel lehet alkalmas iskola-telket vásárolni és menyynyibe kerülne egy népiskola építése s berendezése s annak költségeit mikép véli fedezhetőnek? Az adatok megszerzésével a méltgs. Igazg.-Tanácshoz megteendém előterjesztésemet.

Szeptember 11-én, a buzgolkodók által teljesen betöltött templomban, isteni-tiszteletet tartva, a következő napon vezettem a missziói egyházközségek meghívott küldötteiből alakult azon gyűlést, melynek tárgyaúl a missziói egyházmegye ideiglenes szervezése tűzetett ki.

A missziói egyházak képviselői teljes megnyugvással vették egyházmegyei szervezet által az egyházközségeknek szorosabb kapcsolatba hozatalát, valamint életbeléptetésének munkálatba vételét.

Azonban, a missziói egyházmegye szervezése azon nehézségekbe ütköztvén, hogy egyházkerületünk törvényei értelmében az egyházmegyei közgyűlést, hivatali állásuknál fogva, csak öt rendes pap és ugyanannyi választott világi képviselőből alkothatván meg, a kiknek jelentékeny része, a lakhely nagy távolsága miatt, gyakran akadályozva lenne a gyűléseken való részvételben, s törvényeink szigorú alkalmazása mellett, úgy a közigazgatás, mint a házassági és köztörvényszéki ügyek rendes folyama, vagy teljes fennakadást, vagy káros halasztást szenvedne: az alakuló gyűlés kérte egyházi törvényeinktől azon kivétel engedélyezését, hogy a bukaresti egyházközség két segédpapja, az egyh.-megyei szervezet tekintetében a rendes papokkal ugyanazon jogokkal ruháztassék föl, az egyházmegyei közgyűlés rendes tagjaiul tekintessenek, az egyházmegyei tanácsba, házassági- s köztörvényszéki gyűlések tagjaiul megválaszthatók legyenek s mindenik egyházközség gondnoka az egyházmegye rendes tagjául tekintessék.

A körülmények által indokolt ezen kivétel engedélyezésének reményében s a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fenntartásával, a bukaresti egyházközség segédpapja, tiszt. Gönczi István

az egyh.-megye közgyűlésének rendes tagjául tekintetett s a bukaresti egyh.-község, az egy rendes és rendszeresített két segédpapi állomásnak megfelelően, az egyh.-megye közgyűlésébe három világi tag választása mondatott ki.

A főt. egyházkerületi közgyűlés által határozattá emelt javaslatomban a missziói egyh.-megye székhelyül Bukarest állapittatván meg, a missziói egyházmegye főgondnokául, mint a bukaresti egyh.-község főgondnoka, ezen állásánál fogva tekint. Salamon János és esperesül tiszt. Bartalus János h. misszionárius és bukaresti pap jelentetett ki.

Az egyh.-megye közgyűlésének, hivatali állásuknál fogva, tagjai levén a bukaresti rendes- és a két segédpapi állomás közül betöltve levő egy segéd-pap, továbbá, a plojesti, pitesti, galaczi és andrásfalvi pap, a megválasztandó világi képviselők száma a bukaresti egyházból három, a többi egyházból egy-egy és így összesen 7 tagban állapittatott meg.

Megválasztattak ideiglenes egyh.-megyei világi képviselőkül:

- 1) Bukarestből: Sándor József, Fejes Dénes és Gönczi István aai.
- 2) A plojesti egyh.-ból: Földes József afia.
- 3) A pitesti egyh.-ból: Fodor Károly „
- 4) A galaczi egyh.-ból: Timár János „

Gondnoki állásuknál fogva tagjai Bukarestből: Salamon János, főgondnok; Plojestről: Schuller Károly, gondnok; Pitestről: Medve György, gondnok; Galaczból: Simonits János, gondnok afiai.

Az andrásfalvi egyháznak a misszióhoz csatolása tényleg még nem fejeztetvén be, ezen egyh.-község részéről a képviselő választásra a gyűlés nem terjeszkedett ki.

Megválasztattak, egyházmegyei jegyzővé: Juhász Izidor, plojesti; és közügyigazgatóul: Domján Ferencz, pitesti pap afiai.

Tisztelettel kérem a méltsgs. Igazg.-Tanácsot, méltóztassék ezen előterjesztésemet elfogadva, ajánlattel a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez terjesztetni, jelentésemnek tudomásul vétele, tett intézkedéseimnek helybehagyása és annak kimondása végett, hogy a moldovai-házassági és köztörvényszéki ügyeinek egyházkerületünkben érvényben levő törvények és szabályok értelmében való elintézése végett szervezni, a következő kivételekkel:

1. Egyházmegyei székhelyül Bukarest jelöltetik ki.

2. A bukaresti egyházközség főgondnoka, ezen állásánál fogva, az egyh.-megyének egyik főgondnoka; a többi egyházak gondnokai, állásuknál fogva, az egyházmegye közgyűlésének tagjai; a bukaresti egyház rendes papja pedig az egyházmegye esperese.

3. A bukaresti e.-község rendszeresített két segédpapja az egyházmegyei közgyűlésnek rendes tagjául tekintetik, az egyházmegyei házassági és köztörvényszék tagjaiul megválaszthatók.

4. A bukaresti egyh.-község az egyh.-megyei közgyűlésre a két segéd-papi állomás után is megválaszthatja világi képviselőit.

5. Egyházkerületünk közgyűlésének csak az idősebb e.-megyei főgondnok, továbbá az esperes és jegyző tagja.

6. Az e.-megye missziói természete fentartatik s ebből folyólag, egyh.-kerületünk közvetítésével, a mlts. Ig.-Tanács, mint missziói bizottság, hatósága s az egyetemes konvent főfelügyelete alatt áll.

Átmeneti intézkedésül, kérem, az ideiglenesen megbízott egyházmegyei közgyűlést utasítani, hogy az egyh.-megyei rendes képviselők megválasztását hajtsa végre s a megválasztandó tagok igazolásával az egyh.-megye további szervezetét a rendes közgyűlésre bízva, mely által, a méltsgs. Igazg.-Tanács jóváhagyásának fentartásával, megválasztandó lesz egy egyházmegyei fő- és két aligondnok, egyházmegyei jegyző és közügyigazgató, megalkotandó lesz az egyh.-megyei házassági és köztörvényszék; beosztandók lesznek eddigelő a missziónáriuspap közvetlen felügyelete alatt állott fiók-egyházak az anyaegyházakhoz.

Közgyűlés a tett intézkedéseket jóváhagyó tudomásul veszi s a romániai miszsiói egyházmegye szervezését tárgyzó javaslatot teljtartalmulag elfogadva, megbizza az Igazgató-Tanácsot, jóváhagyás végett, az egyetemes konventhez való felterjesztésével s jóváhagyás után, annak egyházi törvényeink kodifikálásával kapcsolatban, a Függelékben való felvételével.

28. Tárgysorozat rendjén, olvastatik az Igazgató-Tanácsnak a kerületi közgyűlés egybehívása idejének újabb megállapítása tárgyában beadott, következő előterjesztése.

Igazgató-Tanácsunk, tekintetbe véve a több irányu s fontos indokokat, azon határozati javaslatot nyújtja be a főt. egyházkerületi közgyűléshez, hogy méltóztassék egyházkerületünk rendes közgyűlésének ez idő szerint, évenként pünkösöd után következő első csütörtök napra kitűzött egybehívása idejét, az év őszére és szombaton kezdődőleg állapítani meg.

Ezen javaslat benyújtása mindenekelőtt szoros kapcsolatban áll az egyházmegyei vizsgálat rendszerének, a főt. egyházkerületi közgyűlés által ez évben életbe léptetett azon módosításával, melylyel kimondatott, hogy a vizsgálatnak az egyházi közigazgatásra vonatkozó része, felülbírálás végett, Igazgató-Tanácsunkhoz terjesztendő fel. Ugyanis, az egyházmegyei vizsgálatokról szóló jegyzőkönyvek az egyházmegyéek tavaszi rendes közgyűlésén tárgyaltnak s csak annak befejezése

után, és így csaknem az egyházkerületi közgyűlésre való előkészület idejében s előre láthatólag, később terjeszthetők föl, semhogy a pünkösdi utáni csütörtökön egybeülő kerületi közgyűlés előtt felülvizsgálhatók, tárgyalhatók és elintézhetők lennének, mely körülmény, míg egyfelől a felülvizsgálást s az intézkedéseknek időszerű megtételét gátolná, másfelől Igazgató-Tanácsunk az egyházi közigazgatás tekintetében nem nyújthatna be részletes jelentést a főt. egyházkerületi közgyűlés elé az elmúlt évről, hanem csakis az azt megelőzőről.

Bizonyára feltűnt a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés tisztelt tagjainak az, hogy egyházkerületünk tanügyi állapotait feltüntető jelentés, a tanév bezárta után majdnem egy év elteltével került nyilvánosság elé a közgyűlési jegyzőkönyvekben, melynek indoka az, hogy a rendes közgyűlések pünkösdi utáni csütörtökre hivatván egybe, a lejártához közel álló tanév még nem fejeztetvén be, csak a rég elmúlt tanév eredménye volt feltüntethető. Nagy előnyt nyújtana a közgyűlés egybehívásának öszre való áttétele, azon szempontból is, hogy a tanév befejezte után pár hó múlva, úgy a jelentés, mint a szükségesnek mutatkozó intézkedések megtehetőek lennének.

Jelezni kívánja, továbbá, Igazgató-Tanácsunk, azon többfelől hangoztatott óhajta, hogy az egyetemes konvent ülései öszről az év elejére tétessenek át. Ezen törekvés valószínűsége esetében egyházkerületünk közgyűlései megtartásának öszre való áthelyezése alig lesz elkerülhető, azon indokból, mert sokkal nagyobb időköz választaná el közgyűléseinket a konventi gyűlésektől, semhogy az időközben felmerülhető fontos ügyeknek a konventre előkészítéséről való gondoskodást figyelmen kívül hagyhatná.

Az egyházkerületi közgyűléseknek szombat napra egybehívását, a papszentelés ünnepélyének emelése érdekében, óhajta Igazgató-Tanácsunk, azon tapasztalásból indulva ki, hogy a csütörtökre egybehívott közgyűlés negyedik napján a közgyűlések gyakran számos résztvevői legnagyobb részben elútnak.

Részletes és beható tárgyalás és megejtett szavazás után: közgyűlés, jövőre, megnyitásának napját szombat napra teszi s egybeülése idejének egyszer s mindenkorra való megállapításába ez alkalommal nem bocsátkozva, a jövő évi egyházkerületi rendes közgyűlés idejéül szeptember hónapot tűzi ki s megbizsa elnöklő, mint legidősebb világi főgondnok afit, hogy az Igazgató-Tanácsal egyetértőleg, állapítsa meg azt, hogy a jövő évi rendes közgyűlést szeptember hó melyik szombat napjára hívja egybe.

29. Olvastatik az Igazgató-Tanácsnak, a „Magyar Protestans Tu-

dományos Irodalmi Társaság" pártolására vonatkozó, következő előterjesztése.

A dunamelléki ev. ref. egyházkerület püspöke, főt. Szász Károly afia, megküldötte egyházkerületünk püspökének, főt. Szász Domokos afiának, a „Magyar Protestáns Tudományos Irodalmi Társaság“ megalakítására kibocsátott felhívást és alapszabály-tervezetet, azon kéréssel, hogy egyházmegyei hatóságainknak, közép és felsőbb tanintézeteink igazgatóinak, és ezen társaság iránt remélhetőleg érdeklődő egyes, előkelőbb világi hitrokonoknak hathatós ajánlat mellett küldessenek meg.

Főt. püspök afia úgy a felhívást, mint az alapszabály-tervezetet szétküldve, annak több példányát benyújtotta Igazgató-Tanácsunkhoz.

A magyar protestantizmus életerős fejlődése bizonyára mélyre ható tényezőt nyerend a protestáns irodalmi működésnek tervbe vett szervezése által s Igazgató-Tanácsunk örömmel üdvözölte a kezdeményezők fellépését, meleg óhajátását fejezte ki a kitűzött cél elérése iránt.

El kelle, azonban, fogadnia a felhívás azon indokának igazságát is, hogy ezen nagy fontosságú feladat megoldása csak azon esetben remélhető és várható, ha az egyházi hatóságok és kedvezőbb vagyoni körülményeknek örvendő egyes hitsorsosaink, meghozzák áldozatukat s anyagi támogatásuk által évenként néhány ezer forint jövedelmet biztosítanak, mint a mennyi nélkülözhetetlenül szükséges a Társaság évi kiadásainak fedezésére. A testvér-egyházkerületek az elsők között voltak, a „pártfogó tag“-okul jelentkezők sorában, hol egy, hol több 500 frtos alapítványt írva alá. Egyházkerületünk, miként a multban meghozta áldozatait a magyar protestantizmus érdekében, ez alkalommal sem maradhat el s bár általában s különösen most is tudja s mélyen érzi Igazgató-Tanácsunk egyházkerületünk kedvezőtlen anyagi helyzetének súlyát, mely a legjobb akaratnak is gyakran szűk korlátokat szab, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, elhatározta, egyházkerületünk részéről két 500 frtos alapítvány aláírásával lépni be a pártfogó tagok sorába, oly módozattal, hogy az 1,000 frt. alapítvány évi 5% kamatja 1888. évi január 1-től kezdve évenként rendszeresen fizetessék be a Társaság pénztárába.

Ezen kiadást az egyházkerületi közpénztár interkaláris jövedelmekből gyűlő rendkívüli bevételeiből vélte fedezhetőnek és kiutalandónak s utasította egyházkerületünk pénztárnokát, hogy ezen kiadást az 1888. évre beadandó költségvetésbe vegye föl.

Kéri Igazgató-Tanácsunk a főt. egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék ezen határozatot jóváhagyni s a költségvetés illető tételének elfogadásával, az alapítványi kamatok kiutalását elrendelni.

Közgyűlés átértve és érezve a Magyar Prot. Tudományos Irodalmi Társaság céljának, általában a ha-

zai protestáns tudományos irodalomnak, különösen és első sorban pedig a protestáns egyháztörténelem művelésének és terjesztésének egyházi életünk fejlődésére üdvös befolyását: örömet fejezi ki megalakulásának munkálatba vétele felett s az Igazgató-Tanács ajánlását elfogadva, két 500 forintos alapítvány aláírásával a pártoló tagok sorába lép.

30. Olvastatik az Igazgató-Tanácsnak, a törvényes tanterv módosítására és a hiányzó alkalmas tankönyvek előállítására vonatkozó, következő javaslata.

Az egyetemes konvent által megállapított gymnasiumi tanterv alkalmazásának harmadik évében, miután az egyetemes tanügyi bizottság sem a tankönyvek, kérdésére, sem a tanterv kivitelére kilátásba helyezett módszeres utasításokra ügyet nem vetett, s létezéséről egyáltalán semmi életjelt nem adott: indíttatva érzé magát az Igazgató-Tanács, rendkívüli értekezletre hívni össze erdélyi reformatus egyházkerületünk tanárait, egyfelől azért, hogy a használatban levő tankönyveket revideálják és a törvényes tanterv kivitelére legalkalmasabb tankönyveket rövid jellemzéssel kitüntessék és sorozatukat megállapítsák; másfelől azért, hogy megjelölvén azon tudományszakokat, melyeknek tanítására alkalmas tankönyveket nem találnak, véleményes javaslatot terjesztszenek az Igazgató-Tanács elébe, megfelelő tankönyvek előállítására nézve.

A tanárok értekezlete f. é. április havában, a rendkívüli közgyűlés alkalmával, tartott ülésein megfelelt az elébe tűzött feladatnak, megállapítván bírálatos revízió folytán a tankönyvek új jegyzékét, melyet az Igazgató-Tanács, a főtiszteletű közgyűlés utólagos jóváhagyásának föltétele alatt, helyesbitett és a hivatalos lapban f. é. 1089. szám alatt közzé tett, a kollegiumi előjáróságokkal való tudatás, s további intézkedés végett.

De, e kérdéssel kapcsolatban multhatatlanul ki kellett terjeszkedni a tanári értekezletnek a konventi tanterv három év alatt mutatkozó legfőbb hiányaira is. Ezeknek elenyésztetésére indokolt változtatásokat ajánl, melyeknek haladéktalan keresztülvitelére kéri hatóságunk útján a főtiszteletű közgyűlést.

A konventi tanterv szerint, a gymnasium V-ik osztályában a szónoklattan, a VI-ikban pedig a költészet tanítandó. E beosztás három év alatt legyőzhetetlen akadályokra vezetett, a mennyiben az V-ik osztályos tanulóknak sem értelmök nincs oda fejlődve, sem ismereteik nem elégségesek arra, hogy egy szónoki beszéd tartalmát, szerkezetét kellőleg megismerhessék s élvezhessék. Óhajtandó lenne tehát, ezen változtatni s arra a már kipróbált beosztásra visszatérni, mely az

erdélyi egyházkerület által 1861-ben életbe léptetett „Szervezeti javaslat”-ban keresztül volt vive: hogy a költészettan az V-ik osztályban, a szónoklattan pedig a VI-dikban tárgyalassék. Ily módon tantervünk az állami tantervvel is megegyezőbb lenne.

A konventi tanterv mennyiségtani ága is némi módosítást igényel. Ugyanis, a természettan, tantervünk szerint, a gymnasium VII-ik osztályában mennyiségtani alapon tárgyalandó, s így a dolog természeténél fogva, trigonometriai előismereteket föltételez, pedig a tulajdonképeni trigonometria szintén a VII-ik osztályra van előírva, s így a tanár vagy lépten-nyomon trigonometriai fejtegetésekkel késlelteti a természettan tárgyalását, vagy nem tárgyalja mennyiségtani alapon a mechanika legfontosabb alaptételeit; mindkettő hátrányára van a tanítás sikerének. Továbbá, szintén a természettani tárgyalás könnyítése gyanánt föl van véve a VI-ik osztályban a kúpszeletek szerkesztő tárgyalása, de ugyanez tárgya a IV-ik osztálynak is a mértani rajzban, ennél fogva a VI-ik osztályból kimaradhat; ugyanigy kimaradhat, mint teljesen indokolatlan, az V-ik osztályból a láncztörttek tárgyalása. Ezek szerint tehát, a tanterv mennyiségtani ága akkint módosulna, hogy az V-ik osztályban az algebrai tananyagból a láncztörttek elmaradnának, a geometriai tananyag változatlan maradna; a VI-ik osztályban, az algebrai tananyagon kívül, tárgyalatnék a síkmértan folytatólag és a trigonometria, a VII-ik osztályban, az algebrai tananyag mellett, a stereometria s végül a VIII-ik osztályban, a tervben előírt algebrai tananyag mellett, az egész algebra és geometria ismételtetnék.

A mértani rajznak I—IV. osztályokban való tanítására nézve óhajtanónak tartja az értekezlet, hogy az eszközökkel való rajzolás megszorításával, a szabad-kézi rajzolásnak nagyobb tér adassék.

A földrajznak a természetrajzzal kapcsolatos tanítását, a mint ezt a jelenlegi tanterv megköveteli, meddő erőszakolásnak tartja, mely megkárosíthatja a gyermek fejlődő lelki erőit. Az értekezlet szükségesnek tartja a természetrajz, meg földrajz tanításának sikere érdekében, hogy e két disciplina egymástól oly módon választassék el, hogy valamint a felsőbb osztályokban a történelemmel kapcsolatosan tárgyalt politikai földrajznak előkészítéseül szolgálna a földrajznak a gymnasium alsó osztályaiban való tárgyalása, ugy a IV. V. és VI-ik osztályokban rendszeresen tárgyalt természetrajzot, az alsóbb osztályokban, megfelelő propaedeuticus cursus előzze meg.

A törvényes tantervnek egészen megfelelő tankönyvek előállítására nézve két irányu javaslata van az értekezletnek. A vallási tankönyveket illetőleg, járulni kíván az egyetemes konvent által teendő intézkedésekhez, melyeket az egyetemes konvent Pápán, az 1886. évi október havában tartott üléseiben, 63. jkvi számú határozatában

kilátásba helyez. Ámde, a magyar nyelvnek az V. VI. osztályokban, a történelemnek IV. és VIII. osztályokban tanításához, valamint a mennyiségtannak és a philosophiai propaedeuticának tanításához alkalmas kézi könyvek előállításának gyakorlati oldalára nézt, az értekezlet többsége abban a véleményben van, hogy a mennyiben egyházkerületünk az új könyvek kiadását anyagilag biztosíthatná, nyilvános pályázat, vagy megbízás lenne ajánlatos új könyvek iratására, vagy a meglevők átalakítására.

Miután Igazgató-Tanácsunk a tanári értekezlet által bővebben kifejtett okokat, melyek javaslatlételre indíták, a maga részéről is felismerte, s azok egy részét a tanterv elvi megbontása nélkül elháríthatónak is találta: osztatlan ajánlatával terjeszti a tanári értekezlet javaslatait a főtiszteletű közgyűlés elébe, hogy a főtiszteletű közgyűlés e javaslatok közül azokat, melyeknek foganatosítása a törvényes tanterv alapelveibe nem ütközik, nevezetesen: a magyar-nyelvi V. VI. osztályu tananyag kicserélésére, a mennyiségtani VI. VII. és VIII. osztályu tananyag-beosztás módosítására és végül, a mértani rajz tanításának módszerére vonatkozó javaslatokat elfogadni, s foganatba vételüket elrendelni méltóztassék. S minthogy az oktatás gyakorlati eredménye ama valóban fenforgó téves részletezés miatt kockára van téve, megengedendőnek véli az Igazgató-Tanács, hogy erdélyi ref. gymnasiumaink tanárkarai, még a most folyó 1887/8. isk. évben, a helyesbitett módosítások szerint taníthassák a mértani rajzot. az alsóbb és a mennyiségtant a felsőbb osztályokban.

Ezen tantervi módosítások a főtiszteletű közgyűlés helyesbitő határozata után haladéktalanul bejelentendők lesznek a főtiszteletű egyetemes konventnek, s általa a közoktatási minister urnak.

E jelentéssel kapcsolatosan, fölhivandó lenne a főtiszteletű egyetemes konvent figyelme az általa közre adott gymnasiumi tanterv természetrajz-földrajzi ága ellen tanáraink részéről emelt panaszokra. Ezek érdemében az Igazgató-Tanács véleményt ez úttal nem mondhat, mivel a tanáraink által célba vett változtatás a tanterv alapelvei megbontásával járna, ennek eszközlése pedig az egyetemes konvent jogkörébe tartozik.

A hiányzó alkalmas tankönyvek előállítására nézve, helyesli az Igazgató-Tanács a tanári értekezletnek azt az ajánlatát, melynél fogva egyházkerületünk a vallástani könyvek előállításában csatlakozzék az egyetemes konvent által teendő intézkedésekhez (Egyetemes Konvent jkv. 63. p. Pápa, 1886.). Azonban, a többi hiányzó alkalmas tankönyvek előállítására vonatkozó javaslatát a tanári értekezletnek nem pártolhatja az Igazgató-Tanács, mivel meg van győződve arról, hogy a megbízás útján való könyv-iratás (a nyilvános pályázat ered-

ménye is csak amolyan megbízásféle) részint elviselhetetlen felelősséget róna az irató testületre, részint tulságosan korlátozná a versenyt és az egyéni képességek fejlődését.

De, minthogy egyházkerületünk a tankönyv-irodalom terén, az utóbbi években, csaknem meddőnek bizonyult, a minek oka valószínűleg a változott viszonyokban, nevezetesen, azon elriasztó utánjárásban és a költség elviselhetetlenségében rejlik, melylyel itt a vidéken a szellemi termékek kiadása jár: indítványozza az Igazgató-Tanács, hogy mondja ki a főtiszteletű közgyűlés, hogy jövőre, a tankönyvek előállításában kívánatos nemes verseny fölélesztése s tökéletesítése érdekében, a tankönyvek engedélyezésével megbízott Igazgató-Tanács nem csak nyomtatásban már megjelent tankönyveket fogad el bírálatra, hanem kéziratokat is, az egyházkerületünk kötelékében álló szerzőktől. Minden tankönyvi kézirat ügyében, melyet a bíráló szakbizottság használhatónak mond és kiadásra ajánl, az illető szerzővel egyetértve, az Igazgató-Tanács állapítja meg esetről esetre a kiadás módját, gondoskodván, ha szükséges, a nyomtatási költségek fedezéséről is. A bírálók méltányos jutalmazásáról is az Igazgató-Tanács gondoskodik.

Midőn jelen indítványunkat a főtiszteletű közgyűlés meleg érdeklődésébe s pártolásába ajánljuk, azon hitben fejezzük be jelentésünket, hogy javaslataink, s indítványunk elfogadásával, tátongó hézagokat tölt ki az egyházkerület bölcsesége.

A közgyűlés, a törvényes tanterv módosítására, valamint a hiányzó alkalmas tankönyvek előállítására vonatkozó igazgató-tanácsi javaslatot teljertartalmulag elfogadja, s utasítja az Igazgató-Tanácsot ezen batározat foganatosítására; valamint arra is, hogy a tanterv változásait az egyetemes konventhez és általa a m. kir. vallás- és közoktatási minister ur ő nagyméltóságához jelentse be.

31. Olvastatik az Igazgató-Tanácsnak az 5%-os m. papíráradék-kötvényekkel konvertált földtehermentesítési kötvények kisorsolásáról beadott következő jelentése.

Mult évi junius 17. és következő napjain tartott egyházkerületi főt. közgyűlés 27. jkvi szám 1 pontja alatt kelt határozatával kimondotta, hogy egyházkerületünk pénztárában kezelt földtehermentesítési kötvényeknek 5%-os magy. papíráradék-kötvényekkel lett konvertálása folytán keletkezett 8673 frt. évi kamat-többletből 1887 éven kezdve, 1500 frt fordittassék a kárpótlás haszonélvezőinek javára, oly módon, hogy ezen összegből egészítettessék ki, sorsolás útján, a konvertált urbéri-kötvények tőkéje, minden 100 frt. után 5 frttal, s ez

által a vételjogosultak részére ezen tőketöbblet hasznélvezete is biztosíttassék. Általánosságban megállapíttatván, hogy az évi 1500 frt. 5 frtonként számítva, évenként 30,000 frt. tőkekiegészítése fedezetül szolgál, a kerek számban alapúl vett 1.300,000 frt. névértékű konvertált kárpótlási kötvény vételjogosultjai 43 év alatt az 5 frt tőke többlet hasznélvezetébe lépnek; utasíttatott Igazgató-Tanácsunk azon sorsolási terv elkészítésére, mely szerint az egyes hasznélvezőknek az évi 5 frt. tőketöbblet 1500 frt. erejéig javukra irassék.

Igazgató-Tanácsunk a kisorsolandó kötvények jegyzékének egybeállítása előtt elhatározta, a főt. egyh.-kerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, hogy tekintessék kisorsolási egységnek 1000 frtnyi tőke, illetőleg, az ennek megfelelő 50 frtnyi kamat, az 1000 frtnál kevesebb összegig érdekelt tőke-tulajdonosok olykép csoportosíttatván egy szám alá, hogy együttesen alkossanak a sorsolásban résztvevő egy egyedet. Az 1000 frtnál nagyobb összeggel érdekelt tőketulajdonosok tőkéi pedig osztassanak szét megannyi 1000 frtos egyedekre, az 1000 frton felül levő részlet-összegek ugyanazon eljárás alá esvén, mint a kisebb tőketulajdonosok 1000 frtot nem tevő tőkéi. E csoportosítás, illetőleg, szétoztás útján a kisorsolandó tőke annyi sorsolási számot képező egyedet foglalna magában, a hányszor az az 1000-rel osztható, s a tőkéik minden 100 frtja után még 5 frtnyi tőkéhez jogosultak között a megfelelő folyó számot tartalmazó urnából történő sorshuzás útján egyszerre állapíttatik meg az a sorrend, a mely szerint az évenként esedékessé váló 1500 frtból, az 1000 után 50-, 100 után 5- és a 100-nál kisebb tőkék után a megfelelő egész és tört forintjaikat megkapják a vételjogosultak.

Miután, azonban, a sorshuzás szeszélyes játéka azt az eredményt is előidézhetné, hogy egy-egy 1000 frtnál kisebb tőkének a kamatélvezője a 43, illetőleg, 45 sorsolási évnek csakis a vége-felé kapna sorrendet, holott az erőtelenebb méltán tarthat nagyobb támogatáshoz igényt, méltányosságra való tekintettel, az 1300 sorsoló szám között két kathegoria állítandó fel olykép, hogy az évi 1500 frtnyi tőke-pótlék 30 ötven forintos részleteiből évenként kétharmad, az az, 20 ötvenforintos részlet essék az 1000 frtnál kisebb tőkékből alkotott sorsolási egyedek javára, s csak tiz ötvenforintos tőke-pótlék jusson évenként az 1000 frtnál nagyobb tőkék tulajdonosainak kielégítésére; ennek folytán, azon változás állván be, már a 21-ik évi sorsolás után, hogy a kisebb tőkék tulajdonosai mind kielégítést nyervén, a nagyobb tőkék tulajdonosai azután az egész 1500 frt. kiegészítő 50 frt javára fognak játszani.

Ezen határozat folytán, utasította Igazg.-Tanácsunk egyházkerületének pénztárosát, hogy a pótlólag foganatosított konversiora is

tekintettel, pontosan és részletesen mutassa ki a földtehermentesítési kötvények névértékét és tulajdonosait, beosztva külön 1000 — 1000 frtos csoportba a nagyobb és külön csoportba a kisebb tulajdonosokat.

A pénztáros által elkészített és számvevőileg megvizsgált, $\frac{1}{2}$ alatti kimutatásból kitűnően, hogy a konvertált földtehermentesítési kötvények névértéke nem 1.300.000 frtot teszen, miként a fennidézett közgyűlési szám alatt foglalt előterjesztésben jeleztetett, hanem 1.381.600 frtot, melyből az 1000 frtnál nagyobb kötvény-tulajdonosoké 1.042.000, és az 1000 frtnál kisebb tulajdonosoké 339.600 frt. érték: ennek folytán, Igazgató-Tanácsunk a sorsolási évek számát 43 helyett 45-be, sőt 1600 frttal még a 46 évbe is átmenőleg, az 1000 frtnál nagyobb kötvény-tulajdonosok sorsolási egyedét 1042-ben, a kisebbeket 340-ben, együtt 1382 egyedben állapítván meg: egyik urnába a nagyobb kötvények tulajdonosait magában foglaló 1042, a másik urnába a kisebb kötvények tulajdonosait illető 340 f. számmal ellátott kisorsolando számjegyzéket helyezett el, s megkezdette s két ülése folyamán végrehajtotta a kisorsolást, a gyűlésben vezetett jegyzőkönyv s a $\frac{2}{2}$ alatti csatolt jegyzékben feltüntetett eredménynyel.

E szerint, az 1000 frtnál kisebb kötvények tulajdonosai évenként két 1000 frtos egyed kisorsolása által 21 év alatt, az 1000 frtnál nagyobb kötvény-tulajdonosok az első 21 év alatt egy és a 22. sorsolási éven kezdve évenként három 1000 frtos egyed kisorsolása folytán, 46 év alatt csakis két egyedet képező 1600 frt menván át, a 47 évre a 100—100 frtos kötvényeik után az 5—5 frt tőke kiegészítéshez jutnak.

Az első kisorsolási évre kihúzott kötvények tulajdonosait értesítette Igazg.-Tanácsunk, hogy a megnevezett tiz nagy kötvény-tulajdonos közül az 5 előbb kihúzott és a megnevezett husz kis kötvény-tulajdonos közül a tiz előbb kihúzott, együtt 15.000 frt tőke kiegészítése, az arra kijelölt 1500 frt kamatjövedelemből a f. évi dec. 1-től jövő évi május 30-ig lejárandó félévi 750 frt részletéből, az utóbb megnevezett öt nagy és tiz kis kötvény tulajdonos tőke-kiegészítése pedig az arra kijelölt 1500 frt kamatjövedelemnek jövő évi junius 1-től november végeig lejárandó másik félévi 750 frt részletéből fog eszközöltetni. A második, harmadik s következő évekre kisorsolt kötvények tulajdonosai az 188 $\frac{8}{9}$ —188 $\frac{9}{10}$ s következő évi 1500 frt—1500 frt kamatbevételekből fognak ugyanezen módon kielégítetni, minden 100 frt tőke után eső, s takarékpénztárilag kezelendő 5 frt tőke-kiegészítés kamat-élvezetéhez jutni.

Méltóztassék a főt. egyházkerületi közgyűlés Igazgató-Tanácsunk ezen határozatait jóváhagyni, s a megejtett kisorsolási jegyzéket megállapítani.

Miután a főt egyházkerületi közgyűlés mult évi 27. jkvi sz. a. kelt határozatával az 5°/_o papíráradék-kötvényekkel konvertált földtehermentesítési kötvények vételjogosultjait, a kisorsolást megelőző időre, az urbéri kötvények 100 frtja után élvezett 4 frt 88 kr. kamatjövedelemről biztosította, s az urbéri kötvények kamatjövedelme után az állam által levont és 12 frtba számított 7°/_o adó fizetésének megszünte által keletkezett 1616 frtnyi jövedelem-többlet felett külön rendelkezvén: azon vételjogosultak, kiknek kötvényei kisorsoltatnak, minden 100 frt után élvezni fogják a 4 frt 88 kr. kamatot és azon kívül az 5 frt tőketöbblet 25 frtot tevő 5°/_o kamatját és így együtt 5 frt 13 krt; a 105 frt o. é. tőke 5°/_o kamatja 5 frt 25 krban csakis a 43, illetőleg 44 évi kisorsolási idő lejárta után lesz kiadandó.

Azonban, ha a főt egyházkerületi közgyűlés méltányosság szempontjából úgy akarja, hogy mindazon vételjogosultaknak, kiknek tőkéi egészben, vagy részben kisorsoltatnak, a kisorsolt kötvény 100 frtja után az egész 5 frt kamat és az 5 frt többlet 25 kr. kamatja és így együtt 5 frt. 25 kr. teljes összegében tételessék azonnal folyóvá, Igazgató-Tanácsunk a 12 kr. különbözetnek mily módon leendő fedezésére nézve készséggel nyújt be javaslatot.

A közgyűlés a tett intézkedéseket helybehagyja és utasítja az Igazgató-Tanácsot, hogy a kötvénytulajdonosok részére 100 frt után járó 4 frt 88 kr. kamatnak 5 frtra kiegészítésére szolgáló 12 krajczárok miként való fedezéséről a jövő évi közgyűlés elé terjeszsen javaslatot.

32. Olvastatik az Igazg.-Tanács előterjesztése, melyben hivatkozva a főtiszt. közgyűléstől mult évi 55. jkv. szám alatt vett megbízásra, jelenti, hogy egyházkerületünk boldog emlékü néhai püspöke, Nagy Péter hamvai fölé egyházkerületünk által, kegyelete jeléül, emelt sirkövet Gerenday A. és fiai szobrászczégtől megrendelte és felállíttatta; bemutatja az emlékkő-alap állását feltüntető számadási kimutatást, mely szerint az adományokból s a kinyomatott arczképek árában begyűlt 4343 frt. 22 kr. összegből, a siremlék és felállítása és az arczkép nyomtatási költségeinek 3750 frt. 94 krnak levonása után fennmaradott 590 frt 38 kr., mely összegnek a közgyűlés által kijelölt három célra, u. m. a nagy-enyedi theologiai akadémia szegény sorsú növendékei közül a szónoklatban kiváló sikert tanusító tanulók jutalmazására 1000 frt, a kolozsvári kollegiumban járó egy szegény tanuló jutalom-alapjára 500 frt., és a központi papi özvegy-árvai-gyámintézet alaptőkéjének gyarapítására 500 frt., együtt 2000 frt. alaptőkére való kiegészítése végett, vonatkozással a tett és köszönettel elfogadott szives ajánlatra, az örökösöket közelebbről felszólította s a

felszólításra veendő válaszról a főtiszt. egyh.-kerületi közgyűlésnek jelentést teend. Bemutatja a siremlék leleplezésének ünnepélyére vonatkozólag egybeállított sorrendet s kéri eljárásának helybehagyó tudomásul vételét s azon ünnepély megtartása iránt az intézkedés megtételét.

A közgyűlés az előterjesztést jóváhagyó tudomásul veszi s a siremlék leleplezésének kegyeletes ünnepélyét, a sorrend értelmében, folyó hó 29-én d. u. $\frac{1}{4}$ órakor tartja meg.

33. Előterjesztetik az Igazgató-Tanács jelentése, melyben tudatja, hogy egy magát megnevezni nem kívánó hitsorsosunk, 1875-ben, székely nemzeti, egyházi és nevelési célra, 20,000 forint pp. erdélyi földtehermentesítési kötvény alapítványt tett le egyházkerületünk kezelése alá, azon megbizással, hogy felekezeti különbség nélkül a magyar nemzetiség támogatására felajánlott ezen alapítványa, a kijelölt módon, vétessék hitbizományi őrzeménybe, a lejárandó kamatok, életében, részére adassanak ki s halála után, némi megszorításokkal, fordíttassanak az általánosan megjelölt célok valóztatására, igérvén azt, hogy minden igyekezetét arra fordítandja, hogy ezen alapítványát újabb adománynyal növelje; fentartva azon jogát, hogy az alapítvány kezelésére nézve akaratát utólagosan részletezhesse.

Mult évi október hó 4-én alapító megjelenvén az Igazgató-Tanács ülésén, egyszerű, de őszinte és igaz hazafiui érzelemtől áthatott szavakban jelezte azon nézeteit, melyek által az alapítványában kijelölt célokat megközelíthetőknek tartja: u. m. a székely kivándorlásnak az erdélyi megyékbe terelése, a Moldovában és Bukovinában élő csángók betelepítése, a házi-ipar meghonosítása s első sorban Nagy-Enyeden egy árva- és szeretetház létesítése, sat. által, s bár az általa letett alaptőkének ohajtott gyors emelésére mások hozzájárulásában vetett reménye nem valósult; az első alapítványi tőkének letételétől mostanig kitartó szorgalmával gyűjtött keresményét: 12,000 frt. földtehermentesítési kötvényt és 800 frt 5°/₁₀₀ magy. papíráradék-kötvényt letette az Igazg.-Tanácshoz, a már tett alapítványának emelésére.

Igazgató-Tanács a hazafiui szeretet ezen nyilvánítását megilletődéssel és anyaszentegyházunk köszönetének kifejezésével fogadta s vette át az alapító intézkedése értelmében való kezelés végett az alapítványnak most már 41,600 forint o. é. összegre növelésére letett értéket.

Alapító, folyó évi szeptember 27-ről, a közgyűléshez ajánlattal áttett azon kérést nyújtotta be, hogy úgy az 1875-ben, valamint a mult évben letett alapítványát Igazgató-Tanácsunk jelentse be a közgyűlésnek; továbbá, hogy úgy az 1875. évi február 14-én kelt ala-

pitó-levele, mint az ugyanazon év május 9-ikén kelt s az alapítvány kezelését részletező nyilatkozatának másolatai, közöltessenek az erdélyi róm. katolikus és unitárius püspökökkel, annak jelzése mellett, hogy az alapítványi tőke már eddigelő 41,600 forint o. é. összegre emelkedett; végül, kérte, hogy a róm. katolikus és unitárius püspökök értesítsenek arról, hogy az alapító-levél értelmében, alapító halála után, az alaptőke kezeléséről szerkesztett számadások másolatai évenként megküldetnek; továbbá, hogy az alapítványi teendők elintézésére hivatott székely nemzeti bizottmány hét tagból, u. m. egyházkerületünk legidősebb főgondnoka, mint elnökből és a jelzett három hitfelekezet püspökeiből s egy-egy világi főgondnokaiból alkotott választmánya évenként egybehivatik az alaptőkének az alapítvány értelmében való kezelésének megtekintése és az alaptőkének mentől előnyösebb gyarapítása végett, tanácskozás és határozás végett. Alapító a közgyűlést megelőző napon beküldötte zárt-levélben s halála után való felbontását jelezve, az alapítványát tárgyazó nyilatkozatot, két mellékletével.

Közgyűlésünk, addig is, míg az alapító kifejezett óhaja szerint, zár alatt őrzött okmányának, a nemes alapító minél későbbre óhajtott halála után történendő felbontása alkalmával, erre vonatkozó határozatát meghozhatná: az alapítványt teljes készséggel és köszönettel fogadja s az Igazgató-Tanácsot utasítja, hogy az alapító kifejezett óhajai szerint kezelje az alapítványt s az alapító-levelet és kezelési szabályzatot közölje az erdélyi róm. katolikus és unitárius egyházkerületek püspökeivel, azon értesítés mellett, hogy az 1875-ben letett 20,000 frt. alapítvány, az 1886-ban letett összeggel már 41,600 frtra o. ért. gyarapodott és hogy alapító minő intézkedéseket tett alapítványának kezelésére nézve.

III-ik ülés, 1887. évi október 29-én, d. e.

Elnök: *Br. Kemény Gábor*,
egyházker. főgondnok.

Jegyző: *Bodor Antal*,
titkár.

34. A 27- és 28-án tartott ülések jegyzőkönyvei felolvastatván:
Hitelesítettnek.

35. Elnök afia bemutatja a következő beadványokat:

a) Kovács Sámuel, deézi pap afia kérését, melyben pár évig a

deézi takarékpénztár elnöki teendők vitelének megengedéseért folya-
modik.

Áttétetik a kérvényi bizottsághoz.

b) Borosnyai Béla, ker. képviselő indítványát, melyben a nagy-
szebeni egyházközség gondnokának az egyh.-kerületi közgyűlés által
leendő választását hozza javaslatba.

Áttétetik az indítványi bizottsághoz.

c) Az 1888. költségvetés megvizsgálására;

d) az Igazgató-Tanács évi működéséről szóló jelentés megvizs-
gálására;

e) a testvér-superintendentiák jegyzőkönyvei átnézésére, és

f) az indítványok átvizsgálására és véleményes jelentés-tételre
kinevezett bizottságok jelentéseit;

g) a kérvények átvizsgálására és véleményezésére kinevezett bi-
zottságok jelentését.

Tárgysorozat rendjén fognak tárgyalatni.

36. A szavazatszedő bizottság beadja jelentését a folyó hó 28-
án d. u. megejtett szavazás eredményéről, mely szerint:

a) a vajda-hunyad-zarándi egyházmegye főgondnoki állás betöl-
tésére beadatott 65 szavazat, mindenik szavazatot Barcsay Béla afia
nyerte.

b) A szász-városi Kún-kollegiumi algondnoki állás betöltésére
beadatott 65 szavazat, mindenik szavazatot Gönczi András nyerte meg.

c) A szász-városi Kún-kollegium második algondnoki állásának
betöltésére beadatott 65 szavazat. Ebből nyert Balogh József afia 64,
Fülöp Géza afia 1 szavazatot.

Közgyűlés a szavazás eredményét tudomásul véve,
elnök afia jelenti, hogy megválasztottak: Barcsay Béla
afia. a vajda-hunyad-zarándi egyházmegye főgondnokaiúl,
továbbá Gönczi András és Balogh József afiai a Kún-
kollegium algondnokaiúl.

37. Elnök afia felhívja a közgyűlés tagjait, hogy a jelen ülés
folyamán déli 12 óráig adják be szavazatukat: az Igazgató-Tanács
ügykezelésének megvizsgálására és az egyházkerületi számadások fe-
lülvizsgálására 3—3 tagu bizottság, valamint a marosi és erdővidéki
egyházmegyében egy-egy algondnok választására.

Szolgál tudásúl.

38. Tárgysorozat rendjén fölvetetik az Ig.-Tanács 1945—1887.
sz. a. előterjesztése, mely az egyházkerület és az Erdélyrészi Magyar
Közművelődési Egyesület között tervezett ama szövetség ügyét illeti,
melynek alapján az egyházkerület nemzetiségi szempontból is veszé-
lyeztetett némely egyházközségeinek és felekezeti iskoláinak közös tá-
mogatása és biztosítása czéloztatott.

E végre, első sorban előadatik a főtiszt. püspök afának, mint az áll. Ig.-Tanács ez ügyben 41—887. sz. a. kiküldött bizottsága elnökének előterjesztése, mely e dolog történetét főbb vonalaiban következőkben vázolja.

Az. E. M. K. E. 1481—1886. püspök aához intézett átiratában kijelentvén, hogy az E. M. K. Egyesület „működésében a magyar egyházakra támaszkodik: nem tenni semmit templomban és iskolában az illető egyházi főhatóság megkérdezése nélkül. Ez a jelszó, sőt kikérni mindig előlegesen a nagybecsű ajánlatot a megsegítésre, gyámlításra nézve, a végre küldé meg munkaprogrammját és a saját fiókjaihoz intézett kérdő-pontjait püspök aának, hogy a kérdő-pontokból az egyházra és iskolákra vonatkozókat kiválogatva, kegyes válaszát, segélyezésre ajánlásait, a szükségesnek látszó főbb teendőket (az Egyesülettel) szintén közölni, méltóztassék“, kijelentve azt is, hogy a mint a saját fiókjaitól a „kérdő-pontokra a válasz bejön, kötelességünknek fogjuk tartani, hogy az egyházra és iskolára vonatkozó javaslatokat méltóságoddal azonnal közöljük; magas hozzájárulását, illetve, disponálását alázattal kikérjük, hogy így a kebelünkben az összes szakosztályokból alakult ad hoc bizottság megállapíthassa a teendők sorrendjét, a nemzetileg vett sürgősség szempontjából tekintve.“

Főt. püspök aa. e felszólításra 1759—1886. sz. a. örömmel fogadván az együttműködés tervezetét, a maga részéről, egyházi főhatósága helybehagyásának fentartásával és biztos reményében, a közös működésnek azt a módját ajánlá meg, hogy az egyház a körében fenforgó és az Egyesülettel közösen megállapítandó egyházi és iskolai szükségek orvoslására dologi befektetések és személyi járandóságok tőkéiben 100—150,000 forintot előlegezzon, a befektetéseket az illető javadalmazottak 32 év alatt a befektetés évi $1\frac{1}{2}$ százalékos kamatos-kamatoztatása útján teremtvén elő; az Egyesület pedig, a befektetett tőkék összegét érték-papírok letéteményezésével, avagy jelzálogilag biztosítván s a tőke-teremtés 32 éve alatt az eredeti céljuktól elvont tőkék 5%-át az egyházkerületnek rendszeresen kiszolgáltattván, hogy így a 32 év leteltével, az előlegezett tőkék előállítva, mind az egyház előlegezett tőkái fölszabaduljanak, mind az Egyesület jóállása és 5%-os kamatozása megszűnjék, az egyház és Egyesület által közösen megállapított szükségletek fedezése pedig örök időkre biztosíttassék. Főtiszt. püspök afia, továbbá, felhívta egyuttal az Egyesületet e szövetkezési módozatnak a hazarészi többi magyar felekezetekkel való közlésére is, mind a netalán feltámadható felekezeti féltékenység kikerülése érdekében, mind a végre, hogy a hazarész összes ily természetű hiányai egészben és rendszeresen legyenek pótolhatók.

Az E. M. K. E. igazgató választmánya főt. püspök a fia e választ 1886. decz. 12-diki ülésében tárgyalván, 1511—1886. sz. a. átíratata szerint „egyhangulag kimondá, mikép a jelzett átíratban s főpásztorságodnak ugyanazon ülésen tett nyilatkozatában foglaltakhoz képest, az E. M. K. E. elvileg kész az erdélyi ev. ref. egyházkerülettel kölcsönös szerződési tárgyalásokba lépni,“ fölkérve ehez képest, hogy a részletes adatokat és propozíciókat küldje be, kijelentve egy szersmind, hogy „hasonló kölcsönös szerződések létesítése céljából“ átíratilag megkereste „Erdély testvér-anyaszentegyházait is.“

Főtiszt. püspök aa. erre az egész egyházkerület területén létező s nemzetiségi szempontból is fontos hiányokat és sürgös szükségleteket felölelő tervezetet állított össze, melyet megállapítás és előzőleg tett lépései jóváhagyása végett, áll. Igazg.-Tanácsunk 41—1887. sz. a. adva be, emez olykép látta el, hogy a főtiszt. püspök a fia előmunkálatait, az egyházkerületi közgyűlés véghatározatának fentartásával, helybehagyta; az előlegezhető tőkék maximalis összegét pedig olykép állapította meg, hogy dologi kiadásokra befektethető 53,200 frt., melynek évi 5°/_o-os kamatja 2,660 frt; személyi járandóságok alapjául előlegezhető 175,600 frt., melynek évi 5°/_o-os kamatja 8780 forintot tenne; melyből, azonban, e tervezet szerint, az egyház 2,800 frtot évenként maga fedezvén, az Egyesület évi terhére csak 5,980 frt marad vala, s így összesen 8640 frt. a tervezett szerződés 32 évének leteltéig. Az Ig.-Tanács, továbbá, ugyan e határozatával megállapította a szövetkezet körébe esendő czélok és állomások fedezeti szükségleteiből, a kötendő szerződés értelmében, az egyházkerületre eső teher-részlet fedezeti módjait s az egyházkerület végelhatározása alá terjesztendő ügy szerződési tervezetének, az Egyesület kikért biztositásaival együttesen leendő elkészítésére főt. püspök aa. elnöklete alatt br. Bánffy Dezső és Lészai Ferencz, főgondnokok, Szász Gerő, közjegyző és dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes aai. személyében bizottságot küldött ki, azzal az utasítással, hogy az Igazgató-Tanács e számu határozatának keretén belül, az Egyház és az Egyesület között kötendő szerződés tervezetét annak idején terjessze elébe, minderről az Egyesület igazgató választmányát is értesítvén.

Az E. M. K. E. ig. választmánya ez értesítést 1887. febr. 12-diki ülésében vette tárgyalás alá, kapcsolatban főt. püspök aa. 78—1887. sz. beadványával, melyben püspök a fia. felmerült aggodalmak elosztatása kedvéért annak a biztos reményének adott kifejezést, hogy az egyházkerület az előlegezendő tőkék biztositásául, az érték-papírok letéteményezése, avagy a jelzálogi lekötés helyett, az Egyesület részéről oly közjegyzői okmány kiállítását is elégségesnek tartaná, a melyben a dologi befektetések kamatai és a személyi járandóságok össze-

gei a szerződésileg megállapítandó mértékben és a szövetkezés 32 évi tartamára biztosíttatnának, mely kijelentést az Egyesület igazgató választmánya megnyugvással vevén tudásúl, az állandó Igazgató-Tanács 41—1887. átiratát a maga 7-es bizottságának adta ki, hogy a saját fiokjai útján beérkezett segély-kérésekkel kapcsolatban, vizsgálja át és terjeszse az ig. választmány elhatározása alá.

Az Emke ig. választmánya, 7-es bizottsága előterjesztése alapján, 1887. ápr. 12-iki ülésében segélyező működésének elveit megállapítván, ezeknek rendjén kimondotta, hogy:

1) az erdélyi hazarész területén, a főbb közlekedési vonalak és folyamok menetén kultur-vonalakat állapít meg, a melyektől szélről eső pontokon segélyeket nem adományoz, e kultur-vonalak körébe eső községeket név szerint is jegyzékbe vevén, melyet egyházkerületünkkel tényleg közölt. Kimondta, továbbá, hogy

2) „új intézmények krealásának előny adandó a személyi járandóságok felett“, minek legközelebbi következményeképp kimondatik, hogy a dologi kiadások sorából a templom építésekre kért összegek töröltetnek. Hogy

3) az Egyesület évi kiosztásra kerülő segélypénzeinek az egyházak útján való értékesítésére csakis évi kiadandói 5%-a fordíttatik, és pedig csak is oly helyeken, a hol a segélyre szoruló magyarság a lakosok számának legalább egyharmadát megüti. Hogy

4) a személyi járandóságokat az Egyesület közvetlen fizeti, egyházakkal szemben, azonban, a személyi járandóságok az egyház-főhatóságokkal történendő megállapodások szerint „közvetve, avagy közvetlenül, de minden esetben a járandóságnak a kultur-egylettől való eredete kitüntetésével fognak kifizettetni. A felügyeletet az Egylet fiokjai útján gyakorolja.“ És hogy

5) „új intézmények létesítésénél az Egylet által tett közvetlen beruházásokra nézve a tulajdonjog fentartandó és az Egylet közvetlen felügyelete biztosítandó.“

Az Emke ig. választmánya, továbbá, 1887. ápr. 12-iki ülésében megállapított e működési elveinek és a kijelölt kultur-vonalok községei jegyzékének melléklésével, megküldötte 1887. ápr. 13-kán tartott ülésének az összes működési területére nézve megszavazott segélyek megállapítását tartalmazó jegyzőkönyvi kivonatát is, melynek rendjén, belátása szerint és egyoldaluan, elintézte a szövetkezést szabályozandó szerződési tervezet együttes előkészítésére kiküldött egyházkerületi öt tagu bizottság meghallgatása, avagy csak fölhívása nélkül, mind amaz ev. ref. egyházak és iskolák segélyezési ügyeit is, a melyekre nézve az áll. Ig.-Tanács 41—1887. átiratával a szerződési tervnek oly közös megállapítását kéri vala, hogy az egyházkerületi közgyűlés vég-

határozatát még idején megállapíthassa és a melyekre nézve az Egyesület ig. választmánya még 1481—1886. sz. a. átiratában megígérte volt főt. püspök afának, hogy a mint a saját fiokjaitól „a kérdőpontokra a válasz bejön, kötelességünknek fogjuk tudni, hogy az egyházra és iskolára vonatkozó javaslatokat méltósággal azonnal közöljük; magas hozzájárulását, illetve, disponálását azonnal kikérjük.“

Az egyházkerületi öt tagu bizottság, azonban, az Egyesület 1887 ápr. 13-diki gyűlésének 3041—1887. sz. a. közlött segélyezési határozataiból meggyőződén, hogy a működési elvek előbb részletezett pontjai az Egyesület eredeti programjával és az egyház érdekeivel, alapelveivel és törvényes autonómiájával ellenkeznek; meggyőződén, hogy az Egyesület ig. választmánya nem csak az egyház irányában előbb tett némely ígétét be nem váltotta; de egyes segélyezési határozataival még saját működési elveivel is ellenmondásokba bonyolódott; sőt, még olyan egyházi alkalmazottaknak és testületeknek is kíván segélyeket nyújtani, a kiket és melyeket az illetékes egyházi főhatóság e célra ki sem jelölt; mindezeknek alapján, főt. püspök afia, mint az egyházkerületi öt tagu bizottság elnöke, 1945—1887. ig. tan. sz. a. jegyzett beadványával kijelentette, hogy a kölcsönös egyetértéssel megindított tárgyalásokat az Egyesület ig. választmánya által 1887. ápr. 12. és 13. napjain hozott elvi megállapodás és segélyezési határozatok alapján tovább folytathatónak nem itéli, egyházunk elveivel, autonómiájával, méltóságával és elhivatásával megegyeztethetőnek nem tartja: késznek nyilatkozván, azonban, hogy a magyar egyházak magas rendü céljainak és az Egyesület valódi rendeltetésének megfelelően folytattassanak a tárgyalások ott, „a hol az Egyesület választmánya folyó évi ápr. 12. és 13-iki határozataival a következetes és helyes folyamatból kikölkent s előbbi álláspontjával ellentétes és alkalmazásukban is ellenmondó megállapodásaival zátonyra juttatta, kijelentvén, hogy míg a maga részéről kész az ügy-intézés ily értelemben való ismét felvételére, a kölcsönös tárgyalások feladata lévén a netaláni segélyezések mértékének és sorrendjének megállapítása; ellenben, a szövetkezés netaláni teljes meghiusultáért a felelősséget egész mértékben az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyletre hárítja.“

Állandó Igazgató-Tanácsunk, e bizottsági előterjesztés megfontolása és letárgyalása után, közgyűlésünk elé, az egyházkerület és az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület célba vett szövetkezési ügyének ez idő szerinti elintézéseképen, a következő határozati javaslatot terjeszti:

Az Igazgató-Tanács megfontolván kiküldött bizottságának jelentését, a következő határozati javaslat elfogadását ajánlja a t. egyházkerületi közgyűlésnek:

Az egyházkerületi közgyűlés azon meggyőződésre jutott, az Ig.-Tanács 1945. sz. a. tett előterjesztéséből, hogy az E. M. K. E.-nek egyes nemzetiségi szempontból veszélyeztetettebb helyzetben levő egyházközségeink és felekezeti iskoláink felsegélésére, szívesen elismerjük, tiszta hazafisági érzésből folyó ajánlatai elfogadhatlanok, mivel nevezett Egylet magának fentartja egyes egyházi és iskolai községeink hivatalos eljárása felett a közvetlen ellenőrzési jogot, valamint, a segélyével szerzett vagyonértékekre nézve, a társ-tulajdonjogot, melyek által egyházkerületi közgyűlésünk nagy becsű és több száz éven át gonddal megvédett autonómiáját veszélyeztetve látja. Ezek következtében, egyházkerületi közgyűlésünk az E. M. K. E. jelen alapon nyugvó segélyezési ajánlatait el nem fogadhatja; egyes egyházközségeinknek és iskoláinknak ama segélyezések elfogadását meg nem engedheti. Azonban, már előre kijelenti, hogy ha sikerülni fog az E. M. K. E. segélyezésének oly módozatát találni, mely az egyház autonómiáját nem sérti: azt készséggel fogja elfogadni; az Igazgató-Tanácsot pedig utasítja, hogy a főt. püspök a fia által előkészített és Igazgató-Tanácsunk 1887—41. sz. a. magáévá tett szövetkezési alapon, az E. M. K. E. netaláni felhívása esetében, a tárgyalásokat ismét megindítsa; az egyházkerület és az Egyesület állandó szövetkezését lehetőleg előkészítse és az óhajtott eredményről annak idejében az egyházkerületi közgyűlésnek jelentést tegyen.

Tárgyalás folyamán indítvány tétetvén az iránt, hogy a megajánlott formában az egység visszaautasításának felsorolt okai közé, a következő érv is beleigtattassék: „sőt még azt is megengedhetőnek tartja, hogy egyes egyházak és iskolák segélyezését az illetékes egyházi főhatóság megkérdezése nélkül közvetlenül eszközölje mindezek által sat., valamint indítványoztatván az is, hogy az egyházkerület és az Egyesület állandó szövetkezésének előkészítése: „az Egyesület rendelkezésre álló erejének mértékéhez képest“ foganosittassék, beható tanácskozás után:

Egyházkerületi közgyűlésünk az Igazgató-Tanács határozati javaslatát, az indítványozott módosítások beigtatásával, egész terjedelemben elfogadván, azt a következő szövegben állapítja meg:

Az egyházkerületi közgyűlés azon meggyőződésre jutott, az Ig.-Tanács 1945—1887. sz. a. tett előterjesztéséből, hogy az E. M. K. E.-nek egyes, nemzetiségi szempontból veszélyeztetettebb helyzetben levő egyházközségeink és felekezeti iskoláink felsegélésére, szívesen elismerjük, tiszta hazafisági érzetből folyó ajánlatai elfogadhatatlanok, mivel nevezett Egylet magának fen akarja

tartani egyes egyházi és iskolai közegeink hivatalos eljárása felett a közvetlen ellenőrzési jogot; sőt, még azt is megengedhetőnek tartja, hogy egyes egyházak és iskolák segélyezését, az illetékes egyházi főhatóság megkérdezése nélkül, közvetlenül eszközölje; mindezek által egyházkerületünk közgyűlése nagy becsü és több száz éven át gonddal megvédett autonómiáját veszélyeztetve látja; ezek következtében: Egyházkerületi közgyűlésünk az E. M. K. E. jejen alapon nyugvó segélyezési ajánlatait el nem fogadhatja; egyes egyházközségeinknek és iskoláinknak ama segélyezések elfogadását meg nem engedheti; azonban, már előre kijelenti, hogy ha sikerülni fog az E. M. K. E. segélyezésének oly módzatát találni, mely egyházi autonómiánkat nem sérti, azt készséggel fogja fogadni; az Igazg.-Tanácsot pedig utasítja, hogy püspök atyánkfia által előkészített és áll. Ig.-Tanácsunk 1887—41 sz. a. magáévá tett szövetkezési alapon, az E. M. K. E. netaláni fölhívása esetében, a tárgyalásokat ismét megindítsa; az egyházkerület és az Egyesület állandó szövetkezését, az Egyesület rendelkezésére álló erejének mértékéhez képest, lehetőleg előkészítse és az ohajtott eredményről, annak idejében, az egyházkerületi közgyűlésnek jelentést tegyen.

39. Tárgysorozat rendjén olvastatik az Igazgató-Tanácsnak a segédlelkészi intézmény újabb szervezése tárgyában beadott előterjesztése, melyben az 1878. évi egyh.-ker. közgyűlés 97. jkőnyvi sz. a. életbe léptetett segédlelkészség intézményének újabb szervezése érdekében a következő módosítást ajánlja.

A segédlelkészi intézmény.

I. Segédlelkész alkalmazására jogosítvák:

1. azon rendes papok, kik:

- a) közvetlen papi, vagy kapcsolatos tanítói elfoglaltatásuk terjedelme és terhessége;
- b) egyházi közszolgálatuk;
- c) életkoruk;
- d) egészségi állapotuk igazolásával, segédlelkész alkalmazásának szükségét kimutatják. Azonban, az egyházközség presbyteriumának bejegyzése is megkívántatik.

2. Azon népesebb és vagyonosabb egyházközségek, melyekben segédlelkész alkalmazása akár az 1. a) pont alatt nevezett okon állandólag, akár az 1. b) c) d) pontok alatt nevezett okokon ideiglenesen kívánatosnak látszik és a s.-lelkész-tartás költségeit, akár egész-

ben, akár a rendes lelkésszel közösen, hordozni képesek és készek. Önkint értetik, hogy az illető rendes lelkész beleegyezése is megkívántatik.

3. Az egyházmegyei közgyűlés, esperese mellé, ennek és egyházközségének beleegyezésével.

II. Az egyházközségekben rendszeres segédlelkészi állomások szervezését az egyházmegye tanácsának, vagy közgyűlésének előterjesztésére, az Igazgató-Tanács engedélyezi, az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával. A pap személyi, vagy más körülményei miatt időhez-kötötten szükséges segédlelkészek alkalmazására az egyházmegye tanácsának, vagy közgyűlésének fölterjesztésére a püspök ad engedélyt.

III. Segédlelkészül csak theológiát végzett (absolutus) ifjak alkalmazhatók. Ha a segédlelkész papi szigorlatot (illetőleg, szakvizsgát) tett, úgy segédlelkészi idején fakultácziót nyer.

IV. Segédlelkész személyének megválasztási joga a püspöké, tekintettel azon ajánlati sorozatra, melyet évenként a theol. tanárkara az absolutus theologusokról fölterjeszt. Ugyancsak a püspök intézkedik közigazgatási úton a segédlelkészek kicserélése, vagy visszahívása felől is. Azonban, ha a segédlelkészek olynemű vétséget követnének el, hogy fegyelmi büntetés alkalmazása is szükségesnek mutatkozik, ekkor rendes törvényszéki eljárás és ítélet alá vonatnak.

V. A segéd-lelkészi meghívó kötelezettsége legalább egy évig érvényes, azonban, a segédlelkész két havi felmondás után az év letelte előtt is távozhatik; rendes pappá választatása esetében, azonban, egy havi felmondás után is.

VI. A segédlelkész successora semmi joggal nem bir; azonban, ha az illető egyházközség időközben üresedésbe jőne, a törvényes pályázattól elzárva nincs.

VII. A második papi végvizsgát letett segédlelkészek szolgálata a pályázati minősítésnél rendes papi szolgálat gyanánt számíttatik; de csak a szigorlaton nyert minősültségük mértéke szerint.

VIII. A rendes pap halálával a segédlelkészi állomás azonnal megszűnik, a megkötött szerződvény érvényét veszti és az egyház további vezetése és szolgálata administratorra bízatik. Azonban, ha a segédlelkészt nem a volt rendes pap fizette, úgy szolgálata, püspöki jóváhagyás mellett, tovább is fentartható.

IX. A segédlelkész fizetésének mennyisége az illető felek közt szabad egyezkedés tárgyául hagyatik fenn, az erre vonatkozó szerződvény szabatosan körülírandó, írásba foglalandó és az illető esperes, illetőleg, a püspök által láttamozandó.

Közgyűlés átteszi a javaslatot az Igazg.-Tanácshoz, azon utasítással, hogy közölje nyilatkozat-tétel végett az egyházmegyékkel és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekkel és a véleményeket vegye be oly időben, hogy azokra való tekintettel, javaslatát nyujthassa be a jövő évi közgyűléshez.

40. Olvastatik az Igazgató-Tanács előterjesztése, melyben elfogadásra ajánlja a nagy-enyedi theol. tanári karnak azon előterjesztését, melyben kéri, hogy az 1886. évben tartott egyetemes konventnek a theol. szakszigorlatok, magán-tanárság és tanári minősítés szabályzatára vonatkozó határozata a közgyűlési jegyzőkönyvben egész terjedelmében közzétessék; továbbá, hogy a szabályzat életbe léptetésére a szükséges lépések tétessenek meg s a használandó tanjegyek állapittassanak meg.

A közgyűlés kimondja az 1886. évben tartott egyet. konv. jegyzőkönyvének 75 sz. a. foglalt szabályzatnak, tudomás és ahhoz alkalmazkodás végett, ezen jegyzőkönyvbe való felvételét, mely egyházkerületünk megalkotott törvényeinek Függelékébe is felvételik.

Az egyetemes konvent szabályzata a következő:

*Theologiai vizsgák szabályzata a magyarországi
év. ref. egyházban.*

1. A theologiai szaktanfolyam alatt.

1. §. A theologiai szaktanfolyam alatt, minden előadott tantárgyból, legyen az kötelezett, vagy nem kötelezett, az akadémiai rendes hallgatók kötelesek, az illető előadó tanár előtt, félévi colloquiumokra előállani, mely félévi colloquium eredménye, valamint az évi szorgalom a leczke-könyvekbe jeles (1), jó (2) és kielégítő (3) osztályjeggyel iratik be.

2. §. E félévi colloquiumok idejéről a theologiai akadémia igazgatója, az egyházkerületi elnökséget és az akadémia igazgató-tanácsát mindig köteles értesíteni.

3. §. A félévi colloquiumon kívül, év közben, az egyes tantárgyak bizonyos részleteiből tartassanak-e még részleges, vagy időszaki colloquiumok is: annak meghatározása az egyes egyházkerületekre, s a theologiai akadémiaák tanárkarára bízatik. Nemkülönben, hogy a félévi colloquiumot elmulasztóknak, vagy javító vizsgálatra utasítottaknak pótvizsgálata miképen eszközöltessek: az is az egyházkerületek belkörü intézkedésének hagyatik fenn.

4. §. A theologiai szaktanfolyam alatt, a két első év teljes befejezése után, minden hittanhallgató alapvizsgát tenni, köteles.

5. §. Az alapvizsgát vezető bizottságot alkotják:

a) Az egyházkerület által kinevezett elnök és küldött bizottsági tagok.

b) A theologiai akadémia minden rendes tanára.

c) A mennyiben az alapvizsga valamelyik tárgyát nem rendes tanár adná elő, az is.

6. §. Tárgyai az alapvizsgának:

a) Ó-szövetségi bevezetés;

b) Új-szövetségi bevezetés;

c) Egyetemes ker. egyháztörténelem;

d) Vallásbölcselet.

7. §. Írásbeli vizsgálat. A másodéves hittanhallgatóknak mindjárt a tanév elején három feladat tűzetik ki theolog. értekezésre földolgozásul. A három feladat közül minden vizsgázó egyet szabadon kiválaszthat és azt a tanév utófelében bizonyos meghatározott időre elkészíteni tartozik. Az értekezés tárgyai a theologiai tanárok közmegegyezésével az alapvizsga tárgyaiból vétetnek és tűzetnek ki.

8. §. Szóbeli vizsgára csak oly másodéves hittanhallgató jelentkezhetik, ki leczkekönyvével igazolja, hogy a másodévi tárgyakból a félévi colloquiumokon legalább kielégítő osztályzatot nyert.

A jelentkezés a theologiai akadémia igazgatójánál, vagy a dékánál történik, az előre megjelölt időben.

9. §. Kinek írásbeli dolgozata a kellő mértéket nem üti meg, szóbeli vizsgára nem bocsáttatik s ismétlésre utasíttatik.

10. §. A szóbeli vizsga eredménye, a vizsgálat befejezése után, azonnal tárgyankint külön-külön osztályjeggyel állapíttatik meg; és ezen osztályjegyek alapján általános osztályzatot is nyer a vizsgátevő: jeles, jó, vagy kielégítő eredménnyel.

11. §. A ki az alapvizsgán egy tantárgyból nem elegendő osztályzatot kap: az pótvizsgára köteleztetik; ha a pótvizsgán sem sikerül a kijavítás, ismétlésre utasíttatik.

A ki két, vagy több tantárgyból kapott a szóbeli

vizsgán nem elegendő osztályjegyet, annak pótvizsga nem engedélyezhető és azonnal ismételésre utasítandó.

12. §. Az ismételésre utasított hittanhallgató azon tantárgyak ismételésére köteleztetik, a melyekből az alapvizsgán kellő készületet és jártasságot nem mutatott fel.

13. §. Az ismételésre utasított hittanhallgató, ha a rendes, vagy pótvizsgán ujlag nem elegendő készületűnek találtatik: a theologiai tanfolyamon a továbbhaladhatástól eltiltatik.

14. §. Az alapvizsga letételének ideje és eredménye, általános osztályzat alakjában, a hittanhallgatók leczkekönyvébe, a két első évi tanfolyam befejezését igazoló adatok után, az illető igazgató-tanár, vagy dékán által mindig bevezetendő.

15. §. Az alapvizsgánál a vizsgálat módjára s módorára, a bizonyítvány kiállítására és díjára, nemkülönben a vizsgálat idejére nézve, hogy mindjárt a második tanév végeztével, junius hóban tartassék-e; vagy a két havi szünidő még készületekre hagyatván, az alapvizsga szeptemberben, az új tanév elején fogadtassék el; továbbá, a pótvizsgára utasítottak mennyi időre álljanak elő, s mennyiben részesüljenek, vagy ne az iskolai jótéteményekben; a betegség, vagy más rendkívüli körülmények miatt kellő időben a rendes pótvizsgára elő nem állható hittanhallgatók irányában, mely eljárási szabály követtessék: mindezek feletti részletes határozat az egyházkerületek belkörü intézkedésének hagyatik fenn.

II. Lelkészképesítő vizsgák.

16. §. A theologiai tanfolyam IV-dik évének bevégezése után tartatik az első képesítési vizsga.

Ezen első képesítési vizsgára oly egyének bocsátatnak, kik a hittanszaki tanfolyam négy évi hallgatását leczkekönyvvel és végbizonyítvánnyal, vagy absolutoriummal igazolják.

17. §. Oly egyének, kik a négy évi tanfolyamból egy évet külföldi, vagy hazai egyetemen bölcészeti és theologiai tudományok hallgatásával töltöttek, kötelesek, azt indexeikkel igazolni; emellett, azt is kimutatni, hogy minden köteles tantárgyból valamelyik hazai ev.

ref. theologiai akadémián szabályszerű vizsgát (félévi colloquiumokat) tettek.

18. §. Az első képesítő vizsga tárgyai:

- 1) Ó-szövetségi biblia-magyarázat;
- 2) Újszövetségi biblia-magyarázat;
- 3) Biblica theologia;
- 4) Keresztyén hittan, symbolikával együtt;
- 5) Keresztyén erkölcsstan;
- 6) Szónoklati gyakorlatok.

19. §. Minden első képesítő vizsgára jelentkező tartozik mindazon dolgozatait, melyeket a hittanszaki folyam alatt az egyes tanárok bírálata alá készíteni kötelezve volt, sőt esetleg más, szabad választás szerinti magán-dolgozatait is, leczke-könyvével és végbizonyítványával együtt bemutatni, s az illető helyre a meghatározott időre beadni.

20. §. Az első képesítő vizsga sikeres letétele által, az illető, lelkészjelölt lesz, és mint ilyen, az egyházkerület nevében, felhatalmazást és kibocsátást nyer, hogy mint segédlelkész mindennemű lelkészi szolgálatot teljesíthet. A kibocsátás, vagy felhatalmazás az egyházi törvényekben megszabott és a régiebb gyakorlatok szerint fennálló föltételek és korlátok között általános, azaz, nem csupán egy megnevezett egyházra, vagy gyülekezetre szól, és a vizsga sikeres letételekor azonnal kiadandó.

21. §. A második képesítő vizsga az első után legalább egy évre tehető s legfőlebb három évre teendő le, mely idő segéd-lelkészi gyakorlatban töltendő, vagy külföldi egyetemeken való tanulmányozással és magán, vagy nyilvános tanítói, illetőleg, tanári állásban tölthető. A vizsgára álló jelölt köteles okmányilag bizonyítani, hogy az első képesítő vizsgát annak idejében sikerrel letette és hogy idejét lelkészjelölthez illő és megengedett foglalkozással töltötte és bármely állásban működött is, a lelkészi szolgálatokban magát gyakorolta.

22. §. A második képesítő vizsga tárgyai:

1) Gyakorlati theologia (homiletika, liturgika, kateketika és cura pastoralis.) Egyházi törvényeink 95. 96. és 97. §-aiban kifejezett gyakorlati elvekre és szempontokra való tekintettel.

2) Egyházjog.

3) Magyar protestáns egyháztörténelem.

4) Gyakorlati bibliamagyarázat.

23. §. Mindkét képesítő vizsga írásbeli dolgozatok készítésével köttetik egybe; s ezen dolgozatokra kiváló gond és súly helyezendő; a dolgozatok elégtelensége esetében az illető szóbeli vizsgára nem bocsátható.

24. §. Az első és második képesítő vizsgát elfogadására s vezetésére mindenik egyházkerület közgyűlése 4—6 évre terjedő időre egy öt tagból álló bizottságot állít fel, mely a theologiai tanárokkal együtt, a püspök, vagy helyettesének elnöklete alatt, a kerület állandó lelkészvizsgáló bizottságát alkotja.

25. §. A ki az első, vagy második képesítő vizsgálaton kettőnél több tantárgyból kapott nem-elegendő osztályzatot, az egy év múlva az egész vizsgálatot ismételni tartozik s előbbi vizsgálata, évei beszámítására nézve, le sem téttnek tekintetik.

A ki két tantárgyból kapott nem-elegendő osztályzatot, az egy év múlva e két nem-elegendő osztályzatát kijavíthatja, de az év részére be nem számíttatik.

A ki pedig egy tantárgyból függesztetett fel, az, három hó elteltével, pótvizsgára előállhat és ha azt kellő sikerrel letette, alkalmaztatik és még az év is részére beszámíttatik.

26. §. A pót- vagy javító-vizsga elfogadására minden egyházkerület esetenként (ad hoc) bizottságot nevez ki a püspök, vagy helyettese elnöklete alatt.

27. §. A rendes képesítő vizsgák mindig szeptember hó első felében tartatnak.

28. §. Mind a rendes, mind a javító, vagy pót-vizsga csak egyszer ismételhető.

29. §. Az osztályjegyek a képesítő vizsgálatokon is ugyanazok, mint az alapvizsgára nézve már megálla-pítottak.

30. §. A képesítő vizsgálatokról vezetett jegyzőkönyv, tudomásvétel és megerősítés végett, esetről-esetre, az egyházkerületi gyűlésre mindig beterjesztetik.

31. A képesítő vizsgák mily modorban tartassanak, a vizsgálaton mindenik tudománynál micsoda főszempontok legyenek az irányadók, a képesítést igazoló okmányok kiállítása mikép eszközöltessék; a vizsgáló

bizottság költségei, vizsgálati díj, bizonyítványok díja mily összegben állapittassék meg: mindezeket az egyes egyházkerületek, a theologiai akadémiák tanárainak meghallgatása után, belkörüleg állapítják meg.

III. Theologiai magán-tanárság.

32. §. Theologiai magán-tanári vizsgát tehetnek a végzett candidátusok, tehát az 1-ső s 2-ik képesítő vizsgát letett theologus ifjak, kik legalább egy iskolai évet valamely külföldi egyetemen, illetőleg, theologiai facultáson töltöttek.

33. §. A theologiai magán-tanárságra a felhatalmazást az egyházkerületek adhatják, az illető theologiai akadémia tanárkarának fölterjesztésére.

34. §. A magán-tanárrá képesítő vizsgát vezető bizottságot alkotják: az egyházkerületi elnökség, vagy megbízottja, az egyházkerületi közgyűlés által kinevezett 2—3 tag és a theologiai akadémia tanárai.

35. §. A jelentkezők írásbeli és szóbeli vizsgát tartoznak tenni.

36. §. Írásbeli vizsgálat. Szakszerű tudományos dolgozat magyar nyelven. E dolgozat a rendes hittanárok, illetőleg, szaktanár által megvizsgáltatván és bíráltatván, ha a kiválasztomnak kellőleg megfelel, az illető szóbeli vizsgára bocsáttatik.

37. §. A szóbeli vizsgán, a hittanárok és főleg a szaktanár részéről, a magán-tanári szabadalmat (venia docendi) nyerni óhajtó, kérdéseket kap az általa készített dolgozat köréből, állításait, tételeit bővebben fejtegetni, magyarázni és megvitatni köteles; ezen kívül, megvizsgáltatik az általa felvett tudomány-szak-csoportba tartozó tudományokból.

38. §. A theologiai szaktanfolyamban előadandó tudományok 10 csoportra oszlanak; a magán-tanári minősítést megszerezni óhajtó ezen csoportok közül kettőt választani köteles.

A 10 csoport következő:

1. Ó-szövevény; 2. új-szövevény exegetikai; 3. hit-tani; 4. erkölcsi; 5. egyetemes egyháztörténelmi; 6. dogma történelmi; 7. hazai egyháztörténelmi; 8. gyakorlati theologiai; 9. egyházjogi; 10. bölcsészeti csoport.

39. §. A ki mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgát sikeresen kiállotta: kiválasztott tudományai köré-

ből a tanárok és tanuló ifjuság előtt akadémiai színvonalon álló előadást tart; magyar dolgozatát kinyomatván, azt 40—45 példányban tartozik az illető theologiai intézet rendelkezésére bocsátani, hogy a munka más theologiai akadémiákhoz is megküldhető legyen. Ezután nyeri meg a képesítést és hatalmaztathatik fel választott szakából előadások tartására.

IV. Theologiai tanárok minősítése.

40. §. Theologiai tanárok hogy kik lehetnek, az országos zsinat által legközelebb alkotott iskolai szervezetnek 142-ik §-a az irányadó és szabályozó, mely azt rendeli, hogy a főiskolákban rendes tanárokká vagy tantárgyaikra egyetemen tudósággal képesített és egyzersmind egyetemi előadásokra jogosított (habilitált), vagy a tudományos irodalmi, akár más nyilvános téren azon tudományszakra képzettségüknek kiválóbb bizonyosságát adott egyének közül választatnak; e szerint, a theologiai szakban alkalmazandó rendes tanároktól feltétlenül megkívántatik a lelkeszi qualificatio, tehát, hogy mind az első, mind a második képesítési vizsgát sikerrel letették legyen. A következő, alább elősorolt kellékek közül vagy egyikkel, vagy másikkal szintén multhatatlanul birniok kell:

- a) theologiai magán-tanári minősítéssel;
- b) a theologiai szakirodalomban szerzett tudományos érdemmel;
- c) külföldön nyert theologiai tudori oklevéllel.

E szabályok életbe léptetése teljes érvényében és egész terjedelmében a theologiai akadémiák hallgatóira nézve, a következő 188⁷/₈ tanévvel veendi kezdetét; a lelkesz-képességi vizsgák rendezésére nézve, azonban, még mielőtt a következő tanévben hittan-szaki pályájukat kezdő theologusok következnenek ezen szakvizsgák letételére, az egyházkerületek belkörü intézkedésének hagyatik fenn, hogy azon idő előtt is életbe léptethessék, ha szükségesnek tartják, az ezen szabályokban megállapított vizsgálati eljárást.

1. Ezen szabályzat a theol. tanfolyamot jelen 1887—88 tanévben megkezdett theologus ifjakra nézve minden részében kötelező.

2. Azok, kik e tanfolyamot jelen tanév előtt kezd-

ték, még a régi (az eddig érvényben volt) rendszer szerint tesznek vizsgát.

3. A szabályzatnak a theologiai magán-tanárságra és theologiai tanárok minősítésére vonatkozó része azonnal érvénybe lép.

41. Felmerülvén a szükségessége annak, hogy a magán-tanárrá képesítő vizsgát vezető bizottság megalkottassék:

Közgyűlés a bizottság tagjainak számát, főtiszt. püspök afián. mint elnökkön kívül, háromban állapítja meg, s bizottsági tagokul Szász Gerő, Benkő János és Hegedüs Lajos esp. afiait nevezi ki. Ezen bizottságot felhívja a közgyűlés, hogy a theologiai szakvizsgákra vonatkozó szabályzatnak teljes érvénybe léptetése előtt, készítsen részletes javaslatot az életbe léptetés módozatai és részletei felől, s megerősítés végett terjeszsze a közgyűlés elé. Addig is, azonban, kimondja a közgyűlés, hogy a theol. tanfolyamon és vizsgákon eddig használatban volt tanjegyek, u. m. kitűnő (1), jeles (2), jó, vagy kielégítő (3), a konventi jegyzőkönyv 75-ik szám 1-§-ke értelmében átalakíttatik, s ezután jeles (1), jó (2) és kielégítő (3) tanjegyek használtassanak. Azonban, félreértés kikerülése végett, a szóbeli jelzés mellett, a megfelelő szám-értékek (1, 2, 3) is zárjelbe kiteendők.

42. Olvastatik az Igazgató-Tanács előterjesztése, melyben előadja, miszerint, a Székely Mikó-kollegium előljárósága panaszt emelt a széki egyházmegye előljárósága ellen a miatt, hogy a széki egyházmegyei papok és tanítók által 1857-ben felerészben a sepsi-szentgyörgyi collegium segélyezésére, a kamatok pontos fizetésének feltétele alatt, elvállalt 1635 frt. pp. alapítványi tőke után 1873-tól kezdve a kamat fizetést beszüntette; ezen panasz közöltetvén felelet-tétel végett a széki egyházmegyével, annak közgyűlése, azon indokból, hogy az alapítványi tőke ajánlatot az akkori kormány fenyegetéseivel szemben, azon tanintézetnek megvédése céljából, csak azon időre terjedőleg tette, a mig a collegium rendes úton annyira emelheti jövedelmét, hogy ezen segély nélkül is képes leend nélkülözhetlen kiadásait fedezni, mely feltétel a gr. Mikó-alap kamatai egy részének folyóvátétele folytán bekövetkezett; továbbá, mert azon papok és tanítók, kik az ajánlatot tették, legnagyobb részben már elhaltak, s személyi kötelezettségük megszűnt; csak is két évi kamat-hátrálék befizetését ajánlja meg, azt is azon feltételhez kötve, ha az alapítványi ígéret kötelezettsége alól teljesen s egyszer s mindenkorra fölmentetik.

A sepsi-szt.-györgyi kollegium előjárósága a vele közölt ezen nyilatkozatra csak azon esetben jelenté ki beleegyezését az alapítványi követelés terhe alól való feloldozásba, ha a széki papok és tanítók a 858 frt. 37 kr. o. é. segély-igéreti tőkének 1884. évig hátrálékban volt összes 446 frt. 32 krt tevő kamatait kifizeti, indokul hozva fel a kedvezőtlen anyagi helyzetet.

Az Igazgató-Tanács, tekintve, hogy a széki papok és tanítók által a maros-vásárhelyi kollegium segélyezésére elvállalt alapítványi kötelezettség terhe alól a t. közgyűlés által 1884. évben két évi hátrálék-kamat befizetésének feltétele alatt mentettek fel; valamint azt, hogy a sepsi-szent-györgyi kollegium az utóbbi időben állami segélyben részesült: a széki egyházmegye ajánlatát elfogadásra ajánlja.

Közgyűlés, az Igazgató-Tanács javaslatának elfogadásával, utasítja a széki egyházmegyei papokat és tanítókat, a 858 frt. 37 kr. alapítványi segély-igéreti tőke két évi hátrálék-kamatjának a sepsi-szent-györgyi kollegium pénztárába haladéktalan befizetésére, mely föltétel teljesítésével az alapítványi kötelezettség terhe alól a feloldást megadja.

43. A szavazatszedő bizottság beadja jelentését, a mai ülés folyamán megejtett szavazás eredményéről, mely szerint:

a) Az Igazgató-Tanács ügykezelésének megvizsgálására három tagu bizottság választására beadatott 50 szavazat. Ebből nyert: báró Bánffy Ernő, Baló Sándor és dr. Török István afiai 49—49, gr. Kun Géza, Geréb Márton és Tóth Zsigmond afiai 1—1 szavazatot.

b) Az egyházkerület pénztári számadások megvizsgálására három tagu bizottság választására beadatott 50 szavazat. Ebből nyert Zeyk Károly afia 49-, dr. Szabó Károly afia 48-, Szakács István 47-, Szabó Sámuel afia 2-, Deési Gyula afia 1 szavazatot; egy szavazat érvénytelen volt.

c) A marosi egyházmegye harmadik algondnoki állására beadatott 50 szavazat. Ebből nyert ifj. Czakó József afia 49-, és Losonczy Dénes afia 1 szavazatot.

d) Az erdővidéki harmadik algondnoki állás betöltésére beadatott 50 szavazat. Ebből nyert Zathureczki Gyula afia 48-, Csiki István afia 1 szavazatot, egy szavazat érvénytelen volt.

Közgyűlés, a szavazás eredményét tudomásul véve, elnök afia kijelenti, hogy az Igazgató-Tanács ügykezelésének megvizsgálására br. Bánffy Ernő, Baló Sándor és dr. Török István afiai; az egyházkerületi pénztári számadások felülvizsgálására Zeyk Károly, dr. Sza-

bó Károly és Szakács István afiai; a marosi egyházmegye harmadik algondnokául ifj. Czakó József afia és az erdővidéki egyházmegye harmadik algondnokául Zathureczki Gyula afia megválasztattak.

44. Olvastatik az Igazgató-Tanács ügykezelésének megvizsgálására kinevezett bizottság következő jelentése:

1. A vizsgálat ideje terjed 1886. jun. 16-tól és tart 1887. okt. 22-éig: tehát, 16 hónyi időtartamra.

2. Az ügydarabok száma volt 1886. jún. 16-tól 1886. decz. 31-éig 1163; 1887. jan. 1-től 1887. október 22-ig, a vizsgálat napjáig, 1934; tehát, összesen: 3097. Mint jellemző statisztikai adatot jelezzük, hogy ugyanez idő alatt a posta-könyv szerinti kiadványok száma tett: 3666; a kézbesítő-könyv szerint, helytt kézbe adatott 940; tehát, összesen a kiadványok száma tett: 4606 ügydarabot, mi megvilágítja azt a folyton fejlődő nagy forgalmat, melyet az Igazgató-Tanács ügykezelése hoz létre.

3. E 3097 ügydarabból az 1886. év-folyamra esők az egyetlen 1343. számon kívül mind elláttattak. Találtunk ugyan az ellátás rovatában még más három üres helyet, de ez ügydarabok e folyó évben ellátva lettek. Az említett egyetlen ügydarab ellátható nem volt, mert a kollegiumok megvizsgálására kiküldött bizottság jelentésére vonatkozik; de a kolozsvári kollegium megvizsgálása még nem történt meg és a jelentés csak e vizsgálat megejtése után együttesen adható be.

Folyó évben találtunk 139 üres helyet, de a melyeknek ügydarabjaiból a nagy rész e hóban érkezett be. A nagyobb rész ellátva, kiadványozás alatt áll. El nem látott ügydarabnak tekinthető 90, melyből a túlnyomó rész e hóban érkezett be.

4. A betürendes tárgymutató könyvet, valamint az Igazgató-Tanács üléseiről vezetett jegyzőkönyvet rendben és a mutatókönyvet a beadványi könyvvel teljesen összeegyezőnek találtuk.

5. Megjegyzi bizottságunk, hogy a vizsgálati idő alatt 62 ülésben tárgyalta az Igazgató-Tanács a beérkezett ügydarabokat.

6. A levéltárban az ügydarabok idői sorrendben elhelyezve, kellő rendben tartva, az egyházkerületet illető alapító-levelek vasszekrényben, tokokban gondosan elhelyezve, lajstromozva, indexxel ellátva, az utolsó alapítvány-levélig pontosan vezetve, találta a bizottság. Az alapítványi könyvben talált alapítvány-levelek közül a kivett levelekről rendes térítvényt találtunk az illető helyre elhelyezve.

7. Megjegyezni kötelességünk, hogy bizottságunknak, mely tavaly is ugyancsak a mi személyünkből állott, azon javaslatát, hogy a filera-rendszertől a csomozási rendszerre való átmenet ideje eljött, a főt. egyházkerületi közgyűlés 1886. évi 57. sz. határozatával

átette Igazg.-Tanácshoz tanulmányozás végett. Igazgató-Tanács, mint a titkár afától tett kérdésünkre kapott válaszból megtudtuk, ez átmenetet a pénzügyi nehézség miatt, ez idő szerint, kivihetőnek nem tartja, mert egy külön rendszeresített levéltárnoki állásra volna szükség a csomozási rendszer pontos keresztül vitelére. Bizottságunk egyelőre megnyugszik ez indokolásban; de azért nem szeretné, ha a kérdés napirendről végkép leszoríttatnék.

A közgyűlés, az Igazgató-Tanács ügykezelésének megvizsgálásáról tett jelentést, megnyugvással, tudomásul veszi.

45. Olvastatik az Igazgató-Tanácsnak és a kinevezett bizottságnak a köz- és akadémiai-alapnak a közgyűlés tagjai között nyomtatványban kiosztott és felolvasottnak tekintett 1888. évi költségelőirányzatára vonatkozó jelentése. Az Igazgató-Tanács a kiadás III. rész h) és i) pontjai alatt pénztárosi-segéd fizetés czímen 700 frt. és az évi 500 frt. fizetéssel egybekötött őrnöki állomás helyett titkár-segéd fizetésére 600 frt. előirányzatba vételére nézve a következő indokolást terjeszti elő:

Igazgató-Tanácsunk a központi közigazgatás és ügyvezetés érdekében alkalmazott tisztviselők fizetésének emelése végett, múlt évi 43 jkvi sz. a. tárgyalt előterjesztését benyújtotta, már azon alkalommal hangsúlyozta egy pénztárosi-segédi állomás szervezésének szükségét; de azon föltevésben, hogy a pénztáros, naponta pár órai munkát végző segítség mellett, teendőit elintézheti: csak évi 200 frttal javadalmazandó kisegítő erő alkalmazását hozta javaslatba. Lehet, hogy ezen intézkedés elégséges lett volna a pénztárosi teendők rendes és pontos vezetésének biztosítására, azon esetre, ha a 32 éves törlesztés és esetről-esetre s a viszonyok tekintetbe-vételével, különböző százaléokban megállapított kamatok kikötése mellett, az egyh.-kerületi építkezési-alap megalkotásával és a generalis-dictaturai kezelés alatt állott pénzeknek az egyh.-kerületi pénztáros kezelése alá lett átutalásával, a konvertált földtehermentesítési kötvényeknek a megejtett sorolás értelmében való kiegészítésének nagy munkájával teendői tetemesen meg nem sokasíthatnak; de a jelenben reá váró munka mennyiségét tekintve s különösen azt, hogy a múlt évekről, éppen a munka halmaz miatt, több évi számadását nem készíthette el: Igazgató-Tanácsunk egyh.-kerületünk elodázhatlan érdekének tartotta, egy elhivatásának megfelelni képes és illően javadalmazott pénztárosi-segéd alkalmazását és Maksay János, igazgató tanácsai őrnököt, évi 700 frt. fizetéssel a pénztáros-segédi állomásra alkalmazta.

Ezen intézkedésének eredményeül tekinthető az, hogy az 1884-, 1885- és 1886-ik évi közalap- és alapítványi-alap, valamint előbbi

két évről a kárpótlási-alap számadását, pénztáros afia. elkészítette és benyújtotta.

A fönjelzett intézkedés folytán ürességbe jött irnoki állomásnak 100 frt. fizetés-emeléssel titkár-segédi állomásra változtatását indokolja az, hogy ezen állomás még a régi főkonzistorium idejében szervezve volt és már akkor fenforgott fentartásának szüksége, mikor egyházkerületünk központi közigazgatása egyharmadrész anynyi teendővel sem volt egybekötve, mint jelenleg; továbbá, az, hogy a beadványok helyes kivonatolása s a fogalmazásban a titkárnak némi könnyítése egyházkerületünknek, közigazgatása rendes vezetése céljából, érdekében áll, a mi csak képzetebb erő alkalmazása által érhető el. Egyidejűleg jelezni kívánjuk azt, hogy midőn az egyházmegyei vizitációi kérdőpontok közül a közigazgatást tárgyazó részének Igazgató-Tanácsunk által való felülvizsgálata tényleg folyamatba tétetik, az irodai munkakerőnek szaporítása nélkülözhetlen leendő.

A költségvetés kiadási IV. rész b) pontja alatt, szolga-fizetés-czímén, 60 frt. fizetés-emelést indokolta az a körülmény, hogy az egyházkerületi épület irodai helyisége egy tanács-teremmel, egy pénztárosi- és egy előszobával nagyobbodván, azok takarításával s fűtésével a szolgálai teendők jelentékenyen szaporodtak.

A bevétel II. a) pontja és a kiadás IV. f) pontja a konf.-kátéra s énekes könyvekre előirányzatba vett 200 frt. a főt. egyházker. közgyűlés múlt évi 27. jkvi sz. 5. pontja a) kelt határozatának fogantatba-vételét képezi. Az egyet. tankönyvtár gyarapítására ez úttal azért nem vétetett fel a szokásos 50 frt. a kiadások közé, mert a tankönyvtár közelebből levén kiegészítve, jövő évben ezen kiadás szüksége nem forog fen. Végül, megjegyezzük, hogy a számvevő-segédi állomás rendszeresen még nem töltetett be.

Az 1887. évi költségvetéstől való lényegesebb eltéréseket a bizottság következőkben tünteti föl:

1) a fedezeti részben a közalap 5⁰/₁₀-os magyar papíráradék kötvényei 7900 frt névértékű kötvénnyel növekedtek, mi a takarékpénztári tőkéből kivett 6855 frt. 75 kr. összegből vétetett;

2) a takarékpénztári tőke az imént említett összegben kívül apadt a központi építkezési alapnak átadott 1044 frt. 25 kr. és az egyházkerületi épület kibővítésére fordított 5216 frt. 25 kr. összeggel;

3) a fedezeti rész II. e) pontja új tétel, felvétetvén a teljesen rendezett Cserényi-alap $\frac{1}{6}$ -od rész kamatja 180 frt. 56 krban;

4) a fedezeti rész II. a) és a szükségleti rész IV. f) pontjaiban szereplő új tételek (konfir. káték és énekes könyvek beszerzésére) a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés múlt évi 27. jegyzőkv. 5. pontja határozata értelmében vétettek fel;

5) a szükségleti részben pénztárnok-segédi fizetésre 700 forint, titkár-segédi fizetésre 600 frt. új tételek vétettek fel, ellenben, az egyik irnoki fizetés 500 frttal töröltetett;

6) a szolga fizetése 300 frt. helyett 360 frttal vétetett föl;

7) a múlt évi költségvetésben a tankönyvtár gyarapítására felvett 50 frt. a jelenlegi költségvetésben töröltetett, a könyvtár újabb időben történt kiegészítése ezen tétel felvételét feleslegessé tevén;

8) a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés tegnapi határozatának megfelelőleg, a szükségleti részben fölvétetett a magyar protestáns irodalmi társaság részére tett alapítvány egy évi kamatja, de vétségéből 25 frttal, holott két 500 frtos alapítvány szavaztatott meg, minek 5°/_o-os kamatja 50 frt. A szükségleti rész IV. 2) pontjának ily értelemben leendő kijavítását indítványozza bizottság, a szükségleti rész főösszege megfelelően 14,819 frt. 26 krra javíttatván ki, és így a mérleg 50 frt. helyett 25 frt. összeggel záratván le.

Beható tárgyalás után, a közgyűlés a bizottság javaslatát elfogadja, s annak értelmében, 25 frt. bevételi többlet kitüntetésével, a költség-előirányzatot megállapítja.

46. Olvastatik a testvér-egyházkerületek múlt évi jegyzőkönyveinek átnézésére kinevezett bizottság jelentése, melyben tudatja, hogy egyházkerületünket kölcsönösön érdeklő és felemlitendő intézkedést nem talált.

Tudomásul vétetik.

47. Tárgyaltatott, a sérelmi-bizottság által előterjesztve, a dévai egyházközségnek az Igazgató-Tanács 1171—1887. szám alatt kelt azon határozata ellen beadott felfolyamodványa, melylyel megtiltotta az egyházközség iskola épületének állami iskola használatra minden díj nélkül való átengedését.

Beható tárgyalás után, közgyűlésünk szabálytalanak nyilváníti és helyteleníti a dévai egyházközség azon eljárását, hogy, mielőtt a felsőbb egyházi hatóság engedélyét kinyerte volna, avagy a végett csak lépéseket is tett volna, iskola épületét minden díj nélkül átadta állami iskolai használatra s utasítja az egyházközség képviselőjét, hogy az iskola épületének átengedését tárgyzó feltételek megállapítását vegye újabb tárgyalás alá s szabályszerű úton tegye meg a lépéseket a szerződvényi tervezet jóváhagyása végett.

48. Elnök aa. fölhívja a közgyűlés tagjait b. e. Nagy Péter, néh. püspök siremlékének d. u. ¹/₂ 4 órára kitűzött leleplezési ünnepélyére, testületileg való kivonulásra; a holnapi ülést d. e. 9 órára hívja egybe.

Szolgál tudásúl.

IV-ik ülés. 1887, október hó 30-án, d. e.

Elnök: br. *Kemény Gábor*,
egyh.-ker. főgondnok.

Jegyző: *Szász Gerő*,
egyh.-ker. közjegyző.

49. A f. hó 29-én tartott ülés jegyzőkönyve felolvastatván:
Hitelesítettik.

50. Közjegyző afia. a néhai püspök b. e. Nagy Péter siremlékének leleplezési ünnepélyéről jelentését a következőkben teszi meg:

Október 29-én d. u. $\frac{1}{2}$ 4 órakor a jelenleg Kolozsvártt ülésező közgyűlés tagjai, főtiszt. püspök aa. vezetése alatt, sűrű sorokban vonultak a helybeli köztemetőbe, melynek bejárata és környezete gyászszal volt diszitve, holott négy égő fáklya terjesztette setét szárnyait. Már akkor Kolozsvár intelligenciája össze volt gyűlve a gyászfátyollal beborított emlékmű körül, melyet a mélyen megghatott család és barátok, tisztelők nagy száma vett körül.

Az innepélyt a kolozsvári Dalkörnek művészien elénekelt kardala nyitotta meg, mely után főtiszt. püspök aa. megható, alkalmi imája következett, melyben hálát adott a kegyelem istenének, hogy időnkint ad anyaszentegyházunknak férfiakat, kik nagy buzgósággal terjesztik az ő országát, s kiket méltókká tesz, hogy a kegyelet és emlékezet által halhatatlanok legyenek és követésre méltók az utódok lelkében, az élet cselekedetei által

Ekkor az egyházkerület nevében, melynek kegyelete és áldozatkész szeretete a megboldogult iránt, hozta létre a diszes emléket, jelt adott az arra megbizottaknak és lehullván a gyászlepel, ott állott az egyszerűségében pompás emlék méltó tanujakint az egyházkerület hálás megemlékezésének és a néhai b. e. Nagy Péter maradandó érdemeinek.

Majd, dr. Kovács Ödön, n.-enyedi theol. tanár lépett a gyászszal borított emelvényre és tartalmas emlékbeszédben idézte vissza a hallgatók szívébe Nagy Péternek életét, a minő volt, a mint érzett, és a mint korára hatott. Festette amaz ernyedetlen munkásságot, melyet kifejtett alkotmányos újabb szervezetünk megteremtésében; ama buzgóságot, melylyel a közigazgatást vezette; azt a lelkesültséget, melylyel csüngött az egyetemes egyház áldásaiban jövődökre kiható és már is jótékonyan ható unioján, melynek egyik megalkotója volt. Festette a páratlan, eddig utól nem ért egyházi szónokot, a hivatásának élő papot, az egyszerű embert, kinek ajka bár megnémult, de

szelleme élni fog, mert áthatott sokakat, él sokakban és ezek által él ő mindörökké és élni fog anyaszentegyházunk, melynek a megboldogult fáradhatatlan munkása volt.

Az emlékbeszéd elhangozván, a kolozsvári Dalkör még egy megható kardalt énekelt el; az égő fáklyák lángja utolsó lobbot vetett; a lenyugvó nap árnyékot kezdett borítani az enyészeti birodalmára és a kegyeletes közönség, és közgyűlésünk tagjai, egy szent kötelesség teljesítésének öntudatával fejezték be a megható innepélyt.

Közjegyző aa. jelentése tudomásul szolgál és szó szerint való jegyzőkönyvre vétele elhatároztatik.

51. Olvastatik a kérvényi bizottság véleményes jelentése, mely szerint a következő kérvények adatai be:

a) Somogyi Jenő, zilahi ref. kollegiumi tanár, kéri, hogy miután az Igazgató-Tanács 126—1887. sz. értesítése szerint, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 520—1887. sz. leiratával őt a középiskolai tanár-képesítő vizsgálat alól felmentette, az egyházkerületi közgyűlés 1879-ben 29-ik jegyzőkönyvi szám alatt hozott reá vonatkozó határozatát helyezze hatályon kívül.

Közgyűlésünk, tekintettel a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak idézett határozatára; valamint, tekintettel arra, hogy Somogyi Jenő a zilahi kollégiumnál, mint rendes tanár, a lefolyt 8 év alatt sikerrel működött: rá nézve a tanári oklevél megszerzésére vonatkozó kötelezettséget megszünteti.

52. b) A szebeni egyházmegye kéri, hogy az 1887-iki egyházkerületi közgyűlés 82 számú határozatával desolálttáknak nyilvánított kövesdi és szancsali egyházak, annak 4000 frt. az utóbbinak pedig 5000 frtnyi tőkéje, az építési-alapba tétetvén át, mindenikből 1000—1000 frt. engedessék át a bürkösi és péterfalvai beszolgáló lelkészek javadalmazására.

A kérelem, mellékleteivel együtt, a közelebbi közgyűlésen leendő jelentéstétel végett, áttétetik az Igazgató-Tanácsához.

53. c) Bátori Lina, Lőrinczi Menyhértné, kéri, hogy neki, mint néhai Bátori Dániel jogutódának, a törvények értelmében őt megillető kegyevi illetmények adassanak ki, az Igazgató-Tanács 1257—1887 sz. határozatának hatályon kívül helyezésével.

A kérelemben idézett törvény kiskoru árvákról és férjhez nem-ment hajadonokról szólván, s kérelmező már 25 év előtt férjhez menvén, az Igazgató-Tanács idevonatkozó határozata fentartatik.

54. d) Bátor Lina, mint néhai Bátor Dániel jogutóda, kéri, hogy az Igazgató-Tanácsnak 2145—1886 és 1691—1887 sz. alatt kelt határozatai megváltoztatásával, neki utalványoztassék vissza a néhai Bátor Dániel hagyatékából visszatartott 75 frtnyi összeg.

Az előterjesztett okmányokból kitünvén, hogy az okozott és kifogásolt kárt néhai Bátor Dániel mulasztása okozta, az Igazgató-Tanácsnak e tárgyban 1691—1887 sz. a. hozott határozata fentartatik.

55. e) Kovács Sámuel, deézi ref. pap, kéri, nehány évig engedessék meg neki a deézi takarékpénztári igazgatóság teendőinek elvállalása.

Ellátás végett, áttétetik főt. püspök aához.

56. Olvastatik a benyújtott indítványok átvizsgálására kiküldött bizottság véleményes jelentése.

a) A küüllői egyházmegye indítványozza, hogy a központból az esperesek útján, az egyes javadalmasoknak küldött pénzek jövőre egyenesen a javadalmasok czimére küldessenek meg posta útján, mivel a mostani eljárás késedelmes volta mellett, a jogosultak pontatlanul kapják meg illetményeiket, főleg ott, hol az esperes lakhelyén postaállomás nincsen, s azért az esperesnek a küldött pénzek kivétele és egyeseknek elküldése miatt, több napokon át kell járni a posta székhelyére.

Miután a központból kiszolgáltató pénzek nyugtatványozása, a tapasztalat szerint, még az esperesi közvetítés útján is pontatlanul történik; az egyházkerületi pénztáros munkája pedig, annyi külön küldemény ellátása útján. fölöslegesen szaporittatnék; sőt a postai költségek is az egyénenkint leendő szétküldés esetében többre mennének: az indítvány mellőzését mondja ki a közgyűlés.

57. b) Ugyanazon egyházmegye az országos törvényhozáshoz fölterjesztés intézését indítványozza, az erdő-törvény olyszerű módosítása iránt, hogy az 1—15 holdnyi egyházközségi erdők üzemterv nélkül is használtathassanak.

Nem levén remélhető, hogy a törvényhozás az erdő-törvényt novellaris úton módosítsa, de meg az erdő-törvény illető szakaszai módot nyújtván arra, hogy a kisebb területű erdők, miniszteri engedéllyel, üzemterv nélkül is használhatók legyenek: az indítvány nem fogadtatik el.

58. c) A görgényi egyházmegye törvény-magyarázatot kér a következő esetben. A magyarói papi állomás kegyéve letelte előtt egy

hóval beköltözött új papnak fizetése egy éven át egész, vagy fele-részben utalványoztassék-e? Miután az egyházmegyei hatóság a kegyév letelte előtt egy hóval beköltözött új papnak az egész első évben fél-fizetésen való szolgálatát mondá ki törvényesnek; az Igazgató-Tanács pedig azon az alapon, hogy az új pap beköltözése a kegyév letelte előtt egy hóval történvén, az egyházmegye határozatát oda módosította, hogy az új pap a kegyéből még hátra levő egy hó alatt fél-, azon túl pedig egész fizetéshez tarthat igényt.

Ez indítványra vonatkozólag az Igazgató-Tanácsnak 2062--1886 sz. határozata törvényesnek nyilvánítatik, a következő okok alapján. Papjainknak a kegyév alatti félfizetésen való szolgálat-tételét a törvény abból a kényszer-helyzetből folyólag állapítja meg, hogy az özvegyek és árvák bár némi segélyezésére ez idő szerint más forrással nem rendelkezünk; de a hol e kényszer esete fen nem forog, nincs semmi ok, hogy papjaink félfizetésen szolgáljanak; maga az egyházmegye által idézett 1886. évi 52 sz. közgyűlési határozat sem foglalván magában semmi ilyeszerű intézkedést.

59. d) A szilágy-szolnoki egyházmegye közgyűlése, hivatkozva a középiskolai vallás-tanítás fontosságára, kéri az egyházkerületi közgyűléstől annak kimondását, hogy mindenik kollégiumunk vallás-tanári tanszék rendszeresítésére útasíttassék.

Miután a vallástan megfelelő szakképzett egyén által való taníttatásáról valamennyi kollégiumunkban kellő képpen gondoskodva van: az indítvány ez idő szerinti elfogadása fölösleges; különben is, közgyűlésünk tudatában van annak, hogy Igazgató-Tanácsunk a netán előforduló szükség esetén meg fogja tenni a kellő intézkedéseket.

60. e) Dr. Borosnyai L. Béla, képviselő aa. indítványozza, hogy a nagy-szebeni egyházközség főgondnoka jövőre ne az egyházközség hármaskijelölése alapján, az Igazgató-Tanács által neveztesse ki, mint eddig kivételesen történt, hanem az egyházkerület törvényei a nevezett egyházközségre nézve jövőre e tekintetben is érvényesíttessenek.

Az indítvány, a kérdés történelmi előzményeinek földerítésével leendő véleményes előterjesztés végett, áttétetik az Igazgató-Tanács-hoz.

61. Olvassatik az Igazgató-Tanács évi jelentésének átvizsgálására kiküldött bizottság következő jelentése:

Bizottságunk az Igazgató-Tanács évi működését tárgyzó jelentését átvizsgálván, tisztelettel a következő észrevételeket teszi.

Általánosságban, bizottságunk, az Igazgató-Tanács működése felett, mely szerint, a nagy munkaszaporulat mellett is, munkásságát szakszerű pontosság, buzgó ügyszeretet jellemzi: őszinte elismerését nyilvánítja.

A részleteknél, a jelentés 2-ik pontjában említett azon tényre vonatkozólag, hogy a népiskolákban a vallásos énekek oktatása hiányos: bizottságunk ajánlja, hogy e hiány orvoslásáról az Igazgató-Tanács rendeletileg intézkedjék.

Feltűnést keltő azon körülmény, hogy némely számadással tartozó egyházközségek, tanodák, püspöki egyházak számadásaik felterjesztésében 3—4 évről hátrálékban vannak: bizottságunk javasolja, hogy ezen testületek kötelességeik pontos teljesítésére szoríttassanak.

A moldva-oláhországi missio alapról vezetett számadást, mely 779 frt. és 14 kr. cselekvő állással záratott be, valamint egyházkerületünk épületének kiépítésénél felmerült és a végelszámolásnál 13,886 frt. és 74 kr. kiadásról szóló számadást bizottságunk megvizsgálván, mindkét számadást, a fentartandók fentartásával, helyesnek és elfogadhatónak ajánlja.

A jelentés 21 és 22-ik pontjaiban említett azon intézkedés, mely szerint, tekintettel a nagy munka-szaporulatra, még egy irnoki állomás szervezése czéloztatik: bizottságunk javasolja, hogy miután a múlt gyűlésen megalkotott törvények a körülményeknél fogva csak később léphetnek életbe, az irnoki állomás, január hava helyett, juniusban töltsék be.

Minden más indítványait az Igazg.-Tanácsnak, bizottságunk, elfogadásra ajánlja.

Végre, örömmel veszi bizottságunk tudomásul azon tetemes áldozat-készséget, melyet egyes hitsorsosaink anyaszentegyházunk érdekében tanusítottak.

Közgyűlésünk a jelentést tudomásul veszi azon megjegyzéssel, hogy az 1888-ik évi költségvetés már meg van állapítva.

62. Főlemlítettén ama körülmény, hogy az egyházkerületi közgyűlési képviselők mandatuma ez évvel lejár; és hogy az új választásokat mindig a közgyűlés rendeli el: szükséges, hogy e tekintetben határozat hozassék.

Közgyűlésünk az új választásokat elrendeli; az Igazg.-Tanácsot utasítja, hogy a törvények értelmében, tegye meg a szükséges intézkedéseket, hogy az egy-

házunk törvényeit, intézkedéseit tartsák tiszteletben, mert azokban élet és erő van, s ki azokat megtartja saját erejét öregbiti. Intette, hogy anyaszentegyházunk jó hírnevét, nagy áron szerzett magas méltóságát szóval és cselekedettel, mindenkivel szemben, búzgon védelmezzék. Járjanak gyülekezeteik előtt jó példával; tündököljenek a fedhetetlenségben, hogy életükben, mint tükörben, láttassanak meg a krisztusi erények. Ha mind-ezekben méltóknak bizonyulnak, számíthatnak az anyaszentegyház bizalmára, szeretetére, segedelmére. Kéri az ifju lelkészekre istennek áldását, hogy szolgálatuknak terhét, édes gondját, viselhessék a gyülekezet javára, anyaszentegyházunk gyarapodására, önmaguk boldogulására.

64. Közgyűlésünk tagjai ezután teljes számban és ünnepélyesen bevonultak a bel-farkasutczai templomba, melynek tágas terét diszes közönség töltötte be.

A helybeli polgári Dalegylet szabatos karéneke után, főtiszt. püspök aa. lépett a szószékre és buzgó áhitattal kérte istennek áldását, segedelmét anyaszentegyházunkra, e nagy ünnepen, midőn munkásokat bocsátunk ki, kik önkint vállalkoztak, hogy szolgáljanak isten örökkévaló dicsőségének. A megható ima bevégeztével, felhangzott karének után, Kovács Elek, küköllői egyházmegyénk esperese lépett a szószékbe és a 84. zsolt. 13. v. nyomán vallásos szívből származott igaz és benső meggyőződéssel hirdette: hogy vallás nélkül épp úgy nem lehet boldog valaki, mint nem lehet ép az, ki magát megcsonkítja. De a vallás nem függ hitcikkektől, hanem áll Krisztus evangéliomában és abban, hogy az istent lelkébe fogadván: az isten él benne, és ő istenben. Ez a vallás megmutatja erejét, hatalmát, boldogító voltát az ifju korban, a férfiu életében, és az öregség idejében: mert a vallás az embernek mindene és boldog ember csak az, ki az urban bizik.

Az igaz ember szívéből származott beszédre következett karének után, főtiszt. püspök aa. lépett ismételten a szószékre és papszentelő beszédet tartott, mintaképül, tüntetve fel Pál apostolt, ki a rábizott és istentől elrendelt fölséges hivatást az által töltötte be, hogy vallotta és szent örökségül hagyta, hogy a vallásnak, és az erkölcsi világrendnek nagy titka: a hit. Ma ifju lelkipásztorokat bocsátván ki, e szent napon, szívére köti az ifju lelkészeknek, hogy nagyságukat keressék: az élő hitben és a hívő életben. Az élő hit az, mely mindenkinek szükséges, mely az eszményi, a láthatatlan világokat teszi igazsággá: ki ezeket prédikálja, ő maga is legyen áthatva ennek ér-

zetétől; a ki szól, szóljon úgy, hogy beszéde ne legyen gyökér nélkül való fa: ezt követték a proféták, az apostolok, ezt követte maga Jézus Krisztus. De nem elég, hirdetni az élő hitet: követni kell a megváltót, hogy életével bizonyítsa be hitét. Erre két csillag vezetheti az ifju lelkipásztorokat: a hazaszeretet és anyaszentegyházunkhoz való tántorithatatlan ragaszkodás. Boldog pap, kinek életének egén e két csillag ragyog; mert nem magunkért kell élnünk, hanem e kettőért. Élő hit, hívő élet: ez a jelszó, ezzel bocsátja ki az ifju lelkipásztorokat; ez szól az egész gyülekezetnek, és ezzel anyaszentegyházunk örök életének.

A mély hatást keltett és örökkévaló igazságokat magában foglaló beszéd után, anyaszentegyházunk szertartása szerint, az espere-sektől és jegyzőktől környezetten, a szent papi hivatalra ünnepélyesen őket kibocsátotta és végül áldást esdve anyaszentegyházunkra, a felséges királyra és az uralkodó házra, az ország minden népeire, a kolozsvári egyházra: az istentisztelet véget ért.

V-ik ülés. 1887. október 30. d. u.

Elnök: *br. Kemény Gábor.*
egyházker. főgondnok.

Jegyző: *Szász Gerő,*
egyházker. közjegyző.

65. A délelőtti ülés és istentisztelet jegyzőkönyve felolvastatván: Hitelesítettik.

66. Ezzel ki lévén meritve ez évi rendes közgyűlésünk tárgyszorozata, elnök aa. emelkedett szavakban mutat amaz igazságra és áldásra, hogy bölcs reformatoraink nem egyes osztályra, vagy rendekre bízák az egyházak és iskolák ügyét, hanem a hivek összeségére. Egyes kiváló egyéniségek tehetnek igen sokat; tán, megmútathatják az utat: de a szentkönyvek népvezetője sem ment be az ígérlet földére. Mindnyájunk közremunkálására van szükség, hogy virágozzanak a közügyek és diadalomra jusson egyházi életünk. Így töltöttünk el mi is egy néhány napot, intézve a teendőket egyéni gondolkozásunk és legjobb meggyőződésünk szerint. A mit építettünk, azt közösen a magunkénak valljuk. Az utmutatás megvan: az evangéliom tanai és a felvilágosodás szövétnéke, ettől el nem térve, el fogjuk érni mindnyájunk üdvét, anyaszentegyházunk felvirágzását, iskoláink előrehaladását. Istennek áldását kérve munkánkra, köszönetet mond a közgyűlés tagjainak, és ez évi közgyűlésünket bezárja.

Főtiszt. püspök aa. elismeri amaz igazságot, hogy a hivek összeségének ereje legyőzhetetlen; de az is igaz, hogy az isten külö-

nös kegyelme minden időben kijelentette magát az által, hogy a hívek egyetemének sorában elhívott egyes férfiakat, kik a közszellemet bölcsességgel, a fenforgó szükségeket éles tapintattal, a különböző törekvéseket egy célra vezették, kormányozták. Egyházkerületünknek csak legközelebbi története is fényesen igazolja ez igazságot; midőn a néhai br. Kemény Ferencz helyébe, br. Kemény Gábor ő excellenciáját adta, ki már tizenöt esztendő óta vezeti anyaszentegyházunk ügyeit mély bölcsességgel, kitartó buzgósággal, szelid lélekkel, tapintatos és általában az ügyek vezetésére minden kellékekkel megáldott egyéniségével. Nem csak a közgyűlés, hanem az anyaszentegyház minden tagjának ohajtását fejezi ki, ha kéri a kegyelem atyját, hogy isten sokáig éltesse.

Az
erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöki székének
Kolozsvártn 1887. nov. 1-én tartott
rendes üléséről felvett

J E G Y Z Ő K Ö N Y V E.

Elnök: főtiszt. püspök, *Szász Domokos* afia.

Jegyző: *Szász Gerő*, egyházkerületi közjegyző.

Jelen vannak: az egyházmegyék esperesei és jegyzői.

1. Olvastatik Hegedüs Lajos, esperes, és Sándor János, egyházmegyei jegyző, afiai. jelentése a generalis diktátura számadásáról, mely szerint a bevétel volt 1008 frt., a kiadás 1008 frt. E szerint, a számadás pontosnak találtatván, a bizottság a gen. direktor aát. feloldozandónak véleményezi.

Püspöki székünk, a jelentést tudomásul vevén,
gen. direktor afiát, a fenhagyandók fenhagyása mellett,
a számadás terhe alól feloldozza.

2. Olvastatik a marosi egyházmegye közgyűlésének 41—1887. sz. alatt kelt fölterjesztése, melyben folyamodik, hogy miután a krajczáros élőtőke-járulék ott eleitől fogva az egyházközségek pénztárára volt nehezelve, és van olyan egyházközség, mely teljesen vagyontalan; a domesztika mellett pedig ezt is az egyes családokra kiróvni, nem lehet: mondassék ki, hogy a krajczáros élőtőke fizetése alól némely egyházak állandóan, mások ideiglenesen fölmentetnek.

Miután ez ügy az egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartozik: püspöki székünk tárgyalásába egyáltalában nem bocsátkozik.

3. Vonatkozással folyó évi máj. 2-án tartott püspöki székünk 7. sz. alatt kelt határozatára: olvastatik küküllői egyházmegyénk jegy-

zójének, Nagy Domokos afának, az erdélyi ev. ref. egyházkerületben felállítandó papi temetkezési segély-egyesület tárgyában beadott következő javaslata.

1. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület papjai, egy temetkezési segély-egylet létrehozása végett, egyesülnek, melynek tagjává lenni, minden ev. ref. lelkésznek erkölcsi kötelessége.

2. A segély-alap azon részvényekből alakulna, melyet minden tag, a meghatározott időben, a megállapított mennyiségben befizetne.

3. A begyülemelő összeg a központi árva-özvegy-pénztárral együtt kezeltetnék oly módon, hogy a segély-pénztár annak egy külön részét alkotná. Minden részvény az elhalalozások számaránya szerint fizettetnék, némi csekély pottlással egy állandó tőkének idővel létrejöhetése érdekében.

5. Az elhalt családja, a kellőleg felszerelt folyamodás után, haladéktalanul kezéhez kapja a segélyt, melylyel a tisztességes temetés költségeit fedezhesse.

6. Míg a részvények összegyülnének, addig a segélyek valamely jótékonyági alapból kamat nélkül fedeztetnének, mit ha az első évben egy vissza nem térítendő összegben nyerne az egyesület, akkor a további években előforduló segélyezéseket, minden fennakadás nélkül, teljesíthetné az egyleti pénztár.

7. Ezen segély-egylet pénztárának számadása a püspöki szék jogkörébe tartoznék.

8. A részvény-fizetés megszűnnék akkor, ha a tartalék-tőke annyira emelkednék, hogy annak kamatja az igénybe veendő segélyt biztosan fedezni fogja.

Püspöki székünk, hogy a javaslat tárgyalásába bocsátkozhassék, annak kinyomatását elrendeli, s egyzsersmind felhívja egyházmegyéinket, hogy véleményüket megállítani s azt püspök afához oly időben felküldeni sziveskedjenek, hogy a jövő egyházkerületi közgyűlésünk alkalmával megtartandó püspöki székünkön érdemileg tárgyalható legyen.

4. Miután elhatároztatott, hogy jövő évi egyházkerületi rendes közgyűlésünk csak jövő szeptemberben fog megtartatni és így az egyházkerületi özvegy-árvai pénzalapunktól részesedők 1888-ik évi segélyezése nagyon késő időre halasztatnék el ez által, holott a segélyt a rászorultak minden pillanatban várják: kérdés intéztetik, hogy a segélyesési ügyet nem lehetne-e elintézni a rendes időben?

Püspöki székünk e segélyezési ügyet valóban elég fontosnak tartja, hogy a rendes és már megszokott időben intéztessék el: ugyanazért, felkéri püspök afiát, hogy az egyházmegyéktől hozzá felküldendő adatokat, folyamodásokat tegye át az ez ügygyel már ismerős referensekhez, Hegedüs Lajos, esperes, és Sándor János, jegyző, aaihoz, kiknek jelentése alapján — egy rendkívüli püspöki széken — a jövő tavaszon, és a régi gyakorlat szerint, elintézni méltóztassék.

5. Főtiszt. püspök aa. előadja, hogy köztudomás szerint, az a joggyakorlat áll fen ma a jogállamban, hogy minden bíróságoknál az igazságot kereső mindenik fél írásosan kapja ki a kimondott ítéletet, ezt kívánván a dolog természete és a bíróság méltósága. Egyedül nálunk van aza viaszás helyzet, hogy házassági válópereinkben csak a felperes kap ítéletet; mig az alperes meg kell hogy elégedjék a bíróság szóbeli ítéletével Ezt a multban gyökerező, de mai előhaladott korunkkal meg nem egyező helyzetet megváltóztatni ohajtaná az által, ha püspöki székünk kimondaná: hogy válópereinkben az ítélet ezután két példányban lesz felküldendő a házassági főtörvényszékhez, hol megerősittetvén, a fel és alperesnek egyiránt kézbesitendő lesz; természetesen, az ez által okozott költség az általában perköltségen elmarasztalt fél által megtérítettik.

Püspöki székünk megalégedéssel fogadja főtiszt. püspök aa. indítványát és határozatilag kimondja: hogy a válóperekben kimondott ítéletek ezután két példányban lesznek a házassági főtörvényszékhez felküldendőök és az ez által okozott költségeket az elmarasztalt peres fél tartozik hordozni.

Több tárgy nem levén, főtiszt. püspök aa. meleg szavakban mond köszönetet és vesz búcsut a püspöki szék tagjaitól; melyekre közjegyző aa. a szék tagjainak hasonló érzelmeit tolmácsolván: a püspöki szék üléseit bezárja.

A hálának és emlékezetnek.

KIS FERENCZ emlékezete.

Kis Ferencz, Háromszéken, Egerpatakon született, 1816-ban, január 16-án. Hasonnevű atyja és anyja, Dénes Mária, közszekely családból valók voltak.

A falusi iskolából 10 éves korában, 1826-ban, atyja a székely-udvarhelyi református iskolába vitte, hol hét év alatt elvégezvén az egymás után következő osztályokat, 1833-ban deákká lett. Ettől kezdve, hat év alatt végezte a bölcséleti-, jogi- és hittani két-két éves tanfolyamot.

Ezen felsőbb tudományok bevégezése után, az akkori iskolai rendszer szerint, az 1839—40-ik iskolai évre kineveztetett a logika-osztályba köztanítónak és annak végével, a következő 1840—41-dik tanévre a költészeti osztály tanítójának. Ugyanekkor, 1840. jul. 7, választatott és hivatott meg az ilyefalvi püspöki vizsgálat alatt álló, virágzó reformatus nemes egyházközség által, öregség miatt elgyöngült papja mellé, segéd-papnak, következősi joggal.

A meghívást örömmel, de csak azon föltétel alatt fogadta el, hogy papi hivatala megkezdése előtt, engedtessék meg külföldi protestáns egyetemek meglátogatása. Ezen ohajtásába úgy az egyházközség hivei, mint az akkori püspök, néhai b. e. Antal János is beleegyeztek. Ekkor, felmondván a költészeti osztály tanításával, az 1841-ik év tavaszán mind a négy erdélyi főtanodánál (Enyed, Kolozsvár, M.-Vásárhely, Sz.-Udvarhely) a theologiai-, philosophiai- és természet-tudományi tárgyakból kiállotta az „academicum rigorosum“-ot és az 184¹/₂-ik tanév elején külföldre ment. Csak egy rövid évig lehetett a külföld vendége. Legtöbb időt töltött a bécsi- és berlini egyetemeken, hit- és természettani tudományokkal s a poroszországi iskolák tanrendszerének tanulmányozásával foglalkozván.

Az 1842-ik év nyarán külföldről hazajött s elfoglalta ilyefalvi papi hivatalát; de három évi szolgálat után megvált ezen egyházköz-

ségtől, mert Fábíán Dániel, tanár, Kézdi-Vásárhelyre menvén papnak, helyébe, 1845. május 2-kán, az akkori egyház-főtanács által, az udvarhelyi főiskolához választott hittanárnak és így alkalma nyílt, életét azon édes anyának szentelni, ki őt felnevelte. Rendes tanári hivatalát 1845. szeptember 1-én tartott beköszöntő beszéddel kezdette meg. Az 184⁶/₇-ik tanév elején paedagogarcha (tanvezető) lett, mely hivatalt, később, mint director, az 187⁰/₁-dik tanévig és így egymás után 23 évig viselt hiven, kiváló szakértelemmel és lankadatlan buzgósággal. Azonban, 1846-tól kezdve, alig két évi csöndes, nyugalmas munkálkodás után, bekövetkeztek az 184⁸/₉-ki szabadságharc vésszes napjai, midőn az udvarhelyi iskola fölé is viharos fellegek törnyosultak. A terhes fellegek csakhamar leszakadtak s a zápor összetörte és magával sodorta a Hargita aljába ültetett „rózsabokor” virágait, pusztulást hagyván maga után.

Az 1848-ik év november hó 8-án az ellenséges sereg meglepte Udvarhely városát s a református kollegium épületébe is 1000 főből álló oláh katona szállásoltatott be, kik kiméletlen kezekkel, vandal módjára dúltak fel és törtek össze mindent: lakószobákat, tantermetket és gyűjteményeket. A kár, akkori becsü szerint, 7000 frtra ment.

Ez után következett a világosvári fegyverletétel s később Udvarhely városának megsarczoltatása, Clam Gallas által. A 15,000 forintnyi sarcz felerészét a református kollegiumnak kellett kifizetni. A sarczpénz kifizetéséig néhai Szabó György és Magyarosi Sz. József tanárok kezesekül lettek elhurczolva; már csak néhai Kis Ferencz és Szilveszter Dénes tanárok pedig, tekintélyes és búzgó hitsorsosaink segítsége által, kölcsön vett pénzből fizették ki a sarczot. A mint látszik, tehát, Kis Ferencznek is volt szerencsétlensége, megérni iskolánk porbaomlását és hullatni a romok felett a keserv könnyeit. A vesztesség, mely az iskolát érte és azon szomorú kép, mely annak jövődő sorsa felől a néhainak is szeme elé tárult, leverték és némileg megtörték ugyan, de kétségbe nem ejtették sem őt, se tanár-társait s 1850-ben ismét megkezdődött a tanítás és ő is új munkássághoz kezdett. 1852-ben megszűnvén a theologia, Kis Ferencz az egyetemes-, honi- és egyháztörténelem tanításával lett megbizva és ezen tantárgyaknak volt buzgó, szakavatott tanára mindvégig.

Az 1875-ik esztendő ismét súlyos csapást mért az udvarhelyi iskolára, mert rövid két hét alatt, két rendes tanárát ragadta el a halál, már csak néhai Kórondi Mózes és Pataki Pál személyében; kik közül az első akkor éppen igazgatói tisztet viselt. Ezen váratlan vesztesség következtében, ismét csak hárman maradtak rendes tanároknak és így az igazgatói tisztnek ismét az öreg Kis Ferencz vállaira kellett nehezedni, mert Szakács Mózes a tanvezetői-, Bod Károly pedig

a jegyzői tisztet viselték. Azonban, az egykor erős férfiú végre az élet küzdelmeiben kifáradván, 1880-ban az igazgatói tisztséget másnak engedte át s egy év múlva, 1881-ben életének 66-ik s rendes tanárságának 36-ik évében, hosszas és hű szolgálatának elismeréséül, teljes fizetésének meghagyása mellett, tisztos nyugalomba vonult és ettől kezdve, 6 évig, csakis multjának emlékeiben élt. A megérdemlett földi pihenés, folyó évi január hó 17-ig tartott, mikor is születésének csaknem 72-ik évforduló napján s házasságának és tanárságának 42-ik évében ezt az örök nyugalommal cserélte fel. Szíve megszűnt dobogni, és így a becsülettel folytatott élet után, porrészei visszaadattak az anyaföldnek, de munkásságának nyomai még sokáig fen fognak maradni s a buzgó tanár és jóságos atya emlékezete még sokáig fog élni a jóknak s az egész ország területére szétoszlott, és egykor bölcs vezetése alatt állott tanítványainak hálás lelkében.

Hiszen, a ki egy egész emberöltőn át, mint pap és tanár, oktatta és vezérelte az egymás nyomába lépett nemzedékeket; ki saját élete világosságának mécsolaját megosztotta másokkal, hogy ezeknek lelkében is lobbot vessen az értelem világító szövétneke: az méltó arra, hogy emlékezete fenmaradjon!

Hiszen, él még azon nemzedék, mely Kis Ferencznek, a tudomány és erkölcs apostolának tanítását hallgatta s tetteit szemlélte!

A ki hív volt mind halálig, mint ő; a ki pályáját oly dicsően futotta meg, mint ő; a nemes harczot úgy harcolta meg, mint ő: az méltán megérdemli az örökélet koronáját és egykor hallani fogja az igazságos bíró ezen ítéletét: „Jól van, jó és hív szolgám: a kevesen hív voltál, többre fogsz bízni!“

Porai felett legyen könnyű a hant s lengjen örök béke; áldott emlékezete felett pedig a kegyelet örködjék szüntelen!

BÁGYA KÁROLY,

vajda-hunyadi egyházmegyei algonok

ÉLETRAJZA.

Bágya Károly 1810 ben született, Fehérvizen. Atyja Bágya László volt, kisebb módu birtokos. Tanulmányait a lozszádi elemi népiskolában kezdte, Enyeden folytatta és a maros-vásárhelyi királyi táblán fejezte be, mindenütt kitűnő előmenetelt tanusítva.

Mint végzett ember, visszajött öreg szülői mellé, Fehérvizre, és 1836-ban megnősülvén, gazdálkodáshoz fogott és páratlan tevékenységet fejtve ki, mindvégig a mellett maradt.

Sok alkalommal volt felszólítva, hogy közpályára lépjen. Különösen iparkodott ebbe belevonni az akkori főispán, br. Nopcsa László; de ő álhatatosan visszautasította, mert az akkori kormányzási és szociális élet rendszerét egyedül csak a szabadságért lelkesedő puritán jellemével összeegyeztetni, nem tudta. Tehát, nem csak hogy közszolgálatokat el nem vállalt, hanem megmaradt következetes szigorral a Nopcsa-regiment ellenzékéül, néha egymagára képviselve azt az egész vármegyében. A megyegyűlésekre pontosan eljárt, s hallatta szavát minden oly ügyben, a melynek elintézési módja tetszésével nem találkozott. Sok kelletlenséget szenvedett e miatt.

Az 1848-ki eszméknek rajongó hive volt. Ezek megvalósítása kedvéért elvállalta akkor a fősolgabírói hivatalt, s egyuttal a konfiskált Nopcsa-vagyon tömeg-gondnokságát. Vajmi szívesen és mily lelkesedéssel vett volna részt a fegyverharczokban is, de ezt terhes családi körülményei nem engedték. E tekintetben tevékenysége csak a nemzetőrség szervezésében való részvételre szorítkozott. A forradalmi tényezőkkel állandó összeköttetése volt, s mikor a nagy napok lezajlottak, gyakran emlegette családjában, hogy hányszor és mily közel járt az akasztófához.

Az alkotmány szünetelése alatt, közügyek tekintetében, egyedüli gondja a fehérvizi ref. egyház volt. Ezt igyekezett hamvaiból feltámasztani, a mi hogy neki miként sikerült, tudva levő.

1865. kezdve a megyei életben szakadatlanul részt vett, és mindig irányadó szereppel. Különösen hive volt a Deák-pártnak, melynek később az egész megye területén elnöke volt. A képviselő választásoknál többször nagy sikerrel győzte le az ellenzékét, s juttatta diadalra a Deák párt jelöltjeit. A képviselői állás több ízben volt neki felajánlva, de családjának helyzetére való tekintetből, ezt mindig visszautasította. Megyei hivatalokra is, habár ezek közül a főbbek szintén felajánlottak, nem vállalkozott. Egyéni függetlenségének teljes megóvása, és a gazdálkodáshoz való ragaszkodás tartották vissza.

Közügyeknek előmozdítása körül mindenfelé a legbuzgóbb tevékenységet fejtette ki, s ezek körül anyagi áldozatok meghozatalát a maga részéről soha nem sokalta. Nincs a megyében egyetlen egy közalkotás sem, a melynek alapító rendes tagja ne lett volna. s ezen kívül az ország más részében is ilyen áldozatokat megtenni, soha sem késett.

Nem csak a fehérvizi ref. egyházközséget, hol állandóan lakott, támasztotta föl hamvaiból, az által, hogy pontos és hű kezelés által ez egyházközségnek néhány száz forintot tevő vagyonkáját 13,000 frtra emelte, hanem egyáltalán az egyházi ügyek iránt mindig igen meleg érdeklődéssel viseltetett. Egyházmegyei gondnokká választatott

1870-ben, mely tisztet, 1886. deczember hó 27-én bekövetkezett haláláig, hiven és pontosan betöltötte.

Legyen emlékezete áldott!

Nagy-váradi br. INCZÉDI ZSIGMOND,

széki egyházmegyei alondnok

É L E T R A J Z A.

Nagy-váradi báró Inczédi Zsigmond, ki a széki ev. ref. egyházmegyének 1831-ik év óta buzgó alondnoka volt, született 1808-ik év, május havában, mint önmaga emlité, éppen pünkösöd első napján, Babucson. Szülői voltak nagy-váradi báró Inczédi József és Keczei Ágnes. Megkereszteltetett azon időbeli babuczi ev. ref. lelkész, Várkonyi által, ki is az idvezültnek. szünnapok alkalmával, rendes magán tanítója volt; s kit mindenkor, mint tudományos és nemes érzelmű, de egyszersmind egyszerű férfit tiszteletteljes szeretettel emlegetett.

Tanulását kezdette és végezte a kolozsvári ev. ref. főtanodában, hol 1830-ik évben a jogot kitűnő előmenetellel végezve, 1831-ben, tehát 23 éves korában, megválasztatott ns. Kolozsmegye mocsai járása szolgabirájává, s ugyanazon évben a széki ev. ref. egyházmegye alondnokává.

Szolgabírói hivatalát közmegelekedéssel az 1840-ik évig folytatta. Ezen idő alatt vette nőül Petki-Simándy Rozáliát, kitől két leánya: Amália és Luiza, bárónők születtek.

1840-ben, mint erélyessége, igazságossága és fáradhatlan munkássága által közelismerést és méltánylatot nyert egyén. megválasztatott ns. Kolozsmegye alkerületének alispánjává, s mint alispán szolgált a megyét és hazát 1848-ig.

Ezen időben többnyire, neje birtokán, Magyar-Frátán lakott, hol az egyház temploma omló félben levén, s látva, hogy nem soká egészen össze fog omlani, egy ekkleziagyűlés alkalmával felszólalt, mondván: „válasszanak meg engem egyházigazgatóvá, és én legfőbb két év alatt fel fogom építtetni.“ Megtörtént a választás, és az idvezült báró saját példájával menve elől, a szükséges kő, porond, mész és faanyagok, általa és birtokos társai által össze lettek szerezve és hordva; és a templom az ő buzgósága, s felbuzdító szavai következtében, fel lett építve. De közbe jött a forradalom, s a templom egészben be nem végződhetett. Az oláhok föllázadtak, a birtokosság elszéledt báró Inczédi Zsigmond pedig, mint alispán, rendeletet ka-

pott, hogy a garázdálkodni, gyilkolni, gyujtogatni és rabolni kezdett oláhok megfékezése végett, a magyar birtokos osztályból gyűjtsön egy lovas csapatot, s a szükséges helyeken fegyveresen megjelenve, őket csillapítsa le, s a törvényes rendet és fegyelmet állítsa helyre.

Gyűjtött is egy egész századot, melynek ő lett századosa. Azonnal munkához látott; és az oláhoknak, a vidéken is megkezdett rablásait, gyilkolásait e vidéken, első gátolta meg. Mint lovas nemzetőr százados, a haza és nemzet érdekében, több helyeken, egész a világosi fegyver-letételig erélyesen működött.

A forradalom után lakását Magyar-Palatkára tette át. 1861-ben lett Kolozsmegye alkerületének főbirája, azonban erről 1866-ban leköszönt, s azután, mint özvegy, átköltözött egyik vejéhez, Kómis Lajoshoz, Magyar-Kályánba, honnan az 1870-es évben még egyszer a politikai pályára lépett, s két évig volt országgyűlési képviselő.

Ezután nyugalomban élt, s csakis az egyházmegyei algondnoki tisztos hivatalt tartotta meg. Meg volt ugyan kínálva az egyházmegyei főgondnoksággal is, de érezve az idő nyomását, e tisztos hivatalt másnak engedte át.

Mindezekből kitetszik, hogy hiven szolgálta istenét, hazáját, nemzetét; szerette családját, embertársait; a rábizott teendőket, vonakodás nélkül, élete kockáztatásával is teljesítette. Többször mondá: „Én minden dolgomat elvégeztem, nem bánom, ha maghalok is; nyugodtan halok meg.“

Ez is elkövetkezett folyó 1887-ik év július 7-én. Porai nyugalomának csendesesen!

BERECZKI SÁNDOR,

marosi-egyházmegyei algondnok

ÉLETRAJZA.

Bereczki Sándor, a társaságos élet közkedvességű embere, a tiszta szivű, egyenes lelkű férfiú, Maros-Torda-megyében, a büszkén emelkedő „Bekecs“-aljának egy szerény kis falujában, Torboszlóban, ősi nemes szüléktől vette származását, 1817-ben. Tanulmányait a maros-vásárhelyi ev. ref. főtanodában kitünő sikerrel végezte, s innen a jogtudományok iránti hajlama a m.-vásárhelyi királyi táblához vonta őt, hol kiváló szorgalommal öregbíté jogi ismereteit. Tudta, érezte, hogy csak az ad diszt a férfinak, a mit arca verejtékében maga szerez, a mit önerejének köszön: azért önerején igyekezett útat törni a dicsőség temploma felé.

Kétszer nősült. Első nejétől, mivel nem remélte, hogy vele a boldog családi élet paradicsomát elérhesse, hamar elvált. 1853-dik évben nőül vette a derék nők ritka példányát, tarcsafalvi Pálffy Zsuzsánnát, kit a gondviselés a szenvedések idejére neki védangyalul, s vigaszul adott.

Az alkotásai által nagy, emlékeiben örökre dicső 1848—49-ik években, kezében karddal, küzdött a hazáért. Az erre következő gyászos korszak alatt is, midőn már a szent ügy ravatalon fekütt, bár elborult kedélye, de nem csüggedt, sőt reménynyel várta a jobb jövő hajnalát. Ez ohajtott remény valóságát epedve várta, várta. Nem semmit-tevés, hanem testi és lelki erejének folytonos mívelése, hazai mívelődési társulatok létesítésének munkálása közt. Kézében a kardot ösztöke váltotta fel, s mint példányszerű gazda, elismerést vívott ki magának, különösen általa feltalált s nevét viselő „Bereczki“-féle ökéjével, mely ma is közhasználatnak örvend.

Éles elme-tehetség, szilárd jellem, önzetlen hazafiság és mivelt, vallásos érzés jellemzik őt. Az ember egyéni gondolkozását, meggyőződését tiszteletben tartotta; a meggyőzés, felvilágosítás volt egyedül azon szelid eszköz, melylyel szavának érvényt kívánt szerezni. Szíve melegen dobogott nemzete, s vallása jólétéért s örömet lobogtatta azok oltárán életének világát. Közjóra irányzott nemes törekvései, egyszerű, természetes modora által kivívta a közbecsülést.

Ezért 1875-ben a marosi ev. ref. egyházmegye a diszes algondnoki állással tisztelte meg; s ugyanazon évben, Maros-Tordamegye felső kerületének osztatlan bizalma, országgyűlési képviselővé emelte. Hivatalos állásából folyó kötelességeit minden viszonyok közt szilárd férfiasággal, a közügy érdekében, hiven teljesítette élte végéig. Hatalomra-vágyás, csillogás és hivatal-keresés, mint oly sok nagyokat, őt soha el nem csábították: ez szilárd jellemek sajátja.

Politikai gondolkozásában nem volt tulzó, de a törvénytől elál-lani s azokon alapuló jogokból bármit is feladni, halálos véteknek tartotta.

Több megyei és országgyűlési beszéde nyomtatásban is megjelent, melyeket szigorú logika, éles bonczoló tehetség jellemeznek.

Halálát, mely hosszas szenvedése után, közjóra irányzott életét 1885 augusztus 20-án kioltá, közvesztéségnek mondhatjuk. Nemes hamvai a torboszlói családi sirboltban pihennek, hová messzi vidékről összesereglett nagyszámu diszes gyülekezet kísérte.

Emléke legyen szivünkbe zárva, s lelkesítsen nemesen hatni és munkálni hazánk és egyházunk közjára!

Id. TÖRÖK ISTVÁN

zilahi ev. ref. tanár

É L E T R A J Z A.

Török István, született Széken, a mai Szólnok-Dobokamegyében, 1821. november 17-én. Atyja, Török István, odaváló ref. pap, később a széki egyházmegye esperese és generalis director, anyja Szabó Rózália, felvinczi Zalányi Szabó József, nagy-enyedi ref. pap leánya. E családi összeköttetésénél fogva, tanulását a n.-enyedi ref. kollegiumban kezdte, mindjárt az első elemi osztályban, az úgy nevezett „Kis-Németben“ 1829. szept. havában.

Deák lett 1838-ban s az akkori rendszer szerint, a jogi- és theologiai cursus bevégeztével, klassis praeceptor lett az 1844—45. tanévben, s az maradt az 1845—46. tanévben is a logika klassisban. A következő évben az akkori nevezetesebb német egyetemek látogatására indult. Jena, Heidelberg, főleg Marburg egyetemein gyarapította ismereteit, míg onnan visszatérve, 1848-ban egy ideig Kolozsvártt, mint nemzetőr, szolgált s ugyanazon év október havában gróf Rhedey Lajos fiai, a most is élő gróf Rhedey Lajos és Gábor mellé nevelőül hivatván meg, innen növendékeivel és a grófi család nagy értékű ékszereivel az akkor Erdélyben dúlt oláh lázadás elől Nagy-Váradra menekült. Itt húzódott meg növendékeivel, azoknak összes anyagi és nevelési gondjaival elfoglalva, miután az oroszok bejövetele és Nagy-Várad megszállása után a várost elhagynia, nem lehetett.

1850. november 1-én, a zilahi ref. tanodai igazgatóság által egyhangulag választatott meg zilahi tanárnak, miután Hiri Ferencz és Sámi László tanárok, a katonai kormány által, a forradalomban való részességök miatt, hivatalukból elmozdítottak. Ez állomáson az erdélyi egyházfőtanács 95—1850. sz. leiratában megerősítette, s ő 1850. decz. 29-én, az akkori szokás szerint, állására beköszöntött. 1851. jan. 8 án pedig az iskolába is beiktattatott ugyan, de végleges megerősítése csak azután történhetett meg, miután abba az erdélyi katonai és polgári kormány is beléegyezett.

1853. július 4-én lépett házasságra zilahi Gergely Katalin, z. Gergely József, Közép-Szolnokmegye főszolgabirájának leányával. Régebben, a szükséghez képest, különféle gymnasiumi tantárgyakat tanított; később, a tanári személyzet megszaporodásával, csak classica literaturát és bölcselmi előtant. Beiktatásától kezdve, megszűnés nélkül folytatta nemes hivatását egész halála perczéig, mely rohamosan jött szélhűdés miatt, 1886. július 3-án következett be.

Dr. JENEI VIKTOR,

igazgató-tanácsos, egyetemes konventi és zsinati képviselő, kolozsvári egyházmegyei algondnok, kolozsvári iskolaszéki tag, sat.

É L E T R A J Z A.

Dr. Jenei Viktor, egyetemi ny. r. tanár és egyházi közéletünk annyi fontos munkakörének kiváló és hű munkása, mint Jenei József, maros-vásárhelyi ref. collegiumi pénztáros és neje, Zudor Rákhel, tizedik és legkisebb gyermeke, 1840 ben született Marosvásárhelyt, s ugyanottani collegiumunkban, majd a bécsi műegyetemen, a m.-vásárhelyi jogi tanfolyamon és a budapesti egyetem jogi karán végezte tanulmányait, ugyanitt szerevezve meg 1868-ban jogtudori oklevelét. A székely-udvarhelyi collegium jogtudományi tanszékére már az előző évben megválasztatván. székét „Nemzetgazdasági viszonyaink fejlődése“ czimú magvas értekezésével foglalta el, az egyházkerület jogi tanfolyamainak megszűntével, pedig, a bölcsészettudományi tanszékre lépett át. Ez akkoron vagyoni és jogügyi zavarokkal küzdő collegiumunk ügyeinek rendezésében, Paál Ferencz vele egyszerre választott tanár-társával, tevékeny részt vön s a collegium jogügyeinek reá bízott vezetésével, valamint a tanuló ifjuságra gyakorolt emelő hatásával, kiváló érdemeket szerzett e tanintézetünk iránt magának. Az 1872-ben föllállított kolozsvári egyetem észjogi, jog- és államtudományi encyclopaediai, meg protestáns egyházjogi tanszékére ő Felsége által ny. r. tanárrá neveztetvén ki, udvarhelyi tanári állásától megvált ugyan, azonban az egyház hiv és buzgó szolgálatában továbbra is megmaradott; nem sokára a kolozsvári egyházközség jogi gondnokává; majd ez egyházmegye egyházkerületi képviselőjévé, utóbb igazgató-tanácsossá, házassági főtörvényszéki bíróvá, és a kolozsvári egyházmegye algondnokává, valamint zsinati és konventi képviselővé is megválasztatván, mely sok oldalú tisztében mindvégig kitünő buzgósággal, nagy szakértelemmel és páratlan leikiösmeretességgel járt el, mint az áll. igazg.-tanács jog- és cameraticum-ügyi. meg kodifikáló bizottságának, az egyetemes konvent jogi szakosztályának s a konventi bíróságnak választott tagja, pedig, e nagy fontosságú ügykörökben a legértékesebb munkát végezte. Tagja és előadója volt, továbbá, amaz egyházkerületi bizottságnak, mely a collegiumok összes értékeinek, vagyoni és jogi ügyeinek fáradságos felülvizsgálatát, a helyszínére kiszállva, hosszabb időn át folytatta s fejezte be, s a megboldogult, tol-lából folyt, munkálatával jelentékeny mértékben járult a collegiumok ez ügyeinek rendezéséhez, biztosításához.

Az egyházi kormányzat és törvényhozás terén folytatott e fárads-
Jegyzőkönyv.

hatatlan tevékenységhez járult dr. Jenei Viktor szintoly buzgósága a tanári, politikai, társadalmi működés mezején, meg a tudományos és időszaki irodalom, valamint az egyleti munkálkodás körében, emitt éppen, mint úttörő is szerepelvén. Ő kezdeményezte a szegény iskolás gyermekek szervezett egyleti úton való segélyezését s az általa alapított „Rongyos Egylet“ kolozsvári példáját, a sajtó és útbaigazító levelezései útján, országSZerte népszerűvé tette s utánzására is sokakat buzdított. Ez emberszerető tevékenységét nem csak szép siker, hanem méltó elismerés is követte: a kolozsvári egyesület volt alapítója és elnöke emlékére „Dr. Jenei Viktor alapítványt“ létesített, mely már is több száz forintba emelkedett; a kolozsvári egyházközség, pedig, gondnoka nevének megörökítése érdekében, kötelezte magát, hogy ez Egylet útján minden évben két szegény iskolás gyermeket ruház föl. Hiv és áldásos munkálkodása mellett, különben, más módon is gondoskodott neve fönmaradásáról, az egyházkerületi kameratikum beneficiumok érdekében folytatott pórt vezető bizottság tagjaként nyert 4300 frtnyi munkadíjából ugyanis, b. e. szüleinek nevére és emlékére, 2000 frtnyi alapítványt tett a m.-csávási egyházközség és iskolája, az egyh. kerületi házi pénztár, a felállítandó ref. tanárképző és a maros-vásárhelyi ref. kollegium javára.

A sok oldalú tevékenység e kiváló férfia boldog családi kört is alapított: neje Szentes Rózália és négy szép reményű gyermeke osztván a hű férj és gondos apa szeretetében, boldogságában, a haza, az egyház és az emberiség hű fiának munkáiban, sikereiben és küzdelmeiben. A táradtságot nem ismerő buzgóság, azonban, korán aláásta a hiv munkás egésségét, mely élete végszakán rohamosan hanyatlott, úgy, hogy a radegundi fürdőn keresett enyhület helyett, a végösszeroskadás következett s a szerencsétlen beteg hazatérő útjában, előbb Gráczban, utóbb Budapestén ápoltatott, s emitt, 1887. október 8-ik napján, borult reá a halál sötét árnyéka.

A család, a felsőbb oktatás, a közélet és társadalom meghatóan nyilatkozott gyásza mellett, az egyház is kifejezést adott vesztesége fölötti fájdalmanak s az állandó Igazgató-Tanács és a kolozsvári egyházközség külön gyászjelentőkkel és a szegény iskolás gyermekeket segélyző egylet alapjának gyarapítására, a koszorú megváltása fejében, megfelelő összegekkel adóztak a megboldogult emlékezetének.

Őrizze kegyelet és hála a jó és igaz férfiu nevét, emlékét köztünk!

MELLÉKLETEK.

Sorszám	Bizonyítványok drb száma	B e v é t e l	Beveendő		Bevételtett		Marad beveendő	
			frt	kr	frt	kr	frt	kr
1		Pénztármaradvány 1885-ről	7	96	7	96		
2		Tak. ptárban 5085 sz. könyv		1349	38			
		„ „ ujtőkésítés		1700	—			
		„ „ kamat		48	71			
3	1	Sárospataki főtán. 85—1886 sz. r. {1884 ²⁴ / ₉ -tól 1885 ²⁴ / ₉ -ig	3098	09	2558	28	539	81
			700	—	700	—		
4	2	Máramaros-szigeti lyceumtól {730 és 2059. 1886 sz. r.	383	—	383	—		
5	1	A Csángó Egylettől 2180—1886. sz. r.	900	—	900	—		
6	1	A földhitelintézetétől 185—1886 sz. r.	300	—	300	—		
7	1	A Generalis Dictaturától 1342—1886. sz. r.	7	83	7	83		
8	1	A Tiszán inneni egyházkerül. pénztárnokától 1313—1886. sz. r.	17	61	17	61		
9		Az egyház ker. Özv. árvai gyámalap 1886. évi számadása „Bevétel“ 14. t. a. ideiglenesen bevett 23 frt 89 krból 1693—1886. sz. rendeletre ide beveendő.	6	—	—	—	6	—
10		A plojesti lelkésznek adott előlegben 31—1886. sz. r.	100	—	—	—	100	—
11		A galaczi lelkésznek adott előlegben 180—1886. sz. r.	100	—	—	—	100	—
	7	Bevételek főösszege	5620	49	4874	68	745	81
E g y v e l e g								
		Bevételtett összesen	4874	68				
		Kiadatott „	4774	68				
		Pénztármaradék	100					
		Marad beveendők összege	745	81				
		Pénztármaradékkal együtt	845	81				
		Marad, kiadandót leütve	66	67				
		Cselekvő álfás 1886. végén	—	—	779	14		

alap 1886 évi számadása.

Sorszám	Bizonyítványok drb száma	K i a d á s	Kiadandó		Kiadott		Marad kiadandó	
			frt	kr	frt	kr	frt	kr
1	9	Bartalus J. h. missionarius fizetése: 1885 ¹ / ₇ —1886 ³¹ / ₁₂ -ig 450.— Ugyanannak uti költség 4275. és 2035—1885. sz. r. 135.—	585	—	585	—		
2	4	Domján Ferencz pitești lelkész fizetése 1886 ¹ / ₁ —1886 ³¹ / ₁₂ -ig	250	—	250	—		
3	6	Juhász Izidor ploesti lelkész fizetése 1886 ¹ / ₁ —1886 ³¹ / ₁₂ -ig 400.— Ugyanannak uti előleg 31—1886. sz. r. 100.—	500	—	500	—		
4	6	Brassai Károly galaczi lelkész fizetése 1886 ¹ / ₂ —1886 ³¹ / ₁₂ -ig 366-67. Ugyanannak uti előleg 189—1886 sz. r. 100.—	466	67	400	—	66	67
5	2	Galaczi egyháznak épületjavításra 226— 1886. sz. r.	200	—	200	—		
6	7	Nagy Sándor galaczi tanító fizetése 1885 ¹ / ₁₀ —1886 ¹ / ₁₀ -ig 120.— Ugyanannak lakbér-pótlék 1886 ¹ / ₂ — ¹ / ₉ -ig 35.—	155	—	155	—		
7	4	Nagy Sándor brailai tanító fizetése 1886 ¹ / ₁₀ —1886 ³¹ / ₁₂ -ig 30.— Ugyanannak lakbér 1886 ¹ / ₉ -ig 20.—	50	—	50	—		
8	3	A bukaresti segédlelkésznek 1970—1886. sz. r. 1886 ¹ / ₉ — ³¹ / ₁₂ -ig	100	—	100	—		
9	5	Láng Károly andrásfalvi lelkésznek segély 1045. és 1678. sz. rendeletekre	300	—	300	—		
10	2	A Tiszán-tuli egyházkerület pénztárának 113—1886. sz. r. vissza	84	—	84	—		
11	3	A szászkerületi egyh. községnek } 1885 ¹ / ₇ -től 1886 ³¹ / ₁₂ -ig	75	—	75	—		
12	3	" " " tanítónak	75	—	75	—		
13		A múlt évi számadás „Bevétel” 8-ik tétele alá bevett összeg, mint a pitești egyh. községet kirárolag illető vagyon, a le- téli pénztárba átiratván, innen kiadandó: tőkében 283-80 ennek 1885 ²³ / ₉ -től 1886 ³ / ₄ -ig eső 5 % kamatjában 16-88	300	68	300	68		
14		Az 5085. sz. könyvben takarékpénztárba tételt	1700	—	1700	—		
	54	Kiadások összege	4841	35	4774	68	66	67

Kolozsvárt, 1887. évi október hó 10-én.

Deák József,
e. ker. pénztárnok.

az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsához meg-

Sorszám	Az alap megnevezése	Az 1886-ki közgyű- léskor fel- vált terjesztve	A s z á m a d á s		
			felterjesztett azóta	megvizsgáltatott	nincs felterjesztve
A) A l a p i t-					
1	Dr. Gecse-alap	1884	1885 és 86	1885 és 86	—
2	Dr. Mátyus-ala	1885	1886	1885 és 86	—
3	Makfalvi iskola-alap	1883	1886	1886	1884 és 1885-ről
4	Székesi-Illyés-alap	1885	1886	1886	—
5	Pataki-Agotha-alap	1884	1885	1885	1886-ról
6	Filep Péter-alap	1885	1886	—	—
B) T a-					
7	Nagy-Enyed	1884	1885 és 86	1885—86	—
8	Kolozsvár	1884	1885	1885	1886-ról
9	Maros-Vásárhely	1884	1885—86	1885	—
10	Székelv-Udvarhely	1884	1885—86	1885—86	—
11	Zilah	1884	—	—	1885 és 1886-ról
12	Szászváros	1885	1886	1886	—
13	Sepsi-Szent-György	1885	1886	1886	—
C) P ü s p ö k i					
14	Nagy-Enyed	1884	1885	1885	1886-ról
15	Maros-Vásárhely	1884	1885—86	—	—
16	Székelv-Udvarhely	1884	1885	1885	1886-ról
17	Fogarás	1884	1885—86	1885—86	—
18	Szászváros	1885	1886	1886	—
19	Sepsi-Szent-György	1883	1884--5--6	—	—
20	Kézdi-Vásárhely	1884	—	—	1885 és 1886-ról
21	Ilyefalva	1884	1885—86	1885	—
22	Deés	1884	1885	1885	1886-ról
D) M á s s z á m a d á s s a l					
23	Kolozsvári egyházközség	1884	1885	1885	1886-ról
24	Nagy-szebeni „	1885	1886	1886	—
25	Bukaresti „	1884	1885	1885	1886-ról
E) K ö z p o n t i					
26	Közalapítv.-alap Deák J.	1883	1884—85	1882	1886-ról
27	Káptótlási } Bányai V.	—	kezd. 1873 vég.	kezd. 1873 vég.	—
	tőke-alap } Deák J.	1883	1884—85	—	1886-ról
28	Letéti- } Bányai V.	—	—	—	kezd. 1873 végeig
	pénztár } Deák J.	1883	—	1880	1884—5—6-ról
29	Teremi e. k. alapja	1885	1886	1886	—
30	Missio-alap	1885	1886	1886	—
31	Generalis- és özv.-árva-alap	1885	1886	1886	—

Kolozsvárt, 1887. október 20-án.

t a t á s

és illetve felülvizsgálás végett felterjesztett számadásokról.

1886-ki közgyűlés óta meg lőn vizsgálva	J e g y z e t
v á n y o k.	
2	
2	
1	
1	
1	
—	
n o d á k.	
2	
1	
1	az 1886-ki számadás vizsgálata függőben van.
2	
—	
1	
1	
e g y h á z a k.	
1	
—	kiegészítés alatt áll.
1	
2	
1	
—	most folyik a felülvizsgálat.
—	
1	
1	
t a r t o z ó e g y h á z á k.	
1	
1	
1	
p é n z t á r.	
—	még nincs befejezve az 1883. évinek a vizsgálata, 1884—85 most jött be.
9 ¹ / ₂	
—	1881—2—3. évinek a vizsgálata most folyik, az 1884—85. most jött be.
—	
—	az 1881—2—3-ki számadás vizsgálata most folyik.
1	
1	
1	

Szabó Ádám,
e. k. számvevő.

A Gr. Mikó-alap 1886. évi kimutatása.

Tétel szám	N e v e		kamatláb	T ő k é b e n						J e g y z e t.
	a vételjogo- sultnak	az adósnak		tak.-pénz- tárban		értékpa- pirban		összesen		
				frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	
I.	Törzs-alap	Közpénztár	5°/o	—	—	53,000	—	53,000	—	{10,000 frt. 5½°/o-os és 2000 frt. 5°/o-os földhitelintézeti kötvény kisorsoltatott.
"	"	"	"	12,000	—	—	—	12,000	—	{A kisorsolt 12,000 frt névértékű földhitelintézeti kötvény árából.
II.	Tartalék-alap	"	"	—	—	10,800	—	10,800	—	{5100 frt 5½°/o-os földhitelintézeti kötvény kisorsoltatott és 1000 frt 5°/o-kos vásároltatott
"	"	"	"	8,230	88	—	—	8,230	88	{A kisorsolt 5100 frt névértékű földhitelintézeti kötvény árából és régebbi takarékpénztári tőkéből s kamatokból áll.
1886. évi tőkeállás				20,230	88	63,800	—	84,030	88	
1885. " "				1,495	94	79,900	—	81,395	94	
1886. évi szaporodás				18,734	94	—	—	2,634	94	{Szaporodás takarékpénztári tőkében 18.734 frt 94 kr.
apadás				—	—	16,100	—	—	—	{Apadás értékpapírban . 16,100 frt — kr.
										{Valóságos szaporodás . 2.634 frt 94 kr.

Kolozsvárt, 1887. október hó 15-kén.

Deák József,
egyh. ker. pénztárnok.

Kimutatás

az 1886. évi 14,000 frt államsegély kiosztásáról.

Folyósz.	Részesítendőők	Segély		J e g y z e t
		frt	kr	
	I. Vajdahunyd-zarándi egyházmegyéből.			
1	Dévai vallástanítónak	100	—	} Rendszeresített segélyek.
2	Petrosényi beszolgáló lelkésznek	50	—	
3	Kis-barcsai " "	50	—	
4	Nagyrápolti tanítónak	40	—	
	I. összesen	240	—	
	II. Gyulafehérvári e. megye.			
1	Gruzda Domokos tövisi lelkésznek	70	—	} Rendszeresített segélyek.
2	Borbereki tanítónak	30	—	
	II. összesen	100	—	
	III. Nagyenyedi e. megye.			
1	Turi egyházközség	75	—	Adossága törlesztésére.
2	Vásárhelyi Lőrincz m.-csuesi lelk.	50	—	Csekély fizetésére tekintettel, ez évre.
3	Péter István décesei tanító	30	—	Tekintettel terhes családjára, ez évre.
4	Gombási paptanítói állomás	100	—	} Rendszeresített segélyek.
5	Lőrinczrévei papi "	80	—	
6	Kapudi papi állomás	50	—	
	III. összesen	385	—	
	IV. Kolozsvári egyh. megye.			
1	Szamosfalvi lévitai állomás	50	—	Rendszeresített segély.
	IV. összesen	50	—	
	V. Kolozs-kalotai e. megye.			
1	Biró András daróc-bogártelki lel.	100	—	} Visszahelyez. az 1885-ben adott hasonlössz. fed.
2	Alsó-járai papi állomás	100	—	
3	Ajtoni " "	60	—	
4	Egeresi " "	50	—	
5	" tanítói	35	—	
6	Nagy-petrii tanítói állomás	50	—	
7	Kajántói papi állomás	30	—	
8	" tanítói "	30	—	
9	Dévai Mihály bábonyi lévitának	15	—	
10	Zsoboki egyházk. tartoz. kamatjára	30	—	
	V. összesen	500	—	

Folyósz.	Részesítendőők	Segély		J e g y z e t
		frt	kr	
	VI. Szilágy-szolnoki e. m.			
1	Tasnád-szántói egyházközség . . .	120	—	Visszahelyezendő.
2	Pele-keszti . . .	50	—	Temploma befedésére.
3	Parlagi Elek nagymoni tanító . . .	30	—	Csekély fizetésére tekintettel.
4	Molnár Miklós egerháti . . .	30	—	Ebből 20 frt rendszeres segély.
5	Szilágycsehi segédlelkésznek . . .	100	—	Rendszeresített segélyek.
6	Sárliget-czikói lelkésznek . . .	100	—	
7	„ tanítónak . . .	100	—	
8	Leesmeri papi állomás . . .	100	—	
9	Sz.-récsei paptanítói állomás . . .	50	—	
10	Erkávási . . .	50	—	
11	Ilosvai papi állomás . . .	100	—	
12	Valkói beszolgáló papnak . . .	50	—	
	VI. összesen . . .	880	—	
	VII. Deési egyházmegye.			
1	Fodorházi egyházközség . . .	60	—	Visszahelyezendő.
2	Kendilónai . . .	50	—	Iskolaépítésből keletkezett adosság. törlesztés.
3	Vadas Albert választói lelkész . . .	35	—	Tekintettel elemi csapás által okozott káira.
4	Bartha András köblői kántor . . .	30	—	Dtto csekély fizetésére.
5	Szénási Károly pánczélesehi kántor . . .	15	—	Dtto elemi csapás által okozott káira.
6	Kidei papi állomás . . .	100	—	Rendszeresített segélyek.
7	Kaczkói papi . . .	100	—	
8	Pánczélesehi papi állomás . . .	100	—	
9	Szelecskei tanítói . . .	120	—	
10	„ egyházközség . . .	30	—	
11	H.-láposi lelkész . . .	50	—	
12	Esztenyi papi állomás . . .	50	—	
13	Fodorházi tanítói állomás . . .	50	—	Állomás betöltéséig tak. pénztárba teerdő.
14	B.-O.-budai . . .	50	—	
15	Czinege Mihály alsó-tőzsi tanító . . .	20	—	
16	Némai kántortanítónak . . .	15	—	
	VII. összesen . . .	875	—	
	VIII. Széki egyházmegye.			
1	Alsó-ilosvai papi állomás . . .	200	—	Rendszeresített segélyek.
2	Botházi tanítói . . .	180	—	
3	Noszolyi papi . . .	150	—	
4	Viczei paptanítói . . .	150	—	
5	Apanagyfalusi lelkész . . .	100	—	
6	Kudui lelkész . . .	50	—	
7	Légeni . . .	20	—	
8	Kis-iklodi lévita . . .	20	—	
9	Csia Lajos keszti tanító . . .	30	—	Tekintettel csekély fizetésére.
10	Alsó-szováthi lelkész . . .	50	—	Rendszeresített segély.
	VIII. összesen . . .	950	—	

Folyósz.	Részesítendőők	Segély		J e g y z e t
		frt	kr	
	IX. Nagysajói egyházmegye.			
1	Besztercezi egyházközség . . .	250	—	Rendszeresített segély, adossága törlesztésére.
	IX. összesen .	250	—	
	X. Görgényi egyházmegye.			
1	Garda Márton sáromberki ny. lelk.	210	—	Rendszeresített segélyek.
2	Komlód oroszfái tanítói állomás .	130	—	
3	Görgény-üvegesüri pap és tanító	120	—	
4	Uzdi-szentpéteri tanító . . .	50	—	
5	Biró József abafáji tanító . . .	30	—	
6	Sipos József kis-ilyei „ . . .	30	—	Tekintettel csekély fizet. és terhes családjára. Tekintettel csekély fizetésére.
7	Ersek Sándor köbölkuti tanító .	30	—	
8	Simon Lajos unokai lévita . .	50	—	
9	Szabó Mihály kalai tanító . .	50	—	
10	Varga József fülöpösi „ . .	30	—	„ „ „
	X. összesen .	730	—	
	XI. Marosi egyházmegye.			
1	M.-sztt.-király-náznánfalvi papi áll.	50	—	Rendszeresített segélyek.
2	H.-bodoni papi állomás . . .	50	—	
3	Bőö-mosoni „ . . .	50	—	
4	Pap Elek lőrinczfalvi ny. lelkész	50	—	
5	Tompai papi állomás . . .	30	—	
6	Udvarfalvi tanítói állomás . .	30	—	
7	Madaras János udvarfalvi lévita	20	—	
8	Derzei Albert fintabázi tanító .	20	—	
9	Kis Dániel szentiványi „ . .	15	—	
	XI. összesen .	315	—	
	XII. Küküllői egyh. megye.			
1	Medgyesi papi állomás . . .	200	—	Segédpap tartásra.
2	Benedek Ferencz haranglábi lelk.	100	—	
3	Erzsébetvárosi papi állomás . .	50	—	Rendszeresített segélyek.
4	Vass Ferencz sülyei lelkész . .	50	—	
5	Gocz Zsigmond herepei „ . . .	30	—	
6	Kali Benjámín szt.-mártoni énekv.	20	—	
7	Barthos Sándor t.-ujfalusi lévita	15	—	
	XII. összesen .	465	—	
	XIII. Szebeni egyh. megye.			
1	Türi egyházközség	100	—	Adossága törlesztésére.
2	Péterfalvi „	200	—	Visszah. a m. évi 1898 sz. a. utalv. öszsz. megh.
3	Esperesi hivatalnak	100	—	Rendszeresített segélyek.
4	Balázsfalvi egyházközségnek . .	100	—	
	Átvitel . .	500	—	

Folyósz.	Részesítendőők	Segély		J e g y z e t
		frt	kr	
	Áthozatal .	500	—	
5	O-ujfalvi papi állomásnak . . .	100	—	Rendszeresített segélyek.
6	" beszolgáló lelkésznek . .	60	—	
7	Nemes András balázsfalvi tanító	20	—	
	XIII. összesen .	680	—	
	XIV. Udvarhelyi e. megye.			
1	Dályai egyházközség	200	—	Adossága törlesztésére.
2	Hévízi "	100	—	Tornya újból építésére.
3	Kedei "	100	—	Temploma belső felszerelésére.
4	Keményfalvi "	100	—	Temploma kijavítására.
5	Bágyi "	85	—	Egyházi épületek ujja építésére.
6	Hidegkúti "	80	—	Lévítai fizetés emelésére, ez uttal.
7	Adorján László héjjasfalvi lelkész	80	—	Tekintettel terhes vagyoni helyzetére, ez uttal.
8	Szabó S. f.-boldogasszonyfalvi ny. l.	50	—	Tekintettel hosszas szolgálatára, ez uttal.
9	Soós Farkas fiátfalvi lelkész . .	50	—	Elemi csap. által szenv. káraitra tekint., ez uttal.
10	Fülöp Gyula mátisfalvi lelkész .	50	—	Csekély fizetése pótlására, ez uttal.
11	Nemes József kóbori segédlelkész	30	—	Tekintet. hosszas s buzgó szolgálatára, ez uttal.
12	Hodgyai Albert mátisfalvi tanító	40	—	Elemi káraitra tekintettel, ez uttal.
13	Makkai Sámuel böződi tanító .	30	—	Csekély fizetésére tekintettel, ez uttal.
14	Péterfi Ferencz fiátfalvi tanító	20	—	" " " " "
15	Kovács Ödön siménfalvi lelkész .	60	—	A mult évben kiadott hasonl. összeg megtérítésére.
16	Segesvári egyházközség	125	—	
17	Alsó siménfalvi lelkésznek . . .	120	—	
18	Hemoród-szentmártoni lelkésznek	100	—	
19	Voldorfi lelkésznek	50	—	
20	Nagy-buni "	40	—	
21	Farczádi "	40	—	
22	Hévízi "	20	—	Rendszeresített segélyek.
23	Csekefalvi tanítónak	40	—	
24	Dobófalvi lévítának	20	—	
25	Böződi nyugalmazott tanítónak .	20	—	
26	Boncz József hodgyai "	15	—	
27	Óczfalvi lelkésznek	20	—	
28	Péter Elek küsmödi lelkésznek .	50	—	Terhes családi körülményeire tekint., ez uttal.
	XIV. összesen .	1735	—	
	XV. Erdővidéki e. megye.			
1	Kisbaczoni egyházközség	200	—	Iskola építésre.
2	Baróthi "	200	—	" "
3	Miklósvári "	100	—	Temploma kijavítására.
4	Zajzon Mihály bardóczy lelkész .	100	—	Csekély fizetése s terhes családjára tekintettel.
5	Benkő Sándor kisbaczoni tanító .	50	—	Csekély fizetésére tekintettel, ez uttal.
6	Bakó Károly bodosi tanító . . .	50	—	" " " " "
	Átvitel . .	700	—	

Folyósz.	Részesítendők	Segély		J e g y z e t
		frt	kr	
	Áthozatal . . .	700	—	
7	Miklósvári énekvezéri állomás . . .	50	—	} Rendszeresített segélyek. Ebből 15 frt rendszeresített segély.
8	Baróthi áll. iskolai vallástanító . . .	50	—	
9	Gáspár László bardóczi tanító . . .	35	—	
	XV. összesen . . .	835	—	
XVI. Sepsii egyházmegye.				
1	Komollói egyházközség . . .	150	—	Temploma kijavítására.
2	Körispataki " . . .	100	—	" és lévitai lak kijavítására.
3	Besenyői " . . .	100	—	Temploma belső felszerelésére.
4	Brassói " . . .	100	—	Adossága törlesztésére.
5	Kilyéni " . . .	100	—	Egyházi épületei kijavítására.
6	Oltszemi " . . .	50	—	" " "
7	Biró Aron kökösi lelkész . . .	50	—	Tekint. hossz. szolg. és terhes vagyoni helyzetére
8	S.-szentkirályi lelk. (Ágoston P. ut.) . . .	15	—	Csekély fizetésére tekintettel, ez uttal.
9	Mihályfalvi István besenyői tan. . .	50	—	" " "
10	Györgybiró Sámuel komollói " . . .	50	—	Elemi csapás által okozott káraitra tekintettel.
11	Ágoston P. s.-szentkirályi lelk. özv. . .	35	—	Terhes családjára és szegénységére "
12	Körispataki lévitai állomás . . .	80	—	} Rendszeresített segélyek.
13	Albu Endre kisborosnyói lelkész . . .	40	—	
	XVI. összesen . . .	920	—	
XVII. Orbai egyházmegye.				
1	Szörcesei egyházközség . . .	250	—	Temploma kijavítására.
2	Czofalvi " . . .	200	—	Énekvezéri lak építésre.
3	Vajnafalvi " . . .	200	—	
4	Tamásfalvi " . . .	50	—	Iskolája kibővítésére.
	XVII. összesen . . .	700	—	
XVIII. Kézdivásárhelyi egyházmegye.				
1	Albisi egyházközség . . .	200	—	Temploma kijavítására.
2	Ikafalvi " . . .	100	—	Adossága törlesztésére.
2	Mártonfalvi " . . .	80	—	Papi csűr felépítésére.
4	Mátisfalvi " . . .	60	—	Egyházi épületei kijavítására.
5	Alsó-csernátoni egyházközség . . .	72	50	Iskolája kijavítására.
6	Benedek Ignác bitai lelkész . . .	50	—	Terhes családjára tekintettel.
7	Karatnai papi állomás . . .	40	—	Rendszeresített segély.
	XVIII. összesen . . .	602	50	
XIX. Közgyűlésileg megszavazott segélyek.				
1	Enyedi gyakorló iskolai tanítónak . . .	600	—	
2	Hiri Ferencznének 1886 $\frac{1}{2}$ —1887 $\frac{1}{2}$. . .	187	50	
	XIX. összesen . . .	787	50	

Folyósz.	Részesítendőők	Segély		J e g y z e t
		frt	kr	
	XX. Ugyancsak közgyűlési- leg központi közigazgatás czimén megszavazott se- gélyek.			
1	Dr. Kolosvári Sándor h. elnöknek	500	—	
2	Bodpr Antal titkárnak	100	—	
3	Deák József pénztárnoknak . .	200	—	
4	Szabó Adám számvevőnek . . .	200	—	
5	Székely János építész. előadónak	200	—	
6	Parádi Kálmán t. ü. előadónak .	100	—	
7	Maksay János pénztári segédnek	200	—	
8	Segédszámvevőnek	500	—	
	XX. összesen .	2000	—	

Ö s s z e s í t é s .

Folyósz.	Részesítendőők	Segély		Folyósz.	Részesítendőők	Segély	
		frt	kr			frt	kr
					Áthozatal . .	5275	—
I.	V.-hunrad-zarándi e. megye	240	—				
II.	Gyulafehérvári	100	—	XII.	Küküllői egyházmegye . .	465	—
III.	Nagy-enyedi	385	—	XIII.	Szebeni	680	—
IV.	Kolozsvári	50	—	XIV.	Udvarhelyi	1735	—
V.	Kolozs-kalotai	500	—	XV.	Erdővidéki	835	—
VI.	Szilágyszolnoki	880	—	XVI.	Sepsii	920	—
VII.	Deési	875	—	XVII.	Orbai	700	—
VIII.	Széki	950	—	XVIII.	Kézdi	602	50
IX.	Nagysajói	250	—	XIX.	Közgyűlési segélyek . . .	787	50
X.	Görgényi	730	—	XX.	Központi közigazgatási költ- ségek	2000	—
XI.	Marosi	315	—		Főösszeg . .	14000	—
	Átvitel . .	5275	—				

Kolozsvárt, 1887. évi június hó 7-én.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök.

Bodor Antal,
titkár.

Kimutatás

a Baldácsy-alapítványból kiosztandó 1000 frtból részesítendő egyházközségek és egyházi hivatalnokokról.

Folyósz.	Részesítendőők	frt	E g y ü t t	frt
	I. Nagy-enyedi egyházmegyéből.			
1	Istvánházi egyházközség	100		
2	Molnár József miriszlói tanító	50		150
	II. Kolozs-kalotai egyh. megye.			
1	Sófalvi Miklós egeresi pap	45		45
	III. Szilágy-szolnoki e. megye.			
1	Fazakas Ferencz érszodorói pap . . .	50		
2	Araacs András göröcsöni pap	50		
3	Kovács Ferencz t.-szántói pap	50		150
	IV. Deési egyházmegyéből.			
1	Deésaknai egyházközség	100		
2	Csomafáji „	50		
3	Kozárvári „	50		
4	Tunyogi Béla bádoki lelkész	50		250
	V. Görgényi egyházmegyéből.			
1	Biró Ferencz ölyvesi pap	50		50
	VI. Marosi egyházmegyéből.			
1	Feketei praedium tanítói fizetésre .	100		100
	VII. Küküllői egyházmegyéből.			
1	Orbán József szőkefalvi pap	50		
2	Fábián Domokos egestői pap	55		105
	VIII. Széki egyházmegyéből.			
1	Szathmári Sándor kudui pap	50		50
	IX. Vajdahunyad-zárándi e. m.			
1	Nagyrápolti egyházközség	100		100
			Összesen .	1000

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának 1887. évi június 7-én tartott üléséből.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök.

Bodor Antal,
titkár.

Tanügyi mellékletek.

I. A gondnoki, a tanári és tanítói személyzet kimutatása.

188

A kollegiumok neve.	Tanárok s tanítók száma													Megjegyzések.
	Gondnokok	theo- logiai		gymnasiumi				tanító- képz. int.		elemi		A tanerők száma		
		rendes	segéd	rendes	segéd	szakoktató	közoktató	ének-, zene- és torna-tanító	igazg. tanár	segéd-tanár s szakoktató	osztálytanító		szakoktató	
Nagy-Enyedi Bethlen-kolleg.	3	4	—	7	4	1	1	3	1	4	4	—	29	*) A rendes tanárok közül egy nyugalmába lépett és a s.-tanárok közül kettő rendessé választatott az 1886. évi egyházker. közgyűlésen.
Kolozsvári kollegium . . .	4	—	—	7*	3	4	—	3	—	—	4	1	22	
M.-vásárhelyi kollegium . .	4	—	—	8	3	3	—	3	—	—	3	2	22	
Sz.-udvarhelyi kollegium .	4	—	—	5	2	2	5	1	—	—	4	1	20	
Zilahai kollegium	4	—	—	5	1	3	—	2	—	—	4	—	15	
Szászvárosi Kún-kollegium .	4	—	—	7*	5	—	—	1	—	—	4	—	17	*) A rendes tanárok közé számított a két vallástanár is
S.-szt.-györgyi Sz.-Mikó koll.	6	—	—	2	4	2	—	1	—	—	2	—	11	
Összesen :	29	4	—	41	22	15	6	14	1	4	25	4	136	
A múlt évben :	31	4	1	41	23	13	9	16	1	3	22	9	142	

II. A kollegiumokban tanuló ifjak kimutatása az 188⁵/₆. tanévben.

S o r s z á m	A kollegiumok n e v e	A tanulók száma			Előmenetelők				Nemzetiség szerint			Vallás szerint						
		A tanév elején	A tanév végén	A megelőző 188 ⁵ / ₆ . tanév végén	Jeles	Elsőrendű	Másodrendű	Osztályzatot nem nyert	Magyar	Német	Román	Református	Lutheránus	Unitárius	Róm. kath.	Gör. kath.	Gör. keleti	Izraelita
1	Nagy-enyedi Bethlen-kollegium																	
	a) a theologiai akadémiában .	76	76	75	—	—	—	—	76	—	—	76	—	—	—	—	—	—
	b) a főgymn. 8 osztályában .	346	320	344	24	209	84	3	326	2	18	280	11	6	28	6	8	7
	c) a tanítóképzőben .	56	53	41	12	28	12	1	56	—	—	55	1	—	—	—	—	—
	d) az elemi s gyak. iskolában .	257	235	230	118	88	24	5	218	6	33	163	7	5	38	23	10	6
	Összesen . .	735	684	690	154	325	120	9	676	8	51	579	19	11	66	29	18	13
2	Kolozsvári kollegium																	
	a) a főgymn. 8 osztályában .	258	237	232	20	156	61	—	247	—	11	216	7	—	19	9	2	5
	b) az elemi iskolában . . .	150	133	152	55	46	26	6	147	—	3	120	3	—	14	3	1	8
	Összesen . .	408	370	384	75	202	87	6	394	—	14	336	10	—	33	12	3	13
3	Maros-Vásárhelyi kollegium																	
	a) a főgymn. 8 osztályában .	222	209	234	21	109	77	2	211	4	7	163	10	9	18	3	4	15
	b) az elemi isk. 2 - 4 oszt. .	135	135	137	23	82	30	—	125	7	3	102	4	6	15	2	1	5
	Összesen . .	357	344	371	44	191	107	2	336	11	10	265	14	15	33	5	5	20
4	Székely-udvarhelyi kollegium																	
	a) a főgymn. 8 osztályában .	175	171	170	30	115	25	1	174	1	—	156	3	5	10	—	—	1
	b) az elemi iskolában . . .	130	123	111	52	57	5	9	128	2	—	112	4	1	10	2	—	1
	Összesen . .	305	294	281	82	172	30	10	302	3	—	268	7	6	20	2	—	2
5	Zilahai kollegium																	
	a) a főgymn. V—VIII. oszt. *)	51	43	56	4	29	10	—	41	—	2	31	—	—	8	1	1	2
	b) az elemi iskolában . . .	176	165	176	56	75	34	—	155	—	21	129	—	—	17	10	11	9
	Összesen . .	227	208	232	60	104	44	—	196	—	23	160	—	—	25	11	12	11
6	Szászvárosi Kún-kollegium																	
	a) a főgymn. 8 osztályában .	162	146	144	19	83	44	—	114	13	35	76	14	—	22	5	30	15
	b) az elemi iskolában . . .	119	107	99	25	58	20	4	90	—	29	58	—	—	16	2	27	15
	Összesen . .	281	253	243	44	141	64	4	204	13	64	134	14	—	38	7	57	31
7	S.-szentgyörgyi Mikó-kollegium																	
	a) a gym. I—IV. osztályában	124	122	118	20	86	16	—	115	2	7	99	2	2	12	—	7	2
	b) az előkészítő osztályban .	40	38	22	6	25	7	—	38	2	—	31	1	—	5	—	2	1
	Összesen . .	164	160	140	26	111	23	—	153	4	7	130	3	2	17	—	9	3
	Főösszeg . .	2477	2313	2341	485	1246	475	31	2261	39	169	1872	67	34	232	66	104	93
	A múlt évben . .	2567	2341	—	446	1232	564	24	2287	48	157	1894	67	34	231	74	98	64

*) Az I—IV. osztályt az államilag segélyezett községi polgári iskola helyettesíti.

III. A tanulmányi előmenetel %-os kimutatása, az 188⁵/₆ tanév végén tartott vizsgálatok alapján.

Sorszám	A g y m n a s i u m o k k b a n						A z e l e m i s k o l á k b a n						Megjegyzések.
	Beiratott	Megvizsgáltatott	jeles	I. rendű	II. rendű	Beiratott	Megvizsgáltatott	kitűnő v. jeles	I. rendű	II. rendű			
Megjegyzések.													

1	Nagy-Eyeden . . ,	346	317	24	209	84	257	230	118	88	24	Gymn. jeles 7·57% II. rendű 26·49 %
2	Kolozsvárt	258	237	20	156	61	150	127	55	46	26	Gymn. jeles 8·43 % II. rendű 25·73%
3	M.-Vásárhelyt . .	222	207	21	109	77	135	135	23	82	30	Gymn. jeles 10·14 % II. rendű 37·19 %
4	Sz.-Udvarhelyt .	175	170	30	115	25	130	114	52	57	5	Gymn. jeles 17·64 % II. rendű 14·70 %
5	Zilahon	51	43	4	29	10	176	165	56	75	34	Gymn. jeles 9·30% II. rendű 23·25 %
6	Szászvároson . . ,	162	146	19	83	44	119	103	25	58	20	Gymn. jeles 13·01 % II. rendű 30·13 %
7	S.-Szentgyörgyön	124	122	20	86	16	40	38	6	25	7	Gymn. jeles 16·40 % II. rendű 13·11 %
Összesen :		1338	1242	11·10	63·37	25·53	1007	912	36·73	47·26	16·00	
A múlt évben :		1423	1292	10·83	62·77	26·40	1022	909	32·45	44·01	23·54	

IV. a. Az érettségi vizsgálatok eredménye az 188⁵/₆ iskolai évben

Vizsgálatra jelentkezett		Érettnek nyilváníttatott				Visszavettett				Megjegyzések.
		jelesen	jól	egyszerűen	összesen	végképen	egy évre	kevesebb időre	összesen	
N.-Enyeden	24	1	6	15	22	1	1	—	2	A visszavetés az írásb. alapján történt.
Kolozsvárt	24	2	6	14	22	—	—	2	2	" " szóbeliek " "
M.-Vásárhelyt	21	1	3	3	7	—	5	9	14	A visszavetés egy évre az írásbeliek, kevesebb időre a szóbeliek alapján történt.
Sz.-Udvarhelyt	21	—	10	10	20	—	—	—	—	Egy ifjú betegség miatt szóbeli vizsgálatra nem állhatott.
Zilahon	10	—	3	6	9	—	1	—	1	A visszavetés az írásbeliek alapján történt.
Szászvároson	8	3	2	3	8	—	—	—	—	Egy ifjú a dévai állami főrealiskolától nyert érettségi bizonyítvány alapján csakis a latin ny. s irodalomból tett vizsgálatot jó fokozattal.
Összesen .	108	7	30	51	88	1	7	11	19	

IV. b. A végeredmény tantárgyonként kimutatva.

A vizsgálat tárgyai	N.-Enyeden 22 ifjú közül				Kolozsvárt 24 ifjú közül				M.-Vásárhelyt 16 ifjú közül				Sz.Udvarhelyt 20 ifjú közül				Zilahon 9 ifjú közül				Szászvároson 8 ifjú közül			
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen
Magyar nyelv s irodalom	4	9	9	—	4	11	9	—	2	2	9	3	5	6	9	—	2	4	3	—	2	5	1	—
Latin nyelv s irodalom	4	3	15	—	5	8	11	—	1	3	9	3	2	12	6	—	—	5	4	—	3	2	3	—
Görög nyelv s irodalom	6	3	13	—	3	7	14	—	2	3	11	—	1	11	8	—	—	7	2	—	3	1	4	—
Német nyelv s irodalom	5	7	10	—	5	8	11	—	7	3	6	—	1	10	9	—	—	1	8	—	4	1	3	—
Történelem	5	8	9	—	4	10	10	—	4	3	8	1	5	6	9	—	3	3	3	—	4	2	2	—
Mennyiségtan	4	7	11	—	4	7	13	—	2	3	11	—	3	9	8	—	—	5	4	—	2	2	4	—
Természettan	8	6	8	—	4	5	13	2	3	4	7	2	1	10	9	—	2	4	3	—	3	2	3	—
Összesen	36	43	75	—	29	56	81	2	21	21	61	9	18	64	58	—	7	29	27	—	21	15	20	—
A tanjegyek összege %-ban	23. ₃₄	27. ₉₅	48. ₇₁	—	17. ₁₄	33. ₃₃	48. ₃₃	1. ₂₀	18. ₇₅	18. ₇₅	54. ₅₀	8. ₀₃	12. ₀₀	45. ₇₄	41. ₄₃	—	11. ₁₁	46. ₀₃	42. ₉₀	—	37. ₅₀	26. ₈₀	35. ₁₁	—

Javító vizsgálat tartott M.-Vásárhelyt, 1886 szept. 10-én, dr. Szász Béla kormányképviselő jelenlétében és br. Kemény Domokos főgondnok elnökölte alatt. Javított a kolozsvári gymnasiumtól 2 és a m.-vásárhelyitől 8, összesen 10 ifjú.

V. A tanulóknak nyújtott segélyösszegek, jutalmak és ösztöndíjak kimutatása az 1885/6-ik tanévben.

	frt	kr.
1. Nagy-Enyeden kiosztatott fejedelmi kegylet czimén		
32 theologus diák közt	892	16
A Jablonczay s más alapítványokból élvezett 63 tanuló összesen	2483	62
Egyetemen tanuló ifjak számára tett alapítványokból (Sárpataki, Szotyori, Naláczy)	738	03
Az egyházkerület részéről a néptanítóképezde növen- dékei közt ösztöndíj czimén	460	—
Czipóban	4648	38
Kegykosztban, 36 tanuló számára	1149	14
Tűzfában, a lakszobák és termek fűtésére	2160	—
Kórházi ápolásra	1082	57
Vegyes kiadásokra (világítás, téli vízfordás, takarittatás, kert, iskolaszolga stb.)	1025	—
Jutalom és pályadíj czimén kiadatott	1205	26
Hivatalos szolgálatokért a tanulóknak	753	92
Ünnepi követeknek	51	—
Uzoda használatért	200	—
Lakszobák, kórház, sütőde fentartási költsége	2400	—
Összesen: 20 darab cs. kir. arany és	19249	08
2. Kolozsvárt kiadatott alapítványokból és egyesek ajándékából	1026	15
Czipóban	616	65
Egyházi árvai alapítványból	450	—
Állami ösztöndíjakban	240	—
Könyvekben, jutalomképen	28	10
Összesen:	2360	90
3. M.-Vásárhelyt kiosztatott családi alapítványokban (Incze Jó- zsef, Incze Ferencz, Bod-Csolnakosi, Albisi Bod-Benedek, br, Szilágyi Sámuel, Mezőmadarasi Szekeres János, Lo- sonczy Mózes)	936	56 ¹ / ₂
Jutalmúl, pénzben és könyvekben 1 darab cs. kir. arany és	857	31
Összesen: 1 darab cs. kir. arany és	1793	87 ¹ / ₂
4. Sz.-Udvarhelyt kiosztatott alapítványból 12 darab cs. kir arany, 24 véka gabona és	2282	15
Az ifjúsági önképzőkör és egyesek ajándékából	280	—
Összesen: 12 darab cs. kir. arany, 24 véka gabona és	2562	15
5. Zilahon kiadatott az ösztöndíj-alapokból	725	—
Az önképzőkör és egyesek ajándékából	79	—
Összesen:	804	—
6. Szászvároson kiosztatott jutalmak czimén	181	—
Könyvekben	120	—
Gr. Kún Kocsárd főgondnok kegyes alapítványából, valamint a Bája Zsuzsánna és Bod-féle kegyletekből és tordosi alapítványból	129	63
Állami ösztöndíjakban	240	—
A szegény tanulók alapjából	93	—
Összesen:	763	63
7. S.-Szent-Györgyön kiosztatott ösztöndíj, könyv és pénzjuta- lom czimén	330	82
Családi alapítványokból	285	92
Összesen:	616	74
Ezek szerint, kiosztatott mind a hét kollegiumban 33 da- rab cs. kir. arany, 24 véka gabona és	28,150	37 ¹ / ₂

Az 1887-ik évi rendkívüli egyházkerületi közgyű-

Folyó szám	A) B e v é t e l	Részletesen		Összesen	
		frt	kr.	frt	kr.
1	Kiosztandó gyámsegély a) Egyházkerületi gyámsegélyalapból	3382	51	3400	61
	b) Koród-szt.-mártoni ingatlanból	18	10		
2	Kiosztandó járandóság aa) Konsistoriale	349	81	515	22
	bb) Telekianum	165	41		
	Közpénzek: 1. Krajezárosélőtőke czimen	2763	26	7053	25
	2. Képezdei illeték	834	86		
	3. Agentiale	168	17		
	4. Özv. árv. gyáms. egyházak és papoktól	1071	—		
	5. Esketett párok után	1316	20		
	6. Kerületi közgyűlési jegyzőkönyvre	417	55		
	7. Névkönyvre	294	55		
	8. Konventi jegyzőkönyvekért	75	40		
	9. Számadás-ívekért	39	71		
	10. Papi özvegyek és árvák részére segélypénz	16	23		
	11. Szegény egyházak	10	19		
	12. Moldva-oláhországi miszsióra	14	83		
3	13. Térképekért	31	30		
4	140 fizetéses valóper után à 1 frt.	140	—	140	—
	Összesen	—	—	11,109	08

lés diktaturájának számadása a közpénzekről.

Folyó szám	B) K i a d á s	Részletesen		Összesen	
		frt	kr.	frt	kr.
1	Özv.-árváknak 196 ¹ / ₂ részletben à 17 f. 30 kr, kiosztatott	3399	45	3399	45
	Járandóság kiosztatott a) Konsistorialeban	349	81	515	22
2	b) Telekianum	165	41		
3	Püspöki fizetés-pótlás ezimen főt. püspök urhoz a kraj- czáros élő tőkéből	1050	—	1050	—
	Főt. püspök urhoz pénztárra utalás végett:				
4	aa) Püspöki lakbér ezimen a krajczáros élőtőkéből	210	—	6143	25
	bb) Krajczáros élőtőkéből	1503	26		
	cc) Képezdei illeték ezimen	834	86		
	dd) Agentiale ezimen	168	17		
	ee) Özv. árv.-gyámsegély egyházaktól és papoktól .	1071	—		
	ff) " " " 140 fizetési válóper után à/ 1 frt.	140	—		
	gg) " " " esketett párok után	1316	20		
	hh) Kerületi közgyűlési jegyzőkönyvekért	417	55		
	ii) Névkönyvekre	294	55		
	kk) Konventi jegyzőkönyvekért	75	40		
	ll) Számadási jvekért	39	71		
	mm) Papi özvegyek és árváknak segélypénz	16	23		
	nn) Moldva-oláhországi missiora	14	83		
	oo) Szegény egyházaknak segélypénz	10	19		
	pp) Térképekre	31	30		
	Összesen			11,107	92
	Egyeztetés: Bevétel			11,109	08
	Kiadás			11,107	92
	Pénztármaradék			1	16

7. számú melléklet

K i m u-

„a generalis és özvegy-árvai“ alapok bevé-

Sorszám	Bizonyítványok dr. sz.	Bevétel	Beveendő		Bevétetett		Marad beveendő	
			frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1		Mult évi pénztár maradványban	61	61 $\frac{1}{2}$	61	61 $\frac{1}{2}$		
2	1	Magán kötvényben, a kéri egyházközség 100 frt törlesztésével 14851-07 uj tőkésítés 800	15651	07	100	—	15551	07
3	6	Magán tőkék kamataiban: hátrálék 1293-42 folyó 1093-08						
4		Erdélyi földtehermentesítési kötvényben	3171	—	—	—	3171	—
5		„ „ kamathátr. 26 frt 23	173	61	147	38	26	23
6		„ „ kamat folyó 147 frt 38						
7		Magyar papirj. kötvényben	25200	—	—	—	25200	—
8		„ „ kamataiban	1260	—	1260	—	—	—
9		Takarékpénztárban, mult évről átjött 7578-07 uj tőkésítés 5676-20 kamat 425-55	13679	82	2678	75	11001	07
10		A garasos-alap kamatjában 1885 $\frac{1}{11}$ —186 $\frac{1}{1}$						
11	1	Főtiszt. Szász Domokos püsp. ur adománya	100	—	100	—		
12	1	Stein Jánostól énekes könyvek kiadási jogaért	75	—	75	—		
13	1	Az első magyar ált. bizt. társaságtól 1886-ra	280	71	280	71		
14	14	Halmágyi Sándortól késedelmi kamatban	134	—	134	—		
15	1	Egy meg nem jelent házassági főtörv. bíró illetékében	20	—	20	—		
16	2	Nagy-enyedi egyh. község két lelkésze illetékében	2	—	2	—		
		Dictaturai jövedelem	2778-56					
		Özv. Szigethy Istvánnéért visszatérítés	21-94					
		Dictaturától ideiglenes letétképen	23-89					
14		Bevételek összege	65518	31 $\frac{1}{2}$	9963	06 $\frac{1}{2}$	55555	25
Egyenleg.								
		Bevétetett összesen	9963	06 $\frac{1}{2}$				
		Kiadatott „	9641	61				
		Pénztár maradvány	321	45 $\frac{1}{2}$				
		Marad beveendők összege	55555	25				
		Pénztármaradvánkkal	55876	70 $\frac{1}{2}$				
		Marad kiadandót leltve	—	—				
		Tényleges állás 1886 év végén	55876	70 $\frac{1}{2}$				

t a t á s

teleiről és kiadásairól az 1886-ik évben.

Sorszám	Bizonyítványok drb. sz.	K i a d á s	Kadandó		Kiadatott		Marad kiadandó	
			frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1		Takarékpénztári tőkésítésre kiadatott . .	5676	20	5676	20		
2		Magánkötvénybeli tőkésítésre						
2		a) Szilágycsehi egyháznak 400 —	800	—	800	—		
2		b) Lőfi Áron egrespataki 400 —						
3	2	A gen. dictaturának kiosztás végett . .	3155	41	3155	41		
4	2	Özv. Solymosi Lajosnénak sz. püsp. rend.	10	—	10	—		
8		Kiadások összege .	9641	61	9641	61		

Kolozsvártt, 1887 ápril hó 1 -án.

Deák József,

e. ker. pénztárnok.

46 887

sz. sz.

A számadás különben helyes, de a tulsó oldalon kimutatott cselekvő álláshoz hozzá számítandó a 2173—886-ig tan. sz. alatt beutalt azonban kamatként együtt a letéti számadásba vezetett Br. Baldácsi-féle 500 frt; tehát lesz a cselekvő állás 56376 frt 70 $\frac{1}{2}$.

Kolozsvárt, 1887. ápril 28-án.

K I M U-
az egyházmegyei özvegy-árvai

Folyó szám	Az egyházmegye neve	B e v é t e l																Bevételek összege	
		1885. évről átjött készpénzben	Tőkéből	H á t r á l é k						F o l y ó é v i									
				Kamatból	Részvény járulékból	Egyéb jövedelemből	Kamatból	Részvény járulékból	Egyéb jövedelemből										
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr		
1	V.-hunyadi-zarándi	337	44	170	—	10	—	243	20	—	—	261	44	36	47	65	—	1123	55
2	Nagy-enyedi . . .	45	93	100	—	—	—	—	—	—	—	455	59	107	88	104	83	768	30
3	Kolozsvári . . .	54	86	—	—	—	—	5	—	—	—	457	45	55	—	387	50	959	81
4	Kolozs-kalotai . .	—	—	8236	20	50	05	25	64	—	—	710	35	356	78	12	40	9391	42
5	Szilágy-Szolnoki .	382	44	604	78	275	06	96	77	333	40	362	93	—	—	1086	74	3142	12
6	Deési	32	34	281	—	22	73	—	—	—	—	44	80	14	—	87	39	482	26
7	Széki	2	24	127	90	29	45	6	02	157	84	255	73	1	40	15	95	596	53
8	Görgényi:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	a) részv. pénztár	47	23	651	41	—	—	—	—	—	—	866	81	152	90	454	19	2172	54
	b) Bajnóczi-alap	45	34	400	—	—	—	—	—	—	—	213	75	—	—	—	—	659	09
9	Marosi e. m. . . .	478	13	887	77	317	73	72	—	—	—	1288	17	76	—	452	04	4071	84
10	Küküllői	282	16	394	68	130	10	138	67	8	18	124	80	72	—	10	—	1160	59
11	Udvarhelyi:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	a) papi	413	98	268	—	84	80	—	—	—	—	595	42	30	72	155	30	1548	22
	b) tanítói	108	93	204	—	13	44	—	—	—	—	254	—	20	33	26	73	627	43
12	Rikán belőli communities	106	89	4294	85	—	—	—	—	—	—	745	08	73	63	680	64	5901	09

Megjegyzés. A gyulafehérvári, nagy-szebeni és nagy-sajói egyházmegyének nincsen

papí özvegy-árvái gyáminthéze.

9. sz. melléklet.

K i m u t a t á s

az egyházkerületi lelkészek és lelkész özvegy-árvák gyámintézetének pénzalapjából javadalmazásra jogosított papi özvegyek és árvák

SEGÉLYEZÉSERŐL.

A kiosztandó összeg 3400 frt 61 krt. (a koród-szent-mártoni ingatlanból jött 18 frt 10 krral együtt) tett, 1 frt 16 kr. azonban, ebből nem lévén felosztható, mint pénztámaradék tőkésítettett, a tényleg kiosztott összeg 3399 frt 45 kr., az egyházmegyék sorrendjén, alább nevezettek között az 1886—7. évi osztalékban, az alapszabály értelmében így osztatik ki: egy egész osztalék teszen 17 frt 30 krt. Osztlik 196 $\frac{1}{2}$ részre.

Folyó szám	Egyházmegye neve	Részesedők neve	Rész- let szám	Segély	
				frt	kr.
I.	V.-hunyard- zarándi	Fábr Józsefné 1 részlet . . . Váró Márton fia Károly 1 részlet Sándor Józsefné s egy árvája 1 $\frac{1}{2}$ r. Berde Jánosné 1 részlet . . . Koncza Józsefné 1 részlet . . . Dáné Istvánné 1 részlet . . .	6 $\frac{1}{2}$	112	45
II.	Gyula-fehér- vári	Takács Józsefné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl. Elekes Györgyné s 4 árvája 2 részl.	3 $\frac{1}{2}$	60	55
III.	Nagy-enyedi	Incze Jánosné 1 részlet . . . Bartha Elekné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl. Mihály Endréné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl. Páál Józsefné 1 részlet . . . Sándor Józsefné 1 részlet . . . Téglás Istvánné 1 részlet . . . Benedek Keresztesné 1 részlet . . Török Sándorné 1 részlet . . . Albert Jánosné 1 részlet . . . Király István leánya Károlina 1 r.	11	190	30
IV.	Kolozsvári	Csűrös Józsefné s két árvája 2 részl. Püspöki Józsefné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl. Lakatos Istvánné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl. Incze Sámuel agg hajadon leánya Anna 1 részlet	6	103	80
V.	Kolozs-kalotai	Benedek Pálné 1 részlet . . . Bíró Sándorné 1 részlet . . . Mátyás Györgyné 1 részlet . . . Kónya Andrásné 1 részlet . . . Domján Jánosné 1 részlet . . . Gilyén Jánosné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl. Herczeg Sándorné-1 részlet . . . Jónás Elekné 1 részlet Vincze Ferenczné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ r. Bányai Lajosné s 2 árvája 2 részlet Timár Lajosné s négy árvája 2 részl. Osváth Lajosné s 3 árvája 2 részlet	16	276	80
		Összesen	43	743	90

Folyó szám	Egyházmegye neve	Részesezők neve	Rész- let szám	Segély	
				frt	kr.
VI.	Deési	Áthozatal	43	743	90
		Ignác Istvánné 1 részlet	7	121	10
		Szabó Sándorné s két árvája 2 részl.			
		Kozma Áadámné 1 részlet			
		Tunyogi Elekné 1 részlet			
		Barabás Tamásné 1 részlet			
		Péterfi Józsefné (férjhezment) há- rom árvája 1 részlet			
VII.	Széki	Nagy Elekné s egy árvája 1½ részl.	16	276	80
		Dohi Ferenczné s 1 árvája 1½ részl.			
		Kovács Mihályné 1 részlet			
		Bakos Ferenczné 1 részlet			
		Varga Jánosné 1 részlet			
		Balázs Józsefné búzai 1 részlet			
		Balázs Józsefné málomi s négy árvája 2 részlet			
		Kovács Zsigmond vak fia Gábor 1 részlet			
		Moré Albert 5 egész árvája 5 részl.			
		Técsi Károly leánya Katalin 1 részl.			
VIII.	Szil.-Szolnoki	Baló Józsefné s egy árvája 1½ részl.	30	519	—
		Biró Károly 3 egész árvája 3 részl.			
		Boér Károlyné 1 részlet			
		Boros Lajosné s 4 árvája 2 részlet			
		Faragó Józsefné s 1 árvája 1½ részl.			
		Galló Józsefné 1 részlet			
		Horvátb Jánosné 1 részlet			
		Juhász Mihályné s 2 árvája 2 részl.			
		Kovács Károly 2 egész árvája 2 részl.			
		Meszesi László egész árva fia Gyula 1 részlet			
		Kovács Károly fél árva fia Andor ½ részlet			
		Nagy Zsigmondné s három árvája 2 részlet			
		Nagy Ferenczné 1 részlet			
		Páál Istvánné 1 részlet			
		Palánki Károlyné 1 részlet			
		Somogyi Andrásné 1 részlet			
		Técsi Józsefné s 4 árvája 2 részlet			
		Szücs Györgyné 1 részlet			
		Szász József egész árvája Ágnes 1 r.			
		Balázs Jánosné 1 részlet			
		Pataki Károlyné 1 részlet			
		Szilágyi Károlyné s 1 árvája 1½ r.			
		Oldal összeg			

Folyó szám	Egyházmegye neve	Részesezők neve	Rész- let szám	Segély	
				frt	kr.
		Áthozatal . . .	96	1660	80
IX.	Nagy-Sajói	Muzsnai Károlyné 1 részlet . .	2	34	60
		Nagy Sámuelné 1 részlet . .			
X.	Görgényi	Réthi Mózesné 1 részlet . . .	12	207	60
		Réthi Mózes leánya Katalin $1\frac{1}{2}$ részl.			
		Nemes Gyuláné s 1 árvája $1\frac{1}{2}$ részl.			
		Albert Györgyné 1 részlet . .			
		Magyarosi Józsefné 1 részlet . .			
		Bitai Mátyásné s öt árvája 2 részlet			
		Albert János 2 egész árvája 2 részl.			
		Csiki Lászlóné 1 részlet . . .			
		Szász Istvánné s 6 árvája 2 részlet	27	467	10
XI.	Marosi	Agyagási Lajosné 1 részlet . .			
		Agyagási Péterné 1 részlet . .			
		Bodoni Józsefné s 3 árvája 2 részlet			
		Csombor Jánosné 1 részlet . .			
		Gáspár Józsefné 1 részlet . . .			
		Horváth Ádámné 1 részlet . .			
		Imre Mihályné 1 részlet . . .			
		Kis Józsefné 1 részlet			
		Kovács Áron egész árva leánya Ot- tilia 1 részlet			
		Kis Károlyné 1 részlet			
		Lőrinczi Jánosné 1 részlet . .			
		Mihály Gergelyné s 1 árvája $1\frac{1}{2}$ r.			
		Nemes Ferenczné s 3 árvája 2 részl.			
		Pap Zsigmondné 1 részlet . . .			
		Pethő Györgyné 1 részlet . . .			
		Szőcs Lajosné 1 részlet			
		Szakács Jánosné 1 részlet . . .			
		Tordai Sándorné 1 részlet . . .			
		Vitus Józsefné 1 részlet			
		Sebestyén Sándorné s 2 árvája 2 r.			
		Vályi Pálné 1 részlet			
		Varga Györgyné 1 részlet . . .			
		Horváth Sándorné s 1 árvája $1\frac{1}{2}$ r.	16	276	80
XII.	Küküllői	Dénes Sámuelné 1 részlet . . .			
		Nagy Sámuelné 1 részlet			
		Kulesár Jánosné s 2 árvája 2 részlet			
		Ujvárosi Jánosné 1 részlet . . .			
		Eczken Sándorné 1 részlet . . .			
		Molnár Györgyné s 1 árvája $1\frac{1}{2}$ r.			
		Sebestyén Andrásné 1 részlet . .			
		Szilágyi Károlyné s 4 árvája 2 részl.			
		Bartha Antalné 1 részlet			
		Borosnyai Simonné 1 részlet . .			
		Raduly Zsigmond 2 árvája 1 részlet			
		Orbán Józsefné 1 részlet			
		Dali Istvánné 1 részlet			
		Dali István leánya Johanka $1\frac{1}{2}$ részl.			
		Oldalösszeg . . .	153	2646	90

Folyó szám	Egyházmegye neve	Részreszedők neve	Rész- let szám	Segély	
				frt	kr.
		Áthozatal . .	155	2646	90
XIII.	Szebeni	Sebestyén Józsefné 1 részlet .	7 $\frac{1}{2}$	129	75
		Izsák Józsefné 1 részlet . . .			
		Cseresnyés Györgyné 1 részlet .			
		Szigeti Gy. Istvánné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ r.			
		Szigeti Gy. István 3 egész árvája 3 r.			
XV.	Udvarhelyi	Zágoni Mózesné s egy árvája 1 $\frac{1}{2}$ r.	11 $\frac{1}{2}$	198	95
		Sándor Józsefné 1 részlet . . .			
		Palkó György fél árva leánya			
		Mária $\frac{1}{2}$ részlet			
		Sándor Gergelyné 1 részlet . . .			
		Balázs Gergelyné 1 részlet . . .			
		Ilyés Ilyénné 1 részlet			
		Némethi Mihályné s három árvája			
		2 részlet			
		Borbáth Lajosné s egy árvája			
		1 $\frac{1}{2}$ részlet			
		Nagy Mózesné 1 részlet	9 $\frac{1}{2}$	164	35
		Vékás József 2 leánya Emilia és Sa- rolta 1 részlet			
XV.	Erdővidéki	Péter Lajosné s 2 árvája 2 részlet			
XVI.	Sepsi	Vitályos Jánosné 1 részlet . . .			
		Nagy Áronné 1 részlet			
		Solymosi Lajosné 1 részlet . . .			
		Incze Györgyné s 1 árvája 1 $\frac{1}{2}$ részl.			
		Sóós József 2 fél árvája 1 részlet			
		Biró Sándorné 1 részlet			
		Letenyei József agg hajadon leá- nya Károlina 1 részlet . . .			
		Kese Pálné 1 részlet	4	69	20
		Pálffi Jánosné 1 részlet			
XVII.	Orbai	Zajzon Andrásné 1 részlet . . .			
		Nagy Pálné 1 részlet			
		Görög Györgyné 1 részlet . . .			
		Pál Sámuel vak fia Sámuel 1 részl.			
XVIII.	Kézdi	Kölönte Józsefné 1 részlet . . .	6	103	80
		Vitályos Györgyné s 3 árvája 2 részl.			
		Ferenczi Jánosné 1 részlet . . .			
		Kovács Károlyné s 2 árvája 2 részl.			
XIX.	Fogarasi p. egyhk.	Pánczél Zsigmondné 1 részlet . .	1	17	30
XX.	Kézdi-vásárhelyi püspöki egyház.	Bodai Sámuelné 1 részlet . . .	2	34	60
		Zajzon Áronné 1 részlet			
		Egész összeg .	196 $\frac{1}{2}$	3399	45